

XII. 6604 - 1941. XII. 12. - léleles - egyházi kitünt.

XIII. 6906 - 1942. X. 25. - vegyes - sportols. kitünt.

XIV. 7839 - 1946. III. 28. - förténeli - sportols. kitünt.

Megvár. Megvár., 1948. sept. 28.

avatói áhinet: 196 / 1946-47.

Rep. 1946. X. 5.

Summa cum laude "

"

a 196. j. i. r. - hoz csahel
döntés szerint!

A. DR. SZ. M. KIR. TILZA LIT. TUD. NY. GY. SZ. T. ÉS ÁLL. TUDOMÁNYI KARA.

159. 1046/1047 sz.

Évk: 1946 évi szeptember hó 27.

Eltérlet: _____

deb. melléklet. Utirat: _____

Bizalatra kiadom:

Dr. Szepietesi Kun Béla

Dezö Gyula

professzor megalaki.

Debrecen 1946. sept. 27.

Therény
s. i. deklam

A 2409

I. Általános bevezetés.

1./A lelkészválasztásról általában.

Krisztus az ő anyaszentegyházának min-
kor ad pásztorokat, tanítókat, szolgálat munkájá-
ra az ő testének építésére. /Ef.4:11-12./Tehát
a lelkészválasztás kérdése nem emberi, jogi ak-
tus elsősorban, hanem egy örök isteni végzés-
nek predestinációnak egy dekretumnak végbemenete-
le, beteljesülése. Az Örökkévaló Isten gondosko-
dik az ő nyájának pásztorairól is. Isten rende-
li, Isten hívja el a gyülekezetek számára a lel-
kipásztorokat épügy, mint a lelkipásztorok szá-
mára az örökkévalóságban Isten formálta a gyü-
lekezeteket. És ezek találkoznak. Találkozásuk
sokszor áldás és élet, hogy Isten kegyelmének
örök forrásai fölfakadjanak. Kölcsönösen aján-
dékká válnak egymás számára; oly sok áldást ad-
nak egymásnak, hogy egyik sem tudja soha meghá-
lálni és megköszönni. De találkoznak héha átokra
és büntetésre, amikor egyik gyötrelme és megí-
téltetése a másiknak, azért, hogy Isten igazsá-
ga nyilvánvalóvá legyen. A lelkészválasztás té-
nyében tehát kifejezésre kell jutnia annak, hogy

ott egy örök végzés, egy örök elhívás nyilvánul meg, a lelkipásztort Isten rendeli, a gyülekezet ezt a rendelést felismeri és magáévá teszi. Kétségtelen dolog, hogy ezt a rendelést a gyülekezetnek kell felismernie.

Igy, ami a lelkészválasztás elvi alapjait illeti, két elem van benne: egy isteni és egy földi. A theológia nyelvén szólva az isteni elemet interna vocationak, az emberit externa vocationak nevezhetjük. Szerencsés és boldog az a lelkészválasztás, sőt igazi lelkészválasztás csak ott van, ahol e két elem egymásra talál, ahol az isteni elhívást a földi, megpecsételi és magáévá teszi. Ezt a külső elemet, ezt a bizonyágtevést, a földi, látható egyház gyakorolja.

A látható egyház azon a krisztusi ígéreten épül fel: "Ahol ketten, vagy hárman összegyűlnek az én nevemben, én ott vagyok közöttük." /Máté 18:20./ A gyülekezet tehát Krisztus hatalmát gyakorolja. Óriási felelősége, hogy így jöjjön egybe a lelkészválasztásnál. A lelkészválasztás az igazi evangéliumi felfogás szerint nem lehet más, mint alázatos és imádságos szívvvel

tudakolni Isten akaratát. Így lesznek Jézus Krisztus szolgálói valóban a pásztorok és csak így tudják szolgálni Jézus Krisztust. Ez azonban csak akkor történik, ha a választó gyülekezet az ő nevében gyűlt össze, ha valóban a Krisztus gyülekezete választ.

2./A lelkészválasztás bibliai alapvonalai.

A lelkészválasztás lelki kérdés és egyedül lelki vonatkozásban oldható meg. Krisztus élő gyülekezete kezében az ilyen alkalomkor is egyetlen egy törvénykönyv lehet: a biblia, mert az Isten akaratából történt lelkészválasztásnak egyetlen törvénykönyve és zsinórmértéke ez. Egyetlen kérdés, ami a szivekben él: mi Istennek jó, tökéletes és szent akarata? A gyülekezetnek tudnia kell, hogy ő csak kér, keres és zörget Isten kegyelmének ajtaján. de nem ő az, aki megadja és rámutat, :itt a bizonyosság, hanem Isten kegyelme, megismerni és meglátni engedi a megoldást.

Az Ap.Csel. irott könyv 1.résében a 15-26.versekben van elmondva Mátyás apostollá választása. Péter, a tanítványok gyülekezetében

előterjeszti,/15.v./hogy Judás helyett apostolt
kell választani./az ő püspökségét más vegye el./
20.v./ Azok közül a férfiak közül, akik velük
jártak,"János keresztségétől kezdve mind a na-
pig,melyen felviteték tőlünk,azok közül egy,az
ő feltámadásának bizonyossága legyen,mivelünk
egyetemben."/21-22.v./ Állatának azért elő ket-
tőt,Józsefet,ki hivaték Barsabásnak...és Má-
tyást.És imádkozván mondának:Te Uram,ki minde-
neknek szivét ismered, mutasd meg a kettő közül
egyiket, akit választottál, hogy elnyerje az
osztályrészét e szolgálatnak és apostolságnak.
/23-25.v./Sorsot vetének ezért reájuk és esék
a sors Mátyásra és a 11 apostol közé számlálta-
ték."/26.v./

A lelkipásztori szép hivatásra való
megválasztásnak sem szabad más módjának lenni,
a presbitérium,vagy a gyülekezet imádságos lé-
lekkel jön össze és szent felelőségük tudatában
Isten jelenlétét érezve választanak pásztor^t.Et-
től eltérő módon választani nem méltó Krisztus
gyülekezetéhez, de a lelkipásztori szolgálati
hely^{hez}~~et~~ sem. Ha szent a lelkipásztori szolgálat,
szent annak betöltési módja is.

A Cselekedetek 6.részében az egész jelen-
való sokaság választja a diakonusokat./1-7.v./
Pál apostol is nyomatékosan hangsulyozza magáról,
hogy nem emberektől, és nem ember által lett
apostollá./Gal.1:15./"Mikor Istennek tetszett,
kiválasztott engem...és elhivott az ő kegyelme
által."Pált és Barnabást a Szentlélek választot-
ta ki a munkára./Csel.13:2./ mig őt minden gyü-
lekezetbe választottak presbitereket./Csel.14:23./
hasonlóképen Titus is./Titus 1:5./

A lelkipásztor nem embereknek, hanem Is-
tennek a szolgája s az Ur Jézus Krisztus király-
ságának a sáfárja.Ha a pásztor Jézus Krisztus
szolgája, maga az Ur Jézus Krisztus veszi őt
szolgálatába. Amint a vétkezők megfenyítésének,
az oldozásnak és kötésnek a hatalma,/Máté 18:
17-18./ ugy az előljárók választásának a fela-
data is a gyülekezeté,mert Jézus megígérte, :
" Ha kettő közületek egy akaraton lesz,mindent,
amit kérnek,megad az én mennyei Atyám,mert ahol
ketten,vagy hárman összegyülnek az én nevemben,
ott vagyok öközöttük."/Máté 18:19-20./A gyüle-
kezet természetesen a hívók gyülekezete,amelyik

eltérés nélkül jár a kegyelem útján, mert Jézus ígérete csak azokra vonatkozik, akik az ő nevében gyűlnék össze. Ilyen alapon tehát a lelkészválasztás a gyülekezet joga, de csak addig, amíg az Ur Jézus Krisztus Szentlélek által vezetett tábora eltérés nélkül járja a kegyelem útját.

Amint azonban a gyülekezet a kegyelemnek erről az utjáról emberi gyarlóságok miatt letér, a lelkészválasztásnak ez az isteni rendelése elhalványulni látszik a lelkekben. Már nem az isteni irányítás praeordinatiót kérik és keresik imádságos szívvel, hanem sokszor emberi szempontoktól, érdekektől vezettetve végzik ezt a feladatot, és eredményképpen bűnös embert választanak bűnös emberek. Tehát ebben az állapotban már szükség van egy külső formaszerinti be rendezkedésre, szükség van emberi korlátokra, törvényre, s a lelkészválasztást is ilyen módon kell szabályozni. Természetes, ha újra visszatér a gyülekezet a kegyelem útjára, nem lesz szükség ezekre a korlátozásokra, mert a lelkészválasztási törvénynek célja és feladata csak az lehet, hogy Istennek, a szent végzését örökkévaló elhívását és rendelését az emberi jogalko-

tás eszközeivel biztosítsa és segítséget nyújtson arra, hogy Krisztus szolgái valóban Krisztus szolgái legyenek.

A lelkészválasztási törvény Isten ígéjére utal, a bibliai alapokhoz igyekszik vezetni. Ember-történeti viszonyok között tehát az a nagy kérdés, hogy milyen legyen az a lelkészválasztási törvény, amely a mai politikai viszonyok és társadalmi életberendezkedés között a gyakorlati élet követelményeinek legjobban megfelel.

Ezt a kérdést csakis az evangéliumi egyház százados megszentelt hagyományai s világszerte kialakult rendszere alapján lehet megoldani. Ez az egyetlen igazi krisztusi és evangéliumi szempont, amelyből ehez a kérdéshez hozzászólni lehet. A különböző korokban kifejlődött jogszokások és a lelkészválasztási törvények hibáira csak így lehet rámutatni: valamint a hibák kiküszöbölésére irányuló törekvésekre is.

Evangéliumi református egyházunk sok törvényt alkotott az elmúlt évszázadok folyamán ezzel a kérdéssel kapcsolatban. Mindenik azt célozza, hogy a gyülekezet mikor tudakolja Isten

akarát, helyes nyomokon járjon, nyissa ki szívét és lelkét az isteni akarat megértése számára.

3./

A lelkészválasztás Kálvin tanítása szerint.

Kálvin az egyház egyik legnagyobb problémájának tartja annak a biztosítását, hogy a pásztori tisztelet minden esetben a vele kapcsolatos és döntő jelentőségű feladatok végzésére minden vonatkozásban alkalmas egyén töltse be. Maga így nyilatkozik.: "Sem a nap fénye és melege, sem az étel és ital, nem szükséges úgy a jelenvaló élet ápolására, mint a pásztori tisztelet az egyháznak a földön való megtartására."

A lelképásztor gyülekezetének szellemi vezére, lelki atyja, minden vonatkozásban irányítója, valódi pásztor hivatott lenni. Bűnökből kiemelni és nemzedékekre, tiszta erkölcsűvé tenni éppen úgy képes a pásztor gyülekezetét, mint ahogy oka lehet a legszomorubb aláhanyatlásnak. Mennél komplikáltabbá válik az emberi társasélet és mennél több kulturális ésszóra-

kozási alkalom hódítja el a vallástól és az egyháztól a hiveket: mennél kisebb mértékben jön az állami felsőbbség támogatása segítségül a vallás és intézményei iránti engedelmességre készítésben, -annál inkább válik növekvő jelentőségüvé az egyház nagyszerű feladatainak és az egyház tagjai boldogságának szempontjából a lelkipásztori munka állandóan helyes és lehető legeredményesebb végzése. Elsőrendű fontosságú dolog az, hogy ki legyen a pásztor, de épen ilyen fontos kérdés, hogy ki válassza a pásztorát. A bibliai példák nagy része Krisztus gyülekezetére bizza: azokra, akik az Ur nevében gyűltek össze.

Kálvin erről a kérdésről ezeket mondja: "Isten akaratából folyó dolog az, hogy a pap a nép jelenlétében mindannyiuk szemeláttára választassék, az egyház szolgájának törvényes elhívása abban áll, hogy azokat, akik alkalmasnak látszanak, a nép akaratával és helyeslésével választják meg.¹ De nagyon helyesen cselekedett a laodiceai zsinat, amikor azt rendelte, hogy a választást nem szabad tömegre

¹ (Inst. 4. III. 15)

bizni:ezzel szemben nagyon jó orvosszert alkalmaztak:először ugyanis magában a papság választott s akit kiválasztottak,bemutatták a tanácsnak és a főembereknek, ezek a választást, ha jónak látták,megeősítették, ha nem, másat választottak s csak ezután került az ügy a sokaság elé, mely bár nem volt kötve az előzetes határozatokhoz, most már kevesebb zavart okozhatott.Vagy ha a néppel kezdték a dolgot, ez csak annak a megtudakolása végett történt, hogy kit szeretne a nép legjobban, de végül a papok választottak. Nem is akart mást a laodiceai zsinat határozata, mint azt, hogy a papok és más főemberek ne engedjék magukat a meggondolatlan tömegetől elragadtatni,hanem ha szükség van rá, okosságukkal nyomják el a nép ostoba kívánságait.²

Genfben a Kálvin egyházi rendtartása szerint a pásztorot a többi pásztorok választották a gyülekezet hely-benhagyása és a felsőbbtség megeősítése mellett...A franciaországi egyházi fegyelmi szabályzat, melynek alapjait szintén Kálvin vetette meg, a consistorium,tehát a gyülekezet pásztoraiból és presbitereiből álló tanács feladatának teszi a pásztornak épügy,

2. (Erd. 4. IV. 12)

mint a többi presbitereknek a választását. A hollandiai református egyházak közül a Gereformeerde egyházban a presbiterek és diakonusok testülete végzi a lelkészválasztást, s a gyülekezet a választást csak jóváhagyja. A Hervormde egyházban pedig az 1867-ben életbeléptetett szabály szerint, ha nem kegyuri jog a lelkészi állás betöltése, a gyülekezet tagjai választanak, de a szabályzat életbelépte után három hónap múlva meg kellett kérdezni a gyülekezettől, hogy a lelkészválasztás jogát maga kívánja-e gyakorolni, vagy ráruházza a teljes presbitériumra, melynek a diakonusok is tagjai. Ha az átruházás nem történt meg, a választást csak száznál kevesebb választóval bíró gyülekezetben teljesíti közvetlenül a gyülekezet: ennél nagyobb gyülekezetben a választó bizottság, mely a teljes presbitérium tagjaiból s ezek kétszeres számával választott egyháztagokból áll.

II. A lelkészválasztás történeti áttekintése.

1./A lelkészválasztás legrégibb szabályai a magyarországi református egyházban.

A magyar református egyház 400. esztendő életével mélyen belegyökerezett a magyarság történelmi multjába. E hosszú idő alatt kiépítette szervezetét, intézményeit, törvényeket hozott. Ezek a külső formák sok változáson mentek át, amint változtak a viszonyok. Így a lelkészi állások betöltésére vonatkozó eljárások, szabályok és törvények is mások és mások voltak az idők folyamán.

A legrégibb időkben, a reformáció első évszázadában általában a felsőbbség: az esperesek /seniorok/ rendeltek pásztorokat a gyülekezetek élére. Ezt a rendszahályt azonban a gyakorlatban sokszor áthágták; a felsőbbség tudta és beleegyezése nélkül vállaltak esetleg nem odavaló emberek törvénytelen és a pásztori méltóságához nem illó eszközökkel szolgálatot. Ezért az 1567-³i debreceni zsinat megtiltotta a papoknak, hogy a seniorok tudta nélkül papi állást vállaljanak

Egyházi kánonaink is foglalkoznak ezzel a kérdéssel. Az itt lefektetett elvek szerint a szeniorok kötelessége lelkipásztort állítani a gyülekezet élére, de emellett a gyülekezetektől sem vesznek el minden jogot, véleménye érvényesülhetett a választás kérdésében.

a./Az 1642-ben kiadott "Komjáti kánonok" rendelkezései a lelkipásztori tisztról, szolgálati helyekre való kirendelésről, a szolgálati helyek változtatásáról, és a vétkesek ellen alkalmazandó bizonyos megtorló intézkedésekről szólnak.

A III.rész I.Kánon szerint szükséges, hogy a pásztor a szentséges egyházi szolgálatra csak akkor álljon, ha "Istentől belsőképen, mely a szív jó tanubizonyága, hogy nem kevélységből, nem fősvénységből, sem valami egyéb kivánságból, hanem tisztán az isteni félelemből és az anya, szentegyháznak építésére jószándékból veszi fel a neki mutatott tisztet, az ekklézsiától külsőképen, mint szent Mátyás, Pítus és Timótheus."... Azok, akik tilalom alatt vannak, vagy nem küldettek és mégis prédikálnak, ...kitiltassanak az ekklésiából...vagy más illendő büntetésben le-

gyenek."

A III.rész I.kanon:a II.rész VI,VII. kanon a lelkészi állások betöltéséről intézkedik. A III.r.I.k.a lelkészi szolgálatra a püspöktől,vagy seniortól nyert megbízatás szükséges, enélkül senki nem teljesíthet szolgálatot. A II.r.VI.k.az esperesek /seniorok/ kötelességévé teszi, hogy az üres ekklézsiákba prédikátorokat rendeljenek." Minden Seniorok az ő vidék-jekben levő ekklésiákra nagy gondot viselvén,azokat sokáig üresen ne hagyják, az isteni tiszteletnek és a kegyes életnek romlásával."A kinevezések sorrendjére vonatkozólag mondja ugyanitt :Azokat kell kinevezni, akik az elébbeniek után törvény szerint következnek."A II.r.VII.k.a lelkészek áthelyezésének jogát is az esperesek kezébe teszi le. "Ha prédikátorától megfosztatik az ekklésia,...kisebb ekklésiákból nagyobb ekklésiákban a prédikátorokat által plántálják a Seniorok,de a nép zendülése nélkül és ha lehet a püspök hírével."Tehát nemcsak az esperesek joga, hanem a nép-akarát bizonyos fajta megnyilatkozása a lelkészi állás betöltése iránt megvan;

sőt érvényesül a püspök jóváhagyási joga is.

Állásváltoztatás esetén az esperesnek jelentés teendő, :tudta és beleegyezése nélkül senki szolgálati helyét nem hagyhatja el.

Ha más egyházmegyébe távozik, az ottan illetékes esperest is értesíteni tartozik/III.r.27.k./

A távozó lelkipásztornak kötelessége elbúcsúzni hallgatóitól, új hivatalát csak elődje járandóságainak végleges kielégítése és annak törvényszerű eltávószása után foglalhatja el, különben felfüggesztetik és előbbi helyét is elvesztheti.

/III.r.29.k./ Köteles távozásakor akár más egyházmegyébe megy, akár nem, az esperestél bizonyáglevelet kérni, és új helyén ezzel jelentkezni.

Aki ezt elmulasztja, azt el nem foglalhatja, :

"mert némelyek gonosztétek miatt...másuvá mennek, hogy így érdemes büntetésüket elkerülhessék."

/III.r.30.k./A gyakori állásváltoztatást tiltja

a 31.kánon: "Amely prédikátorok kedvesek hallgatóiknál és jövedelmekkel megelégedhetnek, ne változtassák gyakorta helyeket, ne láttassanak inkább maguk hasznát, hogysen mint az ekklésia épületit vadászni." A III.r.28.kánonban bizonyos

büntető sankciók foglaltatnak, melyek a lelkipásztori állás elfoglalásának, betöltésének tisztaságát védik. Ha valaki tisztességtelen eszközökkel lelkész társát hivatalából kitorja, nem elégedvén meg saját gyülekezetével, az egy esztendőre hivatalát veszti. Ugyancsak ez a büntetése azoknak is, akik "a hatalmasokhoz bizván a község ellen mintegy erőszakkal beavatják magukat, nagy kisebbségével a szent rendnek és megvetésével az Isten igéjének."

b./A szápmárnémeti zsinat /1646/XIV.

végzése szerint a lelkipásztort az esperesek nevezik ki, de a gyülekezet beleegyezésével kell tisztüket teljesíteni. : "A tőlük törvényesen hivatottakat" tartozik kinevezni. Az esperes jogköre itt kiterjed arra is, hogy a gyülekezet által megválasztott, vagy meghívott pásztort alkalmasságuk, odaalóságuk szempontjából megvizsgálja, "ha azok képzettségök és kegyességöknél fogva ajánlatosak, odaengedheti, : a tudatlanokat és feslett életűeket s az azon helyre méltatlanokat visszautasítja. Ezt a jogot az egyházmegyei gyűlés ellenőrzése mellett gyakorolhatja.

c./Geleji Katona István kánonai /1649/

a lelkipásztori állás betöltésére vonatkozó rendelkezésekben sok hasonlóságot mutatnak a Komjáti kánonokkal, de ennél teljesebbek.

Szigoruan kimondja, hogy lelkeszi hivatalt, törvényes meghívás nélkül senki sem tölthet be. Várja meg mindenki elhívását Istentől az ő közegei által: "mert senki sem veheti magának azt a tisztességet, hanem csak az, aki Istentől hivatik. /13.kánon/ Hivatásnak pedig kétfélének kell lenni: belsőnek és külsőnek. Belsőnek Istentől, a Szentlélek által, aki a szolgálatra késztet, külsőnek pedig az egyház véneitől, vagyis az egyháznak mind kegyességgel, mind méltósággal kitűnő polgáraitól, de nem zárva ki a keresztyén népnek beleegyezését sem." /14.k./

Az egyház vénei alatt azonban nem a gyülekezeti presbitériumot kell érteni, hanem az egyházmegyei előljáróságot, és nevezetesen a széniornak nevezett esperest, - amit mutat a 22.kánon is.- E szerint az esperes nem erőszakolhat lelkipásztort a vonakodó és ellenszegülő népre, de a nép sem vihet senkit lelkipásztornak az esperes akarata ellenére. Tehát a külső elhívás joga megosztatik

az espres és gyülekezet között. A lelkipásztor szolgálatát esperese tudta és engedélye nélkül nem ajánlhatja fel. Az esperes kötelessége megvizsgálni, hogy a kérdéses helyre alkalmas-e a lelkész. Ezt a feladatot azonban nem egyedül, hanem a maga "előkelő társaival" együtt teljesíti, tehát az egyházmegyei előljárósággal. Ha az espres engedélye nélkül hivatalt vállal a lelkész, megfosztatik hivatalától, de "a szent kormányzat megvetéséért engedetlensége miatt a nép is büntettetik./22.kanon./

Az állásváltoztatást a Geleji kánonok is megengedik az esperes tudtával. E tekintetben azt a korlátot állítja fel, hogy senki nem hagyhatja ott az év lefolyta előtt kellő ok nélkül egyházát, az esperes is csupán kivételes esetben adhat erre engedélyt. A rendelkezés ellen vétők egy évi hivatalvesztéssel büntettettek./18.kanon./ Nem kívánatos, hogy a lelkészek gyakran változtassák lakhelyeiket. /23.kanon./

A 19.kanonban van megírva a később hirhedtté vált "papmarasztás" elve. A lelkész szolgálati éve leteltét jóelőre köteles közölni

a gyülekezetével:" és ha azok az ő szolgálatával továbbra is élni kívánnak és őt illedelmesen meghívják s neki kedve van rá, helyben maradhat."

/4./ Ha felmondanak neki, esperese tudtával más helyet elfoglalhat, amint erre való meghívását az esperes jóváhagyja. Erre azért volt szükség, mert a reformáció első évszázadában kevés lévén a papok száma, az egyházak egymással árvereztek, hogy papot kaphassanak. Ezért minden év végén megkérdezték, papjukat, tanítójukat, megmaradnak-e? Ekkor azok előadták kívánságaikat. Ha a gyülekezet teljesítette ezeket, megmaradtak. Ezt be kellett jelenteni a vizitációnak s ezáltal az egyházmegyei gyűlésnek, amely véglegesen döntött ebben az ügyben.

A 14, 24, és 25. kánon az állások szabálytalan betöltésének esetére intézkedik. Szigorúan megtiltja azt, hogy "esengéssel, vagy fizetéssel erőszakosan, vagy mások megrágalmazásával, bárki lelkeszi hivatalt szerezzen." Az ilyet legalább 1. évre megfosszák papi állásától. /17.k./ Ugyanez a büntetése annak, aki már mást egyszer lekötötte egy gyülekezetnek, de közben jövedelmezőbb hely ajánlkozván, azt elhagyja és megszegi becsületszavát ily módon. /23.k./ Azokra nézve, akik

fizetés leengedést ígérnek, hogy továbbra is megmaradhassanak helyükön, jóllehet ez káros lenne a gyülekezetre, úgy intézkedik a 25.kánon, hogy a "közzsinat idejéig mint az egyház javának elorzói, a szent szolgálattól eltiltatnak."

d./Az 1791.évi budai zsinat a gyülekezetek lelkészmeghívási és elbocsátási jogát, valamint az egyházi felsőbbség beavatkozási jogát tárgyalja a második fejezet VIII.és a harmadik fejezet 13.pontjában.

Lelkészt hívni és elbocsátani az egyházközség joga, de ezt a jogát az egyházmegyei vezetőség beleegyezésével kell gyakorolnia. A lelkész meghívása és elbocsátása szavazással történik, a kisebb egyházközségben minden családfőnek van joga, a nagyobbakban csak bizonyos meghatározott számú egyháztagnak/II.f.8./

A III.fejezet 13.pontja szerint:

1./lelkészt hívni az egyházközség joga.

2./elbocsájtani a felsőbbek beleegyezése nélkül nem szabad.

3./~~t~~ltva van az, hogy a lelkészek elhagyják gyülekezetüket, a felsőbbség beleegyezése nélkül.

4./a lelkészek meghívására és elbocsátására alapos ok nélkül nem tagadhatja meg az engedélyt a felsőbbség.

5./a lelkészek áthelyezéséről szól....

A helyükről törvényesen elmozdított lelkészeket más egyházakba kell áttenni, ha felfüggesztést, vagy letételt nem érdemelnek. A szolgálati hanyagság miatt az egyházközség kívánságára a "megyei szent szék" az érdekelt lelkész meghallgatásával inélkezik. Joga van a vétkes lelkészt szolgálatából elmozdítani. Ha a gyülekezet és a lelkész közti békés egyetértés bármelyik tényező hibájából is megbomlik, a meghívást nem lehet a két fél szabadságának sérelme nélkül a meghívottnak egész életére kiterjeszteni. Korlátozza a meghívás jogát, eddig évenként gyakorolhatta a gyülekezet, ~~ha~~ "megyei szent szék" felügyelete mellett." Most csak minden harmadik évben ujittatnak meg a meghívások. A felmondást nemcsak magának az érdekelt lelkésznek, - mint eddig, - hanem egyenesen a megyei szent széknek kell bejelenteni, amelyik köteles az elbocsátás okait mindkét fél meghallgatásával megvizsgálni és szavazás alá bocsátani az ügyet. A döntéshez az egyházmegyei közgyűlés 2/3 többsége szükséges.

Az egyházmegye dönt a gyülekezet VI.k. 8.pontjában foglalt ősi joga érvényesíthetősége ügyében. Mindkét fél fellebbezéssel élhet, az egyházmegyei döntés ellen az egyházkerületi "szent székhez." Az egyházmegyei "szent szék" minden harmadik évben gyűlést tart, ahol a lelkész áthelyezését, az új lelkészek alkalmazását tárgyalják a következő elvek figyelembevételével:

a./Nem erőszakolhat lelkipásztort a gyülekekezetre, b./ nem engedi, hogy az egyházközségek ok nélkül elbocsássák lelkészeiket, c./ a lelkész sem hagyhatja el ok nélkül egyházközségét. Az egyházmegyei szent szék minden végzését az egyházkerületi "szent székhez" még lehet fellebbezni.

A zsinat egyházfegyelemről szóló II. szakaszában a lelkészekről s azok kötelességeiről van rendelkezés. Az itt található 29-32.kanonok büntető szankciókat tartalmaznak az állások törvénytelen betöltésének esetére. Aki törvénytelen és tisztességtelen eszközökkel, vagy a világi hatalom segítségével állást akar nyerni; hivatalától hosszabb, rövidebb időre elmozdítottatik, vagy felfüggesztetik./29.k./ Aki magát már elígérte és másik jövedelmezőbb állásra megy, ha lelkészi hi-

vatala nincs, egy évig nem vállalhat paróchiát:
ha pedig van állása, félévi papi díjának a szolgálat
nélküli lelkészek pénztárába leendő befizetésére
büntettetik. /31.k./ A meghívás érvényét veszti, ha
a meghívó levél átvételétől számított 1 hónap alatt
az állást el nem foglalja. /32.k./

2. Az 1881/82. zsinat lelkészválasztási törvényei.

a./Előzmények.

A budai zsinat óta /1791/ a magyarorszá-
gi református egyház zsinatot nem tartott. Így a
lelkipásztori állások betöltéséről egységes rendel-
kezés nem volt. Az eddigi rendelkezések, melyeket
egyházi kánonaink és a budai zsinat végzései tar-
talmaztak, nagyon hiányosak, ezért a gyakorlatban,
elégteleneknek bizonyultak. A lelkészek számának
emelkedésével s az egyre jobban kiépülő egyházi szer-
vezet mellett szükségessé vált egy egységes lelkész-
választási törvény megalkotása annál is inkább, mert
a visszaélések a lelkészi állások betöltésénél már-
már katasztrófális arányokat öltöttek. Sok panasz-
ra és bírálatra adott alkalmat az esperes, illető-
leg az egyházmegyei tanács dislokálási joga s még

inkább sok keserőséget okozott a Geleji Katona kánonok XIX.-ikében megirt papmarasztás rendeje. Ez a maga idejében helyes lehetett, de rengeteg visszaélés forrásává lehetett. A papmarasztaló korszak valósággal szolgává alacsonyította le a református lelkipásztort, ezért mellőzték sokan a lelkészi pályát. Hiába hoztak a kánonok és a zsinatok szigorú rendelkezéseket, az árlejtésekre, igen sok helyen csak úgy biztosíthatta magát a következő évekre a lelkipásztor, ha fizetéséből leengedett. Különböző helyeken tartották sűrűn egyházmegyei gyűléseket, és egyházkerületi gyűléseket is a bajok orvoslására, hiszen minden alkalommal volt egy-két kiemelkedő szabálytalanság miatt eljárás. A XIX. század első felében a papmarasztalást általában eltörölték, amivel bizonyára sok sebet gyógyítottak, de kétségtelen, hogy a felsőbbtség elhelyezési joga mellett a marasztás intézménye a gyülekezet jogának a kifejezője s egyszersmind a nem sikerült kijelölésből származó bajok orvoslásának eszköze volt.

A XIX. század közepén Európájszerte tapasztalt szabad szellemű irányzat, a lelkipásztor választásának, illetve a lelkipásztori állások

betöltésének jogát is, a nép számára követelte, és annak kezébe is adta. Az egyházkerületek tapasztalták ugyan, hogy nagy szabadság ugy az egyházra, amely rossz választás esetén egy emberéltre bénítva van, mind a lelkészekre, akik érdemeik elismerésére sok tekintetben és esetben nem számíthatnak, egyaránt hátrányos; és hogy az egyházmegye utólagos beleszólása, a megerősítés megtagadásának jogával, nem sokat érő orvosság. Alkottak is a visszaélések lehető kiirtására szabályokat, -különösen a főnökök ellen bujtogató káplánok ellen, -de ezek a szabályok több elkeseredésre adtak alkalmat, mint amennyit javítottak a helyzeten. Ez vezette az 1881.-i zsinatot arra, hogy a lelkészválasztás kérdésében a gyülekezet szabad választási jogát korlátozza.

b./A törvények rövid ismertetése.

A lelkészválasztási törvények az É.T. egyházalkotmányról szóló III.részében vannak. Az I. szakaszban foglaltatik a lelkészválasztás joga, alkalmá és hatálya, 180-185 §-ok.

181.§.Megüresedik a lelkészi állás:

a./önkéntes változás, b./véglemondás, c./egyházhatósági elmozdítás, d./halálozás következtében.....

A lelkészi állások elcserélhetők, egyházmegyei jóváhagyás mellett, ha az érdekelt gyülekezetek lelkészei és presbitériumi belegeyeznek, továbbá egyházhatósági ítélet következtében./182§/ A lelkészválasztás hatálya a megválasztott egész idejére kiterjed./183.§./ A 184.-5.§.az üresedés bejelentésére és az esperes intézkedéseire terjed ki /leltározás,kegyeleti év, helyettes lelkész kinevezése és a díjlevél fönntartása./

II.szakasz tárgya;"⁴ minősítvény megálapítása a kijelölő bizottság alakítása és a kijelölés módja."A 186-189.§.-ökben intézkedik a törvény a lelkészek tudományos képzettsége, szolgálati ideje,és buzgalma figyelembevételéről:az egyházakat egyházkerületenként a lelkészi jövedelem arányában négy osztályba sorozni, a lelkészeket és segédlelkészeket minősíteni rendeli, s kimondja, hogy "a lelkész választása ez osztályozás és minősítvény korlátai között kijelölés által történik."/189.§./Az egyházak osztályozását és a lelkészek minősítését az egyházkerületek állapítják meg, az egyházmegyék meghallgatásával...a 190-192. §§-ok a lelkészjelölő bizottság megalakításáról és ennek hatásköréről szólnak.Ez héttagu bizottság,/elnöke az esperes,három

tagját a választó egyház presbitériuma, három tagját az egyházmegyei közgyűlés választja, mely a minősített pályázók közül 3-5. egé^{nt} tartozik kijelölni, akik közül egyet a gyülekezet rendes lelkészül megválasztani köteles. A lelkészjelölő bizottságból kizárja /193.§./ azt, aki valamelyik jelölttel első, vagy másodfoku vérrokonsági, vagy sógorsági viszonyban van. A 194.§. az egyházi felsőbbség által kereset alá vett, vagy megválasztási jogától megfosztott lelkész egyéneket, továbbá a személyes minősültség felsorolt negatív etikai eseteiben egyeseket már eleve kizár.

III. szakasz. A választás és meghívás.

A 195-197.§-ok a választójog /24 év, egyházi közterheket viselő önálló férfi/, választók, névjegyzéke és a lelkészi állás betöltési idejét /két-három hónap/ és a lelkészjelölő bizottság összehívásának idejét /három hét a lelkészválasztás előtt /és ezzel kapcsolatos technikai kérdéseket tárgyalnak. A jelöltek szolgálati helyeiken meghallgathatók, de a próbaszólóknak megtiltatik. /198.§./ A 199-201 §§. szerint a választói gyűlésen egy lelkészi és egy világi tanácsbíró jelenlétében közfelkiáltással, vagy lo választó kívánságára titkos szavazással történik a választás.

Az általános többséget nyert jelölt tekinthető megválasztottnak. A szavazatok megoszlása esetén, ugyszintén az egyenlő számú szavazatot nyert két jelölt között is. A lelkészválasztás eredményét a helyszínen ki kell hirdetni. 203.§., de érvénybe csak akkor lép, ha az esperes az iratok átvizsgálása után törvényszerűnek találta és az engedélyt kiadta, az állás elfoglalására 204.§./ A meghívott lelkész 14 nap alatt köteles megküldeni az esperesnek az elfogadó nyilatkozatot. Az új lelkész szolgálati helyén legalább egy évig köteles maradni/208.§./ A 209.§. megtiltja a jelölteknek a választó egyházban való megjelenést.

IV. szakasz.: Szabályellenes választások. A 212-215. §§.-ok a választást megsemmisítő okokat/önajánlás, ígéretés, fizetés-leengedés, tiltott eszközök felhasználása stb./és a fegyelmi eljárás módozatait írják elő./1-3 évi jogfosztás, vagy felfüggesztés./

c./A törvénnyel kapcsolatos megjegyzések.

Az 1881.-iki zsinati törvény a lehető leghelyesebb alapelvből indul ki, amit a zsinat királyhoz intézett kísérő fölterjesztésében

külön is hangsúlyozott így: "Kiváló figyelem fordított a segéd és rendes lelkészek képzettségére és szolgálati érdemeire, hogy azok kellőleg méltányoltassanak és figyelembe véteszenek a választásoknál." Ez vezette a zsinatot arra, hogy a lelkészválasztás ügyében meghagyván egyébként a gyülekezet jogát, olyan korlátozást kívánt létesíteni, mely előmozdítja egyrészt a lelkészek érdem szerinti méltánylását, másrészt lehetővé tegye, hogy minden gyülekezet a neki megfelelő egyént választhassa. Az előbbi cél érdekében állt a lelkészi állások osztályokba sorolása és a lelkészek ehez simuló minősítési fokozása is: az utóbbinak érdekében pedig a választást megelőző jelölés. Mindegyik magában véve helyes gondolat, de együtt alkalmazva még akkor sem vezethetett volna eredményre, ha nem lettek volna mindegyiknél a megvalósításnak súlyos hibái. A lelkészi állások osztályokba sorolása, kizárólag a javadalomra tekintettel történt, holott nyilvánvaló, hogy igen sokszor a kisebb javadalmu állás sokkal nagyobb képességű embert igényel, mint a nagy gyülekezet. Egyébként sem helyes e nagyfontosságú ügyet

pusztán a lelkészek materiális érdekei szempontjai szerint bírálni. Sőt a gyülekezet választójoga is ilyen elven épült fel a XIX. századtól kezdve. Nincs helyén az a sokszor hangoztatott érv, hogy a gyülekezet adja a pásztornak a javadalmat, tehát joga van a javadalmat élvező személy kiválasztására. Ennek a merőben materiális szempontnak elfogadása sok vonatkozásban vezethetne oda, hogy a kegyuraságnak a római katolikus egyház hierarchiai szervezetéből önként előálló korlátok nélkül nyithatott volna kaput. Ilyen alapon az Isten igéje hirdetésére és a sakramentumok kiszolgáltatására választott lelkipásztor, lelki vezető kiválasztását nem lehet a gyülekezetre bízni.

A lelkészek minősítésénél pedig az első szempont -pusztán a szolgálati évek számával korlátozva- az iskolai bizonyítványon volt.: ez egymagában igen ingadozó alap. A lelkipásztori munka sajátos természete nem ad elég előzetes biztosítékot arra, hogy a bizonyítványai szerint alkalmasnak tartott egyén a reá váró nagyszerű feladatnak megfelelni képes. Kiválóan képzett lelkiismeretes és a hivatali munkát kifogástalanul végezni tudó

ember esetleg alkalmatlan a lelkipásztori szolgálatra minden különösebb rossz tulajdonság nélkül, pusztán azért, mert nem találja meg a hangot, amelyen szólva önmaga és munkája iránt bizalmat kelthetne. Sőt nem ad biztosítékot még a tapasztalat sem, mert akárhányszor megtörténik, hogy az előző munka körében kiváló eredményeket elért pásztor az új gyülekezetben nem tájékozódik meg² felelően, és minden törekvése hatástalan marad.

A jelölésnek pedig az volt a súlyos hibája, hogy nem mert őszinte lenni s nem mert kimondottan az lenni, ami lenni akart; nevezetesen az egyházi felsőbbség irányító befolyása. E helyett a demokráciá látszatának megóvására törekedve, egyes kijelölő bizottságot alakított, a gyülekezet küldötteinek egyenlő számú bevonásával, de mégis úgy, hogy szükség esetén szabály szerint az egyházmegyei kiküldöttek kívánsága teljesülhessen. Mivel pedig a jelölés kérdésében más fórum bele nem szólhatott, mennél többször szavazták le a gyülekezet kiküldötteit, annál általánosabb lett az elkeseredés a felsőbbség "jogfosztó erőszakossága" ellen. Mellőzhette a

legértékesebb embert is, még ha minősítése megfelelt volna az illető egyház osztályozásának. Ennek másik eredménye az lett, hogy nemcsak az egyház kerületek, hanem az egyházmegyék is "kinai falat" emeltek maguk körül, amelyen más egyházmegyéből, vagy épen kerületből rendkívül nehéz volt bejutni a jelöltek közé. Ennek a numerus claususnak csakugyan nincs semmi értelme.

Helyes a 193.§, mely a jelölő bizottságból már eleve kizárja azt, aki a jelölésre jelentkezettek valamelyikével ^{első} I, vagy másodfoku vérrokonsági, vagy sógorsági viszonyban van. A 209.§: megtiltja, a választó egyházban való megjel^{és}ést, vagy valamelyik közeli egyházközségben való szolgálatot. Ennek megengedésére valóban nehéz óvintézkedést készíteni. Később sok vitára adott alkalmat a 198.§, mely szerint a jelölteket szolgálati helyeiken meg lehet hallgatni, de a próba szonoklatot megtiltja. A szabályellenes választásról szóló szabaszt szigorítani kellett volna. A 212.§.-ban kontemplált egyházmegyei küldöttség felesleges. A visszaélésekről már tájékozódást szerezhettek a választást vezető egyházmegyei kiküldöttek. Az lenne

a legcélszerűbb, ha az esperes a presbitériumhoz küldené le a panaszokat, ez a legismerősebb a helyzettel. Így jobban utját lehetne állni az alaptalan panaszokadásoknak és az ilyen^{re} rendelkezés a közme^gnyugvást is inkább elősegitené.

Minden burkolt kinevezési rendszer mellőzendő. Az nem helyes, hogy a lelkészválasztás lefolytatása teljesen az egyházmegyék kezében van. Mint tradíciónak, van ugyan történeti alapja, de a jogbiztonság szempontjából szükséges egy fellebbviteli fórum, : ez csak az egyházkerület lehet.

3./Az 1891/93. évi zsinat lelkészválasztási törvényei.

a./

Az 1881-ben megalkotott lelkészválasztási törvény sok elégedetlenség^g forrása volt és sok vizsályt okozott a gyülekezetekben. Sok tekintetben megzsibbasztotta az egyháziasságot, sőt nem egy esetben ingadozóvá tette az egyházunkhoz való ragaszkodást is. De káros volt az egyházkormányzatra is: mert igen gyakran szembeállította a választó gyülekezetet az egyházkormányzattal és az egyházkormányzat fejét az esp^rest, a gondnokot, a választó gyülekezettel. Sőt káros hatással volt a theológiákra is. A lelkészválasztási törvény következtében kevesen

léptek a lelkipásztori pályára. Az apadás oka pedig a jelölés. Sok visszaélésnek volt okozója. A jelölő bizottság senkinek, csak saját lelkiismeretének volt felelős, de egyetlen eset sem fordult elő tíz év alatt, hogy eljárás indult volna a hivatali hatalmukkal visszaélők ellen.

b./Az 1891-93. évi országos zsinat lelkészválasztási törvényei.

Az 1891-93. évi lelkészválasztási törvények rektifikálásai az 1881-iki törvényeknek és terjedelmesebbek azoknál. Kilenc fejezetben foglalkozik a lelkészválasztással kapcsolatos kérdésekkel.

I. f. Az egyházak osztályozása/182. §./ a lelkészek minősítése/183-190. §./ III. a lelkészválasztás alkalma és előkészítése /191, 8. §§/ IV. a lelkészválasztás meghívás útján/199-204. §§./ V. pályázat/205-207 §-§./ VI. a választás előkészítése pályázat alkalmából/208-13. §§./ VII. a választás /214-29. §§./ VIII. szabályellenes választások/230-36. §§/ IX. az özvegy és kegyeleti év /237 §./

I. f. 182. §. Az egyházakat a lelkeszi javadalom mértéke szerint négy osztályba sorozza. Az osztályozást tíz évenként állapítják meg az egyes egyház-

kerületek az egyházmegyék javaslatai alapján.

II.f.183-190.§.-ai a lelkészek minősítésére és a különböző osztályu állásokra való választhatóságuk rendjére vonatkozólag intézkedik a lelkészek négy osztályba sorozásáról. A minősítési évek a második lelkészképesítő vizsgálatától számítatnak. A két képesítő jeles osztályzata jelesnek, az egyiknek jeles, a másiknak jó, vagy elégséges osztályzata jónak, /vagy mindkettőnek jó/ az egyiknek jó, a másiknak elégséges, vagy mindkettőnek elégséges osztályzata elégségesnek számítatik a minősítésnél. /184.§./

A segédlelkészek közül a jeles végzettségű a negyedik osztályu egyházba azonnal, és a jó egy évi egyetemi tanulmány után: különben csak egy évi: az elégséges rendű pedig két évi szolgálat után. A III. oszt. egyházba a jelesek 1, a jók kettő, az elégségesek három évi: a II. oszt. -ba a jelesek 2, a jók 3, az elégségesek 4 évi szolgálat után választhatók. Az I. oszt. ba csak jelesek, 5 és jók 6 évi szolgálat után. /185.§./ A rendes lelkészek a IV. o. -ba bármikor, III. o. -ba 1 évi szolgálat után, ha jeles, vagy jó: 3 évi után, ha elégséges osztályzatúak. A jelesek és jók a II. o. -ba két évi szolgálat után, az I. o. -ba 3 évi után: az elégsé-

ges osztályzatuk a II.o.-ba 4 év, az I.-be 5 év után választhatók. /186.§./ A rendes theologiai tanárok a II.o.-ba 1, az I.o.-ba 2 évi szolgálat után. A különböző megbízatásokban lelkeszi szolgálatot végző egyének a rendes lelkészekkel egyformán minősíttetnek. A tudományos fokozatok egyvel emelik a szolgálati évek számát. /187.§./ A minősítési fokozatot az egyes lelkészekről az esperes minősítési javaslata alapján az egyházkerületi elnökség állapítja meg s a minősítési osztályzatok az egyházkerületi jegyzőkönyvekben feltüntetendők. A minősítési fokozat csak a lelkeszi jelleggel veszithető el.

III.f. A lelkészválasztás alkalmá és előkészítése lényegében egyezik az 1881-i törvények vonatkozó rendelkezéseivel. /181., 182., 183., 184., 195, §§-al./ a választók névjegyzékére fordít még nagyobb gondot a jelen fejezet 196-197.§-a.

IV.f. A lelkészválasztás meghívás útján csak akkor lehetséges, ha a jogosult választóknak legalább 2/3-a egy jelöltben állapodik meg. /199.§./ Ezt a leltározás fizetési hátrálék, díjlevélre vonatkozó esperesi intézkedések és a választói név-

jegyzék megállapítása után/194.196-7, §§./nyolc nap alatt kell bejelenteni az esperesnek. /200.§./Az esperes 8 nap alatt egy egyházi és világi tanácsbíróval együtt megvizsgálja a jelölt jogképességét a kérdéses állásra/201.§./ezután egy lelkészi és egy világi tanácsbíró, mint egyházmegyei küldöttség megjelenik a gyülekezetben, és a jelöltre vonatkozólag kéri a gyülekezet akaratnyilvánítását, valamint biztosítékot arra, hogy az illető el is fogadja az állást./202.§./A választás meghiúsul, ha a jogosult választók 1/3 ellenzi. Ekkor a pályázat utján való lelkészválasztásnak van helye./203-4.§/

V.f.A pályázatot a püspök teszi közé legfeljebb 5 heti határidővel. A kérvényeket az összes okmányokkal együtt az illetékes espereshez kell beküldeni. A pályázatok átvizsgálását a határidő lejártá után való héten az esperes egy világi és egy lelkészi tanácsbíróval, a gyülekezet két kiküldött presbiterével végzi. Ez a bizottság dönt a pályázóknak választásra bocsátásáról./205-207. §§/

VI.f.A választás előkészítése pályázat alkalmából. E fejezet lényegében azonos az 1881-i törvényekkel: a választásra bocsátottak névsorának közzététele után 3-4 hétre tüzi ki az esperes

a választást. Ezt két vasárnapon ki kell hirdetni a szószékről. A választás vezetésére egy világi és egy lelkészi egyént küld az egyházmegyei elnökség. A választók személyazonosságának ellenőrzése végett a presbitérium a gondnokot és egy presbitert küld ki. /208-213. §§./

VII.f. A választás technikai lebonyolításával foglalkoznak a 214.229 §§. Lényegében a régi törvényben is meglevő rendelkezések ezek. /192, 199, 200, 203, 204, 206, 207-211, §§./ Az egyházmegyei küldöttség teendői: a lelkészválasztási szabályok ismertetése, a pályázók névsorának felolvasása, a választók felhívása a választásra /214§./ Ha a gyülekezet nem akar választani, az esperes 14 napra az erről szóló jegyzőkönyv vétele után választást rendel el. /215.§./, ha itt sem történik választás, az egyházmegyei közgyűlés választ lelkészt a gyülekezetnek. A választás közfelkiáltással, vagy szavazással történik. A szavazás elrendeléséhez 10 választó kívánsága szükséges legalább. A szavazás titkos és szavazólapokkal történik. A szavazat-szedésre a presbitérium jelöl ki egyeseket, pártok szerint esetleg egy-egy bizalmi férfit. /217.§./ A szavazás megszakítás nélkül folytatandó, bevégzése

dött 1 órai határidőt kell kitűzni./218.§./A szavazatok megoszlása esetén a két legtöbbet nyart egyén közt szűkebb szavazás történik./221.§./A választás eredménye a helyszínen kihirdetendő, a választásról két példányban kell felvenni jegyzőkönyvet.A 223.§. a koncessa kiadásáról,14 napi fellebbezési határidőről intézkedik: a 225-229-ig pedig az állás elfoglalásának körülményeiről./régí E.T.207-11. §§./

VIII.f.Szabályellenes választások.A választás megsemmisítettik, ha a jegyzőkönyvből kitűnik, hogy törvényellenesen folyt le, vagy hibák, mulasztások követték el.Ilyen hibák: ha két előző vasárnapon nem hirdettetett ki a választás,ha lo szavazó kívánságára a titkos szavazás nem rendeltetett el,ha a szavazás nyilvánosan történt, ha 1 óránál hosszabb időre megszakított a választás,vagy záróra nem tüzetett ki./230.§./A választás ellen 14 nap alatt beérkezett panaszt az esperes a presbitériumhoz küldi nyilatkozás végett./231.§./Vizsgálat szükségessége esetén egy világi és egyegyházi tanácsbiróból álló bizottságot küld ki az egyházmegyei elnökség./232.§./ A 233-236. §§.-ok azonosak a régí E.T.213.sz.§-ával.A választást megsemmisítő okok:ön-

ajánlás, korteskedés, ha tudtával, vagy enélkül mások korteskednek, ha a választók szavazatukat áru-
ba bocsájtották, ha jelentékeny számú választó ki-
maradt a választói jegyzékből./273.§./Büntetések
a fentebbi vétségekben: a pályázatból való kizá-
rás, és különböző fegyelmi büntetések a vétek su-
lyosságához képest./234 §./ A panaszt tévők anya-
gilag is felelősek :az indokolatlanul panaszkodók
az okozott költségekben elmarasztaltatnak, válasz-
tási joguk 3 éve elvesztik, sőt a hivatal képes-
ségüket is.

IX.f. Az özvegy és kegyeleti év ügyének
szabályozását az egyházkerületek hatáskörébe utal-
ja.

c./A törvényekkel kapcsolatos megjegyzések.

Az 1891-i zsinat sok és nem is alaptalan
panasz folytán eltörölte az 1881-ben létrehozott
jelölő bizottságot, de meghagyta az egyházak és
a lelkészek osztályozását, a lelkészi oklevelek
minőségének/jeles, jó elégséges,/ továbbá a lel-
készi és segédlelkészi szolgálati időnek minősítő
erejét. Ilyen alapon tehát akinek meg volt a meg-
felelő minősítvénye, azt a jelölő bizottságnak

jelölnie kellett, ha tizen is voltak ilyenek. Viszont nem jelölhette azt, akinek a minősítvénye nem felelt meg az illető egyház osztályozásának. Tehát egészen helytelenül az 1891-i zsinat az 1881-i törvényekben foglalt két korlátozás közül a nyilvánvalóan kevesebb elvi alappal bírót hagyta meg. Praktikusabb, logikusabb és célszerűbb lett volna, ha már korlátozásról van szó és a felsőbb-ség befolyásának biztosításáról, akkor ez utóbbi érdekében a jelölést meghagyja, bizonyos korrekciókkal. Itt vagy az egyenlőségnek kellett volna érvényesülnie, hogy t. i. a gyülekezet és az egyházmegye elnöksége egyenlő számmal vegyen részt a jelölésben, vagy pedig a jelölés jogát teljesen a felsőbb-ség kezébe adva ki kellett volna zárnia a lehetőségét annak, hogy a választóknak a jelöléshez is odabocsájtásával, kétszeresen mellőzötteknek, vagy megrövidítetteknek érezhessék magukat azok.

A panaszok azonban ezzel sem szüntek meg. De nem is szünhettek meg, mert hiszen léptenyomon tapasztalni kellett, hogy jeles iskolai végzettségű lelkész igen sok esetben ~~magán~~ sokkal kevésbé alkalmas eredményes pásztori munkát végezni,

mint más olyan, aki nála gyöngébb eredménnyel végezte iskoláit. Sőt az sem példa nélkül való, hogy az egy szakban elmerülő és épen azért nem általánosan kitünő osztályzáu fiatal emberből a tudománynak és irodalomnak is sokkal értékesebb munkása lesz, mint abból, aki minden leckét különösebb érdeklődés nélkül egyforma buzgósággal betanul. Az egyházi közvélemény sehogysen tudott kibontakozni az 1881-91. elgondolásból, mindig csak annak módozatait, hibáit fontolgatta, új elképzelések nélkül.

A lelkészek minősítésében nagyon helyes az az alapelv, hogy szakembereké a jövő. Jó szakemberekre van szükség mindenütt és a kvalitásnak kell dönteni. A szakismereteket, szaktudományt meg kell adni és szerezni a theológiákon és meg kell becsülni az életben. Elsősorban jó lelkészválasztási törvénnyel, azután még más egyebekkel is. Ez életkérdése egyházunknak valóban. De ennek a megvalósítására kevés biztosítékot nyújtanak az 1891-iki törvények 183-190 §§-ai, szövevényes és gyakorlatiatlan voltak.

A lelkészválasztási törvényben megállapított minősítésben szükséges lett volna felvenni a következőt, sőt ezzel kellett volna kezdeni azt:

A magyar református egyházban rendes lelkeszi hivatalt csak az viselhet, aki magyar állampolgár; továbbá általános föltételnek tartom, hogy nagykoru legyen a lelkész. Helytelen az, hogy esetleg még kiskorú emberek lesznek egy gyülekezet hordozói.

A lelkészek minősítéséről szóló szakasz a megoldás terén új elvet, új gyakorlatot akart behozni a törvénykönyvbe. Az 1881-ben alkotott lelkészválasztási törvény 187-ik §-a azt rendelte, hogy "az egyházak négy osztályba sorozandók, a lelkészeknek és segédlelkészeknek pedig minősítvényük szerint a pályázati képességük megállapítandó." Az 1891-i törvény a lelkészeket épúgy osztályozni akarta, mint az egyházakat: ez pedig nézetem szerint sem nem helyes, sem nem szükséges. Az egyházaknál a fizetés nehézsége a kérdés, itt pedig a lelkészek képzettsége és szolgálati ideje. Nem lehet tagadni, hogy a mennyiség és minőség szerint való megállapítás rokon kategória, de azonosnak felfogni lehetetlen. Mindjárt az 1881-i zsinat után felmerült a törvény alkalmazásánál az az eszme, hogy a lelkészek az egyházak osztályozása szerint minősítsenek, tehát mintegy osztályokba soroztassanak. Ez nagy félrelépés

az evangéliumi alaptól, mely szerint mindnyájan egyenlőek vagyunk, még a püspök is primus inter pares. Miért kellett a lelkészi testületbe kasztokat behozni? Különbösen sem szükséges a lelkészek osztályozása: mert hiszen az illetőnek egyik, vagy másik egyházközségre való pályázati képessége a bizonyítványok megtekintéséből is konstatálható. De a pályázati képesség, a minőség időről-időre változik. Mert pl. aki ma még nem bír pályázati képességgel, egy bizonyos lelkészi állásra, meg lehet, hogy pár hónap múlva már meg fogja azt nyerni. Tehát semmi szükség terhelni a püspököket, vagy más hivatalokat a lajstromok nyilvántartásával.

A 186. 187., és 188. §§-ok minősítése igen sok aprólékos dologba, részletbe bocsátkozik. Az ilyen törvényt pedig, melyet a nép előtt is meg kell magyarázni, hogy t. i. kinek milyen minősítése van; az efféle hosszas részletezés mindig félreértésekre és minél több pont van benne, annál több visszaélésre szolgáltat alkalmat.

Az pedig egyáltalán nem helyes, hogy itt a lelkészek közt még azon túl, hogy meg van az általános minősítés osztályozások vannak, hogy le-

tették-e jó eredménnyel az I, és II. lelkészi vizsgát, még igen nagy különbség van téve a rendes lelkész segédlelkész, theológiai tanárok, püspöki titkárok között, mintha külön kasztok és nem mindnyájan az egyház szolgálatára egyenlően minősített egyének volnának. Küzelebbről nézve a dolgot, semmi különbség sincs segédlelkész és rendes lelkész között, ha azoknak egyenlő minősítésük van, - értem a tudományos képzettséget, bizonyítványokat, mely szerint bizonyos lelkészi javadalmat elnyerhetnek. Ebben a tekintetben a rendes lelkészeknek egyenlő minősítés mellett nem lehet nagyobb előnyt adni. Azt tartom, hogy ha valaki, midőn elvégezte pályáját, azonnal megválasztatik valamely egyházközségbe: a másik pedig, aki nem kapott egyházközséget és egy minősítésű bizonyítvány mellett 12 év múlva az előbbivel együtt pályázik, nagy méltánytalanság volna, ha ez, mivel csak segédlelkész, hátrányban volna. Még nagyobb méltánytalanság, hogyha olyan körülménytől tétetik függővé valamely előny, amely körülmény fölött az illető a maga szellemi és erkölcsi tevékenységeivel nem uralkodhatik. Az helyes, hogy a theológiai tanároknak némi előnyt nyújt a törvény, : ez megilleti őket, egyrészt képzettségüknél

fogva, másrészt a lelkésznevelés terén szerzett érdemeikre tekintettel: de a segédlelkészek, gimnáziumi tanárok és rendes lelkészek közti különbségtételnek nincs helye. Ezt a sokféle külön minősítvényt úgy kellett volna venni, hogy csak a bizonyítvány, képzettség és szolgálati idő legyen irányadó, -ha egyáltalán ilyen korlátozást életbe léptettek.

A 186.§. szerint IV.o.-ba mindenki bármikor választható. Korlátozás csak a III.-I.o.-ban van. Így a kis gyülekezet szabad préda lesz, ahol pedig sokszor nagy és súlyos misszió vár a legképzettebb lelkipásztorra is.

A 192.§.a.-ban nincs egészen szabatosan meghatározva az idő, amikor a változás megtörténik, mert csak így szól: "Megüresedik a lelkészi állomás önkéntes változás által." Megüresedettnek tekinthető a lelkészi állás akkor, amikor az illető lelkész bejelentette az esperesnél, hogy azt a lelkészi állást, melyre megválasztatott, elfogadja: de lehet úgy is felfogni, hogy csak akkor, mikor az a lelkész, aki más egyházba választatott meg, azt az állást, melyben eddig működött, tényleg elhagyta. A kettő között lényeges különbség^e van. Tehát a szabatosság érdekében oda kellene tenni: "más

egyházba való tényleges átköltözéssel."

A lelkészjelölő bizottság megszüntetésével a felsőbbbség irányító befolyásától akarta felszabadítani az 1891-i lelkészválasztási törvény a lelkészválasztást. Alapelvvé lett a szabad választás. Ebben a rendszerben az állások betöltésének két módja van: meghívás és pályázat útján való választás. Meghívás útján akkor lehet betölteni a lelkészi állást, ha a presbitérium jelöltjét a gyülekezet választó tagjainak legalább 2/3 többsége megválasztja. Csak egyszeri meghívási joga van a gyülekezetnek. Pályázat útján való választásnak akkor van helye, ha a gyülekezet egy jelöltben megállapodni nem tud.

A meghívás útján való lelkészválasztás törvénybeiktatása nagyon helyes cselekedet. Az 1891-iki zsinati törvény ezzel kodifikálta a lelkészválasztás legtisztább és legszebb módját. Az 1881-i törvények életbelépése óta még annak a lehetőségére sem volt bízósíva, hogy az egyházközség, ha az arra minősítettek közül valakiben bizalmát öspontosította, azt lelkészül meg is nyerje: hanem csak a kijelöltek közül választhatott. Most minden egyházközség előtt megnyílt az útja annak, hogy a

minősítettek közül, kiknek lajstroma ezután évről évre meg lesz állapítva, azt hívhatja meg lelkipásztorának, akit akar. Tehát a választásnak ez a szabadsága ott, ahol ezzel a szabadsággal az illető egyházközség többségének bizalma élni kíván biztosított. Így helyes a szabadválasztás elvének gyakorlati megvalósítása.

Ha azonban a meghívási eljárás sikertelen marad, a pályázat útján történő választásnál már csak bizonyos korlátok között választhat a gyülekezet- ezt kellett volna megvalósítani. Itt lett volna helye a felsőbbség irányítását biztosítani a lelkészjelölő bizottságnak. Ugyanis az egyházközség olyan lelkészt, aki szívéhez közel áll, nem talál az általa ismertek körében, vagy pedig, ha a meghívás útján való választás lehetetlennek bizonyul, a pártokra való szakadás miatt, helyén való és jogos, az egyházi felsőbbség irányító befolyásának teret engedni. Mert mi történik a meghívási eljárás sikertelensége esetén? A törvény szerint az, hogy főként ha a megüresedett hely a jobb állások közé tartozik, az öt egyházkerületből jelentkezőket: mind azokat, akik a törvény

betűje szerint kellő minősültséggel birtak, egy bizottság egyszerűen lajstromba szedi és ezt a lajstromot az illető érdekelt egyházközségnek megküldi. Az egyházközségnek így a jelentkezők esetleges nagy tömegéből kell választania. Megeshetik, hogy egyetlen egyet sem ismer közülük és mégis választania kell. Az 1891-i lelkészválasztási törvény ezt nevezi szabad választásnak!. Hát szabad választás az, ha loo ismeretlen közül lehet egyet választani? Az egyházközség tehát választ közülük és minél nagyobb számmal jelentkezők a pályázók, annál nagyobb mértékben lesz-merem használni ezt a szót- martalékul odavetve az egyes pályázók érdekében kétségkívül kifejtendő kapacitálásoknak, korteskedéseknek és mindenféle eszközök igénybevételének, melyeket a legszigorubb törvény kiméletlen alkalmazásával sem lehet megakadályozni. Büntetve legfeljebb az egyházközség lesz, melynek ezután ezt lehet mondani: szabadon választottál! De nagyon sokszor keserűen fogja e szabad választás gyümölcseinek ízét szájában érezni.

Egyházi alkotmányunk szellemével, multjával, az illető egyházközség jól felfogott érde-

kével nem ellenkezik, ha ilyen esetekben az egyházi felsőbbtség, - melynek soraiban lehetnek egyesek, akik jogaikkal visszaélnék, de elsősorban mégis arra hivatottakból és az egyházmegye területén irányadó tekintélyes férfiakból áll - ajánl lelkészeket a megválasztásra. A felsőbbtség ilyen közbelépése, nem megszogorítása az illető egyházközség szabadságának, inkább biztosítása. Így abba a helyzetbe jut, hogy választási jogának sokkal intenzívebb mértékben, nagyobb megfontolással és tájékozottsággal tehet eleget, mintha pusztán csak több egyházkerület különböző vidékeiről odaözönlött pályázó egyszerű lajstroma fekszik előtte.

Itt felmerül ismét a kijelölő bizottság problémája. Megalkotásánál egyik alapelvnek, a lelkészi és világi elem paritásának kellő módon való kifejezésre juttatásának kellene lenni: vagyis a kettős elnökség intézményét kell keresztülvinni. Az 1881-i törvény az esperes elnökségét statuálja, vagyis a lelkészi elemét. Ezt az alapvető alkotmányos elvet nem szabad lenne figyelmen kívül hagyni. ... Amásik alapelv pedig az, hogy az egyházközség és az egyházmegye egyenlő számban képviseltesse magát a jelölő bizottságban./az 1881-i

törvényben a traktuális kiküldöttek száma egyel több./Ha pedig az egyházközség egyik óhaja a meghívás útján való választási jogal honoráltatott, megadván azt a jogot, hogy ha a többség valakit meg akar hívni, ha ez minősült, a meghívás megen-
gedtetik:Ugyancsak meg lehet adni azt a jogot is, hogy ha az egyházközség tekintélyes része kívánja valakinek a jelöltek közé való felvételét, ez meg-
történjék.

Ez a jog a törvényben a következőké-
pen lett volna biztosítható.Az egységes kvalifi-
káció már megállapított, mert a nem minősülteket a törvény egyszerűen kizárja. Tehát, ha nincsen kifogás a kijelölendő ellen, a jelöltek közé való bejutás biztosítva lehet azzal, hogy a kijelölő bizottságban egyenlő a tagok száma, egyfelől az egyházközség, másfelől az egyházmegye részéről. Ha pedig a kijelölő bizottság sem tud megegyezni, egyenlő szavazatok állanak egymással szemben- legyen az egyházkerület, mint magasabb fórum az, mely minden mellékes tekintettől távol, egyedül és kizárólag az egyházközség jól felfogott érdekében, valamint a vitássá tett egyén érdekében megoldja a kérdést.

A szabályellenes választásokról szóló rész 23o.§-val ellentétben nem látom indokát annak, hogy az elkövetett formahibák, /hirdetés, titkos szavazás stb./ miatt hivatalból semmisítették meg a választás. Nem látok semmi egyházi érdeket, mely ezt szükségessé tenné akkor, midőn a választásra jogosultak közül egyetlen egy ember sem akad, aki a választás tényét kifogásolná. Már ez a körülmény is egész bizonyossággal tanúsítja azt, hogy ha formahibát nem követtek volna el, akkor is megtörtént volna az illető lelkész megválasztása. Másfelől igen nagy érdek parancsolja azt, hogy az egyházközség ne tétessék ki a második választás esélyeinek. Formahibák miatt, csak fellebbezés esetén tartom kimondandónak, a választás megsemmisítését. A választási jegyzőkönyv nem lehet elegendő alap ilyen esetre, mert hamarosan készül, ~~amint~~ az egyes események végbemennek és épen ezért könnyen lehet hézagos. Nem minden említettik meg benne és így ha hiba is volt, nem mindig tűnik ki az. Az egyházmegyei kiküldöttek jelentését sem diškreditálja az, ha jegyzőkönyvben nem említettnek a szabálytalanságok: a jegyzőkönyv nem lehet hamis, de lehet hézagos

Kívánatos, hogy formahibák ne követessenek el és ha elkövették azokat, megtorlatlanul ne maradjanak. Ekkor azonban az eljáró közeget kell büntetni, aki mulasztásával elkövette azokat. De hogy az egyházközséget, vagy a megválasztott lelkészt büntessük azért, mert esetleg az eljáró küldöttség vagy, aki a névsort összeállította, vagy akinek gondoskodnia kellett volna a szabályok megtartásáról, hibát, vagy mulasztást követett el, - ez nem célszerű. -

4./Az. 1904-07 évi zsinat

lelkészválasztási törvényei.

A második tc. a lelkészválasztásról: missziói, katonai letartóztatási és javítóintézeti lelkészek s általában az állami alapítványi, és törvényhatósági, vagy községi közintézeteknél működő lelkészek állandó vallástani lelkészek, segéd és helyettes lelkészek alkalmazásáról és elhelyezéséről: a kegyeleti időről" szól. /1-83.§./ I-VI.rész.

I.r. A lelkészválasztás. /1-47.§./

II.r. A missziói lelkészek alkalmazása /48-59.§./

III.r. katonai lelkészek, letartóztatási és javító

intézeti lelkészek s általában az állami alapítványi és törvényhatósági, vagy községi közintézetknél működő lelkészek alkalmazása./60.§./

IV.r. Az állandó vallástanító lelkészek alkalmazása/61.§./ V.r. A segéd és helyettes lelkészek

alkalmazása és elhelyezése/62-74.§./ VI.r. A kegyeleti idő /75-83.§./

A lelkészválasztásról szóló első rész felosztása:

A./Általános határozatok/1-2.§./B./A lelkészválasztás alkalma és előkészítése/3-8.§./C./

A lelkészválasztás meghívás útján /9-15.§./D./

Pályázat/16-18.§./ E./A választás előkészítése pályázat alkalmából /19-24.§./ F./A választás

/25-40.§./ G./Szabályellenes választások/41-47§/

Az 1.§. azoknak a lelkészi szolgálatot teljesítő egyéneknek a felsorolását adja, akik rendes lelkésszé választhatók./rendes, missziói, katonai, intézeti, vallásoktató lelkész, lelkészjellegű tanár, segédlelkész, ha teljes kora, magyar állampolgár és teljes képesítése van./ 2.§. A lelkészek törzskönyv vezetését teszi kötelezővé a püspöki hivatalokban.

B./A lelkészválasztás alkalma és előkészítése./3-8.§./ Teljesen megegyezik az 1891-iki törvények 191-7.§§-aival.Valamint az 1881-i törvények 181-182,183,184,és 195 §§-aival.A 3.§.a lelkészválasztás hatálya a lelkész életidejére terjed ki.

4.§.A lelkészi állás megüresedése /más egyházközségbe való távozás törvényerőre emelkedett lemondás, nyugalombalépés,elmozdítás, halálozás/ esetén szabad választásnak van helye. Az 5.§.a cseréről szól. Szükséges hozzá,hogy az illető lelkészek és presbitériumok közmegegyezéssel kérjék;vagy az egyházmegyei elnökség és közgyűlés véleményezése, a presbitériumok és az illetékes lelkészek beleegyezése esetén: érvényességéhez az egyházmegyei közgyűlés engedélye kell. 6.§.Az esperes,vagy megbizottainak eljárása a megüresedéstől vett értesülés után 8 nappal a leltározás fizetési hátralék, lelkészi szolgálat, díjlevél ügyében.7.§.A választói névjegyzék elkészítése, az I.tc.17-21.§-ai alapján./24 életév,teherviselés,vagy özvegy,elvált,törvényes és vegyes házasságban élő nő./

8.§.A lelkészi állások meghívás és pályázat után töltenek be.

C./A lelkészi állás meghívás útján való betöltése az 1891-i 199-200., 202, 203 §§-aival azonos módon történik, de a lelkészek minősítése nélkül. 15 nap alatt a hatodik szakaszban foglaltak megtörténte után köteles a presbitérium többsége a gyülekezet többségének hangulatára támaszkodva határozatilag kimondani, hogy meghívással kívánja betölteni a lelkészi állást és a meghívandót megnevezve, jelentést tenni az esperesnek, aki 8 nap alatt bekéri a jelölt okmányait és további 8 nap alatt 1 lelkészi és 1 világi tanácsbíróval együtt megvizsgálja azokat. A jelölt minősültségének megállapítása után kitüzi a választást. A választás^{ra} az egyházmegyei elnökség egy lelkészi és egy világi egyénből álló küldöttséget küld. A választás közfelkiáltással, vagy titkos szavazással történik. A többség igenlő szavazata esetén a meghívás sikerül. A 13.§-ban 14 napi fellebbezései határidő és az engedély kiadása foglaltatik. A 15. §. kibővíti a meghívási jogot, amennyiben, ha az első megsemmisített, és a törvény másként nem intézkedik, a megsemmisítő ítélet jogerőre emelkedésétől számított 8 nap alatt újból választhat ily módon.

D./A pályázat./16-18.§./A pályázat köz-
tételéről, határidő kitűzéséről/3 hét/ a kérvé-
nyek felülvizsgálásáról /esperes elnöklete alatt
1 lelkészi, 1 világi tanácsbiróból, 2 kiküldött
presbiterből álló bizottság/ a jogosultság meg-
állapításáról teljesen azonos intézkedéseket tar-
talmaz az 1891-i E.T.205.-7, §§-aival.

E./A választás előkészítése pályázat al-
kalmából./ 19-24.§.//1.1891-i E.T.208,-13.§-ait./
A 18.§-ban foglaltak után következő vasárnap a
választásra bocsátottak névsora a gyülekezetben
közhírré tétetik. Ezután 3-4 hétre ki kell tűzni
a választást. A pályázókat szolgálati helyeiken
meg lehet hallgatni./19.§./ A jelölt más helyen
való meghallgatása, valamint a választó egyház-
községben való megjelenése, a választásból való
kizárásával jár./20.§./ Aki pályázni kíván, se-
géd, helyettes, felügyelő lelkészül a választó
gyülekezetbe nem rendelhető. Ha ott szolgál, el-
helyezését kell kérnie./21.§./ A választás napja
két előző vasárnapon a szószékről kihirdetendő.
/22.§./ A választás vezetését ^{21 §} egyházmegyei elnök-
ség kiküldöttei intézik /23.§./ A választók sze-

mélyazonosságának ellenőrzésére a presbitérium a gondnok mellé két presbitert választ./24.§./

F./A választás./25-40.§./az 1891-i E.T.214-29. §§-ainak rendelkezésivel azonos módon történik./1881-i E.T.192.-199.200,203,204, 206, 207,11, §§-ai./

A 23.§-Ban lévő küldöttség a lelkészválasztási szabályokat ismerteti és felolvassa a pályázók neveit./25.§./Ha az egyházközség nem akarna ismételt felszólításra sem /15 napra az első után/ választani, akkor az egyházmegyei közgyűlés választ.

Szavazás megszakítás nélkül folytatandó és 1 órai záróidő tüzendő ki befejezése előtt/29.§./^A szavazók általános többségét megnyert egyén megválasztottnak jelentetik ki:egyenlő számú szavazatok esetén sorshuzás dönt:a szavazatok megoszlása esetén pedig a két legtöbbet nyert jelöltre új szavazás rendelendő el, lehetőleg az-nap./31.§./ A választás eredményét azonnal ki kell hirdetni /33.§./ fellebbezési határidő 14 nap,Ha a megválasztott nem fogadná el az állást, 15 nap alatt be kell jelentenie az esperesnek az indokokkal együtt.Ebben az esetben

15 nap alatt új választás rendelendő el./35.§./
A választás végérvényes me^gerősítése után az esperes azonnal intézkedik a megválasztott eddigi szolgálati helyének betöltése iránt./35.§./ A 36.-39. §§.a megválasztott lelkész szolgálati helyére költözéséről, ennek költségeiről, szükséges beruházásokról, küldöttség költségeiről intézkedik.

G./Szabályellenes választások./41-47.§./
/1891-i E.T.23o,-36./ A választás érvénytelen, ha a következő lényeges hibák történtek: ha a választás napja nem hirdettetett ki két előző vasárnapon, ha a választó kívánságára nem rendeltetett el a titkos szavazás, ha a szavazás nyilvánosan történt, vagy nem az illető évre érvényes névjegyzék alapján, végül ha a záró idő nem tartatott meg./41.§./
Ha a választás ellen panasz merült föl, ezt az esperes nyilatkozás végett elküldi a presbitériumnak./42.§./ A választás megsemmisítendő: a 41.§. szerinti szabálytalanságok, egyes pályázóknak érvénytelen kizárása, önajánlás, korteskedés, /mások által is/ esetén. Az eljárás és választás költségeit a vétkes, vagy a vétkesek viselik./44.§./ Büntető rendelkezések: újra pályázhatók sorából való kizárás,

fegyelmi eljárás, hivataltól való elmozdítás, szervezeti jog elvesztése/45.§./A panaszt tévők az eljárás költségeire 100 koronát tartoznak az esperesi hivatalnál letenni előzetesen. Az alaptalanul vádaskodók az általuk okozott költségekben elmarasztaltatnak, és választó joguk, valamint hivatalképességük is 3 év tartamára való felfüggesztésével is büntethetők

II.f.A missziói lelkészek alkalmazása/48-59.§./egyházközségi választás, vagy püspöki kinevezés által történik. Választás útján, ha 75, illetőleg 50%-os az egyházközség teherviselése, vagy ha a III.t.c.13.§-ban megállapított adókulcs szerint állandóan fizetnek adót.49.§.Ha a 49 §.-ban foglalt kellékekkel nem rendelkezik, a missziói lelkészt, a pályázati eljárást és a lelkészek minősültségét megállapító paragrafusok szem előtt tartásával a püspök nevezi ki./51.§./ Az esperes a pályázókról minősítési táblázatot és ajánlási sorozatot készít, ezt a 17.§-ban foglalt bizottság elé terjeszti, melybe az egyházmegyei missziói bizottság két képviselője is meghívandó./51.§./Ha az állás szabad választás alapján töltetik be, a

minősítés^é és ajánlási sorrendet az egyházmegyei küldöttek felolvassák a gyülekezet előtt:más esetben a püspökhöz terjesztendők. Az 1.-2.helyen jelölt egyének mellőzését az egyházkerületi közgyűlés előtt megindokolni köteles.

III.f.A katonai s általában intézeti lelkészek alkalmazása./60.§./ A katonai lelkészek alkalmazására nyilvános pályázat útján három évi szolgálatot betöltött egyének közül a konvent püspök elnöke meghallgatásával történik.Az intézeti lelkészeket pedig nyilvános pályázat útján a kerület püspökének meghallgatásával nevezik ki.

IV.f.Az állandó vallástanító lelkészek alkalmazása /61.§./ a lelkészi oklevéllel bíró lelkészek közül meghívás,vagy pályázat útján a presbitérium választása alapján történik életfogytig.

V.f.A segéd, és helyettes lelkészek alkalmazását, valamint a VI.f.kegyeleti időről szóló fejezeteit nem ismertetem, mert tárgykörünkbe sorosan nem tartoznak.

b./A törvény kritikája.

Az 1904-i törvény néhány fejezetben kiegészíti az 1891-i lelkészválasztási törvénycik-

ket. Ez az új anyag, a missziói, katonai, letartóztatási és javítóintézeti, általában intézeti lelkészek, vallástani, segéd és helyettes lelkészek alkalmazását, továbbá a kegyeleti időt akarja egyöntetűleg szabályozni. A szorosabb értelemben vett lelkészválasztási törvények az 1891-i egyházi törvények keretében mozognak és az egyházkerületek véleményeinek módosításainak pótlásainak figyelembevételével vannak átdolgozva, a szabad lelkészválasztás jelszava alatt.

Az 1904-07-i zsinat eltörölte az egyházak és lelkészek minősítését: ezzel a lelkészválasztás előtt lebontotta az 1881-ben hozott második korlátozást is. A gyülekezet választási jogát teljesen szabaddá tette. Az egyházmegye csak éppen annyiban szólhat bele, hogy mégis olyan egyént, akinek lelkészi képesítése nincs, vagy, aki egyházi fegyelmezés alatt áll, ne választhassanak meg lelkésznek.

Elvetett az 1904-i törvény minden korlátozást, mint olyat, mely az akkor kialakult vélemények szerint nem egyeztethető össze a református egyház szellemével. A református egyház évszázados fennállása óta a többi vallásfelekezetek

felett szabadelvű irányzata, szabad szelleme és gondolkodása által tünt ki mindig. Ez tette nagygyá és erőssé egyházunkat, ez adott erőt az üldözések korszakában és tett nagy szolgálatot a nemzetnek is. Ez a felfogás diktálta azt, hogy nem lehet a jogokat csorbitani és megnyirbálni oly módon, mint 1881 óta történt, hanem azokat minél szélesebb köröknek kell biztosítani és arra kell igyekezni, hogy amennyire lehetséges, mindenki részeseivé legyen azoknak. Visszahatás érvényesült tehát azokkal a lelkészválasztási, osztályozási törvényekkel szemben, melyek az egyenlőséget teljesen ingorálták: fillérszámra különböztettek egyházak és egyházak között, különben is a minősítés klasszifikáció volt csak. A lelkészi bizonyítványon alapult. Kvalifikáció lett volna logikus, melyet a lelkészi szolgálat minősítése hozott volna létre. Megtörtént az az eset igen gyakran, hogy az egyházközség közakaratával, közmegegyezéssel, egy lelkészt kiválasztott, hogy nagy lelkesedéssel megválassza. Az osztályozási rendszer folytán az óhajtott fiatal lelkészt nem lehetett megválasztani, mert nem volt kellő minősítése. Ekkor a legnagyobb forron-

gás tört ki az egyháztalagok között: sokan el akarták még vallásukat is hagyni, templomba nem jártak s a megválasztott lelkész, ki legjobb indulattal vállalta el az állást, arra a tapasztalatra jutott, hogy egy csomó ellenséggel áll szemben s a presbiterek is, akiknek segítségére kellene lenniök egyházi ügyekben, ridegen visszautasítják. Így sok és virágzó egyház anyagilag és erkölcsileg a sülyedés lejtőjére kezdett jutni... ezért törvénybe iktatták azt, hogy a segédlelkész, vagy helyettes lelkész a II. lelkészi vizsga után bármilyen állásra megválasztható.

Ez a törvény bármilyen szép alapelveken épül fel, mégis csak hibás már kiindulásában. A demokrácia szempontja nem lehet döntő és első. Az első szempont az egyházi élet minden megnyilvánulásában az, hogy egy nagyszerű, egy hatalmas monarchiát biztosítsunk, :Jézus Krisztus királyságát. Minden egyházi törvény jó akkor, ha ezt a célt szolgálja, de rossz akkor, ha ettől a céltől távol visz. S ha rossz a kinevezési, osztályozási rendszer, mert emberek uralmát biztosítja :épen így veszedelmes a zabolátlan demokrácia is, mert ugyancsak emberek uralmát hozza magával. Egész lelkészválasztási el-

járásunkban, összes törvényeinkben és rendszabályainkban, anyaszentegyházunk közjavadat kell munkálni, tehát emberi jelszavak, döntő módon nem vérelelhetnek bennünket. Nem szabad a jogegyenlőségnek, a szabad választásnak a jelszavaival olyan értelmezést vinni a törvénybe, hogy ezáltal az érdemnek, a hivatottságnak szolgálati időnek s az ezalatt szerzett tapasztalatoknak minden méltánylása eltűnjék. A szabadságnak meg vannak a maga belső, erkölcsi korlátai, de meg vannak külső intézményes korlátai is; ezek elválaszthatatlanok a szabadság ^{fogalmától} ~~korlátától~~. A korlátok teljes lerombolása a szabadság fogalmát illuzoriussá teszi és szabadosságnak enged tért. Az is bizonyos, hogy sok egyházköztség sikeres lelkigondozása a tudományos képzettségnek és a gyakorlati tapasztalatoknak egész gazdag készletét kívánja, követeli a lelkipásztoroktól: tehát a gyenge képzettségű tapasztalatlan fiatal ember csak ronthat ilyen helyeken. Tehát kell bizonyos fajta irányítás a lelkészválasztásnál, csak ennek a mértékét, módját kell megtalálni s ez nincs ellentétben egyházunk százados joggyakorlatával sem.

Ha visszatekintünk magyar református egyházunk négyszázados multjára, azt látjuk, hogy a reformációnak alapevető korától kezdve háromszázadon át, igen rövid időköznek leszámításával/1881 előtt pár évtized/ a lelkészválasztás kérdésében az egyházi felsőbbség irányító befolyása megvolt. Azokat az elveket, melyeket a reformátoraink után a XVI. és XVII. század törvényt alkotó, bölcs és előrelátó zsinatai megalkottak és amelyek ezekben kifejezésre jutottak, komolyan figyelembe kell venni és nagyon meg kell fontolni, hogy ideig-óráig nagy erővel fellépő szabadelvünek látszó, tetszetős eszmék milyen mértékben nyerhetnek tért egyházunkban. A feladat tehát minden időben az, hogy visszatekintve egyházunk fejlődésének történetére, azokat a hiányokat, hézagokat, melyeket a régibb törvényhozási alkotások fennhagytak, az alkotók nyomába lépő új törvényhozás helyreigazítsa, kipótolja és haladjon a reformáció alapjain. A magyar református egyház föltétlenül a hit lelkiismeret és szabadság végvára: ezek ellen a drága kincsek ellen csak bűnös kéz emelkedhetik, de vajon ez a szabadelvü törvény a reformáció alapjain igyekezett-e a lelkészválasztást, a kor fejlődésének színvona-

lára juttatni.?Ebből a szempontból felfogva a kérdést, nem lehet más állásponton lenni, mint azon, melyen áldott emlékü reformátoraink és alapvető törvényhozó zsinataink állottak.

Az 1881.előtti néhány évtized leszámításával a jelölés intézménye sokszor nagyon szigoru formában volt megvalósítva, ugy, hogy közel állott magyar református egyházunk a lelkeszi állás kinevezés általi betöltésének módjához, ami a szabad választásnak sokkal nagyobb mérvü megszorítása, mintha a jelölő bizottságban a felsőbbbsének csak irányító befolyás biztosítottatnék.Keserü tapasztalatok hozták létre a jelölő bizottságot- mint elvet nagyon helyesen,csak a megvalósítása nem volt kielégítő.-

A választás szabadságának ez az 1904 évi törvényben biztosított korlátlanlansága kapcsolatban az utólagosan helyet foglalható korrektura,rendszerint tulságosan enyhén gyakorlásával, nemcsak azt a szomorü eredményt vonta maga után, hogy a könnyebb fajsúlyuak gyakran magasabbra jutottak az értékesebbeknél, hanem a választási erkölcsök megdöbentő aláhanyatlását is. Egy-egy jobb javadalmu állás betöltését akárhányszor rendszeres

kortes-hadjárat előzte meg, az országos politikai választásokat nem egyszer megszegyenítő leleményességgel és elszántsággal s még abban a jobbik esetben is, ha a megválasztott lelkész maga nem volt részese a törvénytelen eszközök alkalmazásának, rokonai, és jóbarátai tulbuzgóságának, a magasabb moráltól parancsolt következtetései levonására rendszerint nem volt elég erkölcsi ereje. Az ilyen eszközökkel véghezvitt lelkészi választás pedig évtizedekre megrongálta a gyülekezet életét s a tisztátalan eszközökkel megválasztott lelkész sok esetben csak úgy tudott megmaradni az erőszakoltan elnyert helyen, hogy ha izlése nem bizonyult túl igényesnek. Ha pedig nem maradt, ezzel új választásra s a gyülekezet újabb erkölcsi rontására adott alkalmat. Sok kár, sok veszedelem származott ezekből a siralmas állapotokból. A nyers anyagi erő előtérbe tolokodása és viszont a szellemi martírság. Mert minden erkölcsi dolognak anyagi oldala is van. Önmagát deminuálta egyházunk, midőn ilyen rendszerrel számüzte az értelmi és erkölcsi értékeket és inkább azoknak kedvezett, akik nem válogattak eszközökben.

Meglehetősen nagy irodalma van az

1904 évi lelkészválasztási törvényeknek, de abban valamennyi cikkíró megegyezik, hogy ezt a törvényt gyökeres revízió alá kell venni. Nem lehet kétségbe vonni, hogy a zsinat előtt nagyszerű eszme lebegett. Egyrészt a lelkészválasztás elvét a kerületi elszigeteltségből kivonva egyetemes alapra helyezte. Másrészt a választásokkal együtt járó visszaéléseket meggátolni és lehetőleg kiküszöbölni óhajtotta. Az egyetemesség elve ragyogó ékessége lett volna egyházunknak, ha több gyakorlatiasság és mélyebb előrelátás lett volna a törvényekben. Már a gondolat is nagyszerű az eddigi kasztrendszer-elgondolások mellett, hogy a hazai református egyházak papjai szabadon, megkötés nélkül vállalhatnak szolgálatot az ország bármelyik egyházközségében: a gyülekezetek is bárholnan választhatják szabadon lelkészüket./II. tc. 1. sz./

A másik eszme hasonló az elsőhöz. A választások tisztasága. Kizárni minden hitvényt a lelkészi állás tisztességével inkompatibilis visszásságot, erkölcsi defektust. Csak hogy, amint megvalósíthatatlanná tették egy rossz tör-

vénnyel az egyetemesség elvét, épügy kétségbe ejtő zürzavarnak és hallatlanul botránys választási visszaéléseknek lett hivatalos telepévé az 1904 évi II. tc.

Miért? hol a hiba?

Rámutat erre a II. tc. 19. §-a, amely így szól: "A választók a jogosult pályázókat ezek szolgálati helyén saját költségükön meghallgathatják." és a 20. §. büntető rendelkezése. "a pályázóknak szolgálati helyükön kívül szónoklat tartása a választásból való kizárásával jár."

Ez a két pont teszi illuzóriussá az egyetemesség elvét és nyújt tág teret a rendellenességre.

A "szolgálati hely" nagyon relativ valami. Tegyük fel, hogy valamelyik távoli egyházmegyében megüresedik egy lelkészi állás. A pályázat meghirdetése után az illetékes esperest szinte ellepik a kérvények, mert akinek csak tudomására jutott a pályázati hirdetemény és jobb dotációhoz kíván jutni, az mind titkos reménységgel adja postára okmányait. Vannak a pályázók közül az ország legtávolabbi vidékeiről, de esetleg a szóban forgó egyházközség tőszomszédságából is.

Kb.előre meg lehet mondani, melyik kerül ki győztesen a választásból. A gyülekezet ugyanis mely papot akart választani, bizonyára nem szándékozott végigutazni egész Magyarországot, részben mert ideje sem volt, részben pedig azért, mert fejére olvasták a 19.szakasz kijelentését: "saját költségükön." Így biztosra vehető, hogy a szomszédságban élő lelkészek közül lesz a birtokosa az üres parochiának. Azok pedig, akik megfáradva, vagy egészségi, vagy megélhetési okból óhajtanak csendesebb és jobb helyre jutni, kénytelenek csak várni évről-évre, mert messze vannak, nincs a szomszédságban üresedés.

Továbbá az bizonyos, hogy a lelkészi funkciók között nagyjelentőségű az igehirdetés. Kiváló fontosságú az a követelmény is, hogy a lelkészek Isten Igéje hirdetésével megnyerjék a lelkeket. Alkalmat kell tehát adni a híveknek arra, hogy olyan igehirdetőt kapjanak, aki az ő igényeiknek leginkább megfelel. De kit válasszon az egyszerű nép, aki még saját egyházmegyéje papjait sem ismeri. Ilyen alapon tartalmatlan a szabad választás s ha tartalmat akarunk adni, akkor arról kell mindenek előtt gondoskodni, hogy

legyen kit meghallgatni, és ne legyen kitéve az egyházközség minden pályázó zaklatásának.

A szabad választás ilyen formája nem biztosít semmiféle előrehaladást sem. Ha pl. egy fiatal lelkész pályázni kíván távoli vidékre, ki fogja meghallgatni? A lelkészi oklevele nem elegendő, ebből még azt nem igen lehet megtudni, ki milyen igehirdető. A gyülekezet pedig nem fogja fölkeresni, már a költségek miatt is. Ha már most a híveknek joguk sőt szükségük az, hogy megismerjék leendő lelkészüket, az itt kodifikált "paphallgatáson" változtatni kell. Leghelyesebb lett volna a jelöltek bemutatkozó szolgálatát törvénybe iktatni: ez egyáltalán nem összeférhetetlen még a szabad lelkészválasztás rendszerével sem. Ez logikusabb és természetesebb, mint az, hogy ha pl. a gyülekezet 4 lelkészt akar meghallgatni, mert nem tud határozni a megválasztandó felől, és elmegy négy különböző helyre, ezáltal tetemes költséget csinál. Nincs tehát semmi lealázó, ha ehelyett a pályázó lelkész felügyelet mellett elmegy a választó egyházközségbe és hirdeti az Igét, mint Krisztus szolgája, betöltvén azt

a parancsolatot, : "elmenvén, tanitsatok minden népeket."

Az a mód, ahogyan a paphallgatások történtek, megszé^éyenítő eredményt hozott létre, a legnagyobb visszaélések forrásává lett. Magában véve semmi megrovandó nincs abban; hiszen egyháztagjaink közt egyik fő kérdés az, hogy az illető lelkész milyen szónok, tehát természetes az is, hogy szeretnék szolgálati helyén megismerni őt, családi életét, szokásait stb.

De ezt a hallgatást jórészt korteskedésre használták fel. Az egész lelkész-meghallgatás lakmározássá fajult sok helyen és igen gyakran megtörtént, hogy a szives vendéglátás igen hosszú ideig tartott. Ki a hibás ebben? a választók-e, kik elmennek a lelkészt meghallgatni és ezzel a joggal visszaélve korteskedést, etetést, itatást- csinálnak a lelkész-hallgatásból: vagy a lelkész, aki megvendégeli őket? Hibás mindkét fél. A választók azért, mert ezt a szép aktust mulatsággá változtatják. A lelkész is hibás, de ő főként a kényszerűség viszi erre. Ha a lelkésznek bejelentik, hogy jönnek meghallgatni, saját jól felfogott érdekében is kell, hogy magyaros vendégszeretettel fogadja választóit.

Ezentul aztán tág tere nyilt a korrupciónak, különösen a díjlevél csonkításoknak. Ez pedig épen nem szolgált a lelkeszi tekintély emelésére. Kiadják a régi díjlevelet, mint érvényest és emellett mégis másként szedik be a fizetést, ami a díjlevéllel kevés részében áll összefüggésben. Ez rontotta meg az egész szabadelvű lelkeszválasztási törvényt.

Ami a törvény többi részét illeti nagyjában megegyezik a régebbi törvényekkel. A 6. §. d./p.-vel kapcsolatosan igen sok akadály gördült a lelkeszi állás betöltése elé. A díjlevelekkel igen sok baj szokott lenni. A gyülekezet szereti leszállítani értékét. Mindig újabb és újabb kifogások merülnek föl, noha a törvény a díjlevelekből folyó összegek leszállítását nem engedi meg. Sokszor megtörtént, hogy a lelkeszi állást még félév, sőt 1 év múlva sem lehetett betölteni. Itt egy időpontot kellett volna megjelölni, amely időn belül az állás betöltése iránt meg kell tenni az intézkedéseket, még a díjlevelekkel kapcsolatos kérdések mellőzésével is.

A jelen törvény kiterjeszti a

meghívási eljárást. A gyülekezetnek kétszeri meghívási jogot biztosít./15.§./ A szabad választás elvének törvénybe iktatása után a meghívás útján való választás jelentőségének növekednie kellett volna még jobban. Ezt fejezi ki legjobban a választók akaratát és biztosítja leginkább a hívek és a lelkész kapcsolatát. A 9.§. pontosabban körülírja a meghívás módozatait, mint a sok bizonytalanságra okot adó 1891.-iki 199-200 §§-ok. Itt ugyanis a többségi óhaj szabályszerű megnyilatkozásának formái és módozatai sehol nem voltak megállapítva. Az 1904-i törvény rendelkezései szerint a meghívás akkor indítandó meg, ha a presbitérium szövetatainak általános többsége meg van győződve arról, hogy a gyülekezet meghívás útján kíván választani: de akkor is, ha a gyülekezet jogosult választóinak általános többsége írásbeli beadánnyal fordul a presbitériumhoz. A 21.§. egyoldalú és szűkkörű, amikor csak a s. lelkészekre vonatkoztatja az áthelyezés kényszerét a megüresedett gyülekezetben. Nem terjed ki a helyben lakó lelkészi jellegű tanárookra, vallástanító lelkészekre. Az elhelyezés és áthelyezés arra való, hogy ne legyen

alkalmuk^{ja} jelölteknek a korteskedésre. Ha ezt a lehetőséget elvonja a helyettes és segédlelkész^{ől}, el kell vonni a rendes alkalmazásban levő tanároktól is.

III. Törvényjavaslatok a lelkészválasztás tárgyában.

Az 1907-1928 közti időben sok javaslat foglalkozott az 1904 évi II. tc. reviziójával. Ezek részint önálló munkálatok, részint hirlapi cikkek, : s vagy az egész kérdéssel, vagy csak ennek bizonyos részleteivel foglalkoznak. Abban valamennyi megegyezik, hogy a kifejlődött lelkészválasztási gyakorlat a gyülekezet békéjét és a lelkész tekintélyét aláássa, mert a törvény biztosította szabadság a legmesszebbmenő szabadsággá fajult. Az az elv vált uralkodóvá, hogy "aki bírja, az marja." A korteskedés botrányos mérteket öltött, a díjlevél csonkítások gyakoriak. A nép roskadozva a súlyos terhek alatt olyan lelkészt óhajtott elsősorban, aki engedményt ígért. Arra nem gondolt egyik fél sem,

hogy a lelkeszi fizetés csak épen a mindennapi megélhetést biztosítja. A végén a lelkész is megbánja engedékenységet és szeretné visszaállítani a díjlevél régi értékét. Ebből sok bírósági tárgyalás származott. A templom üres lett, a lelkész tekintélye elveszett, vallás ~~iránti~~ közönyösség lett urrá a lelkeken. Ha a felettes hatóság felvilágosította a gyülekezetet, hogy díjleveleket csonkítani nem lehet, más irányban kezdődött a korteskedés, sokszor olyanok részéről is, akiknek semmi közük sem volt az egyháznak.

Az 1904 évi törvény kevés védelmet nyújtott ezek ellen: helyesebben nem a törvény büntető rendelkezéseiben volt a hiba, hanem a végrehajtás erélytelenségében.

Az alábbi javaslatok a sok visszaságot szeretnék megszüntetni.

1./ A lelkészválasztás reformjához,

/ Nagy Béla/

Nagy Béla szerint a helyes lelkészválasztási törvény alapelvei: 1./a korrupció kiküszöbölése, 2./minden hely kapja meg a maga emberét, 3./minden ember kapja meg a maga helyét, 4./legyen

fokozatos előrehaladás. Ezeknek a megvalósítását egy általa kreált vegyes bizottságtól várja.

Adig, amig a gyülekezetnek korlátlan joga van a lelkészválasztásnál, nem lehet megszüntetni a visszaéléseket: a felsőbbségnek kell szerepet juttatni. Ezt törvényes és jogos igény is. Mert a javadalmat nemcsak a gyülekezet, hanem az egyetemes egyház is adja. A papválasztás joga nem illeti meg magát a gyülekezetet, hanem az egyetemes egyházat és a gyülekezetet együttvéve: vagyis a lelkészválasztásnál mindkét fél egyenlő mértékben vegyen részt a döntésben. Ezt a jogot pedig Nagy Béla szerint csak az egyházkerület gyakorolhatja a legmegnyugtatóbb módon. Célből egy vegyes bizottságot kell alkitani, melynek tagjai felefelesben az egyházközség, felerészből pedig az egyházkerület képviselőiből kerülének ki. Elnöke: a püspök.; tagjai: két presbiteri és két egyházközségi közgyűlés által küldött egyháztag, az egyházkerület részéről az esperesekből, gondnokokból, lelkészi és vi-

lági tanácsbiráiból sorshuzás alapján kiküldött 2 lelkeszi és 2 világi tag; összesen 8, a szavazatok egyenlősége esetén a püspök döntene. Titkos szavazással történik a döntés a pályázók közül, kikhez a püspök és esperes még 1-1-t ajánlhat. Hogy jobban biztosítsák a bizottság intactsága, az egyházközség kiküldötteit az előző napon lehetne megválasztani. A bizottságnak a jelöltek egyénisége, egész értéke felőli tájékoztatás a püspök, az illetékes esperes és az egyházmegyei főjegyző, valamint egy kiküldött theológiai akadémiai tanár előterjesztése nyujtaná. Így lehetne biztosítani a felvett alapelvek közül a 2-4.-iket is. Nagy biztosítékot nyujt ez a bizottság már összetételénél fogva is, mert többségében olyan egyénekből áll, akiknél a közérdek iránti odaadás, emelkedett gondolkodás bátran föltételezhető.

2./Az 1917. évi zsinat.

Ezen zsinaton a lelkeszválasztás nem került érdemleges tárgyalás alá. Az illetékes szakbizottság készített három javaslatot. Ezek egyike alkalmat akarna adni arra, hogy a gyülekezet a lelkeszválasztás jogát önként ruházza át a püspökre...
másik az 1881-i törvény két kautélája közül az 1891-

ben elejtettet, a jelölést állítaná vissza, de a lelkeszi állások osztályokba sorolása és a lelkészek különböző minősítése nélkül. A jelölést pedig úgy kontemplálja, hogy a jelölő bizottság az esperes elnöke alatt 6 tagból álljon, két egyházkerületi, két egyházmegyei és két egyházközségi küldöttből, akik közül azonban az utóbbiaknak nincs szavazati joguk. A jelölő bizottság határozatával szemben fellebbezésnek helye nincs. A szavazat nélküli egyházközségi küldöttek bizottsági tagságának megadása helyett minden esetre őszintébb eljárás lett volna ezeket a jelöléshez oda sem engedni. -...A harmadik javaslat lényegileg csak az 1904 évi törvények szabatosabbá tétele, minden jelentősebb változtatás nélkül.

3./Maklárý Károly tervezete. Ez a tervezet nem került a zsinat elé, de sokat beszéltek róla, az 1928.-i zsinat előtti években, ezért szükségesnek látszik felemlítése.

Maklárý Károly lelkészválasztási tervezete azt a négy alapkivánságot óhajtja megvalósítani, amit Nagy Béla is kifejezett, az említett javaslatában: 1./A korrupció kiküszöbölése, 2./minden hely kapja meg a maga emberét, 3./minden ember a maga helyét, 4./az előrehaladás biztosítottassék. Ezt egyrészt az egyházak

osztályozása és a lelkészek fizetési fokozatokba sorolása, másrészt a lelkészválasztás új rendszere által kívánja elérni.

Az egyházközségeket két osztályba sorozza: I. a nem kongruás, II. kongruás egyházközségek. Az I. osztályba segédlelkész nem választható. Az előrehaladást a lelkészek szolgálati éveik szerint fizetési osztályba való sorolásával és előléptetésével lehetne biztosítani. E célból 10 évenként össze kellene írni a teljes lelkészi fizetést, az összes egyházközségekben. A segédlelkészek az I. és II. lelkészi vizsga között a XI. fizetési osztály 3. fokozatában kezdenék szolgálatukat: ezután évenként előlépnek XI, 2, 1, majd a X. 3, 2, 1.-be. A rendes lelkészek 3 évenként lépnének elő: a IX. 3-ban kezdenék, s 33 évi szolgálat után a XI. 1.-ben végeznék szolgálatukat. A püspök ajánlására egyesek a VKM. hozzájárulásával különleges érdemeik megjutalmazása gyanánt az V. fiz. o.-ba kerülhetnek. A püspökök a IV. és III. f. o.-ba soroztatnának.

A lelkészi állások betöltése, kinevezés, meghívás és választás útján történik. Tulajdonképpen csak a meghívás útján való választást hagyja meg a gyülekezetnek. A kisebb javadalmu egy-

házközségekbe az esperes meghallgatásával az egyházkerület elnöksége nevezi ki a lelkészt. A nagyobb egyházakba a meghívás sikertelensége esetén a lelkészválasztás jogát egy vegyes bizottságra ruházná, ennek tagjai: az egyházkerület képviselőjének elnöklése alatt a választó egyházközség és az egyházmege egyenlő számú képviselői.

Ezek a Maklárý féle tervezet fő elvei. ..A részletekben: 1.§. A lelkészi állásról általában, 2.§. a lelkészek törzskönyvvezetéséről, 3.§. A lelkészi állás betöltésének hatályáról, 4.§. Új állások szervezéséről, 5.§. A cseréről, 6.§. A megüresedett lelkészi állások körüli teendőkről: esperesi intézkedésekről. 7.§. A választói névjegyzékről, 8.§. A kinevezésről, meghívásról, választásról, 9-10, 11. §§. a kinevezési rendszerről; "kinevezés után azok a lelkészi állások töltendők be, melyeknél a helyi forrásból származó javadalom a VIII. f.o. 3.-at el nem éri. A kinevezést az egyházkerület elnöksége az illetékes esperes meghallgatásával végzi, de ettől függetlenül gyakorolja. A kinevezés a VI. szakaszban foglaltak után 15 nap alatt foganatosítandó, fellebbezésnek helye nincs."

Ez teljesen új rendszer. Abból indul el, hogy a lelkészi fizetés jó részét az államsegély, vagy a kerület adja. Ebből kifolyólag a gyülekezetnek sem lehet széleskörű jogot biztosítani. Maklárý tévedett már elindulásánál. Messze vagyunk még ma is attól, hogy a lelkészi állásokat javadalmuk szerint fizetési osztályokba sorozzuk. Különben is nehézkes eljárás lehetne a meghívás esetén, mert pl. valaki a IX.3.-ban van, és meghívják egy olyan egyházközségbe, mely a VI.3.szerinti javadalmat biztosítja; tehát már 3 év múlva elérte azt, amit csak 27 évi szolgálat után kaphatott volna meg.

Általában véve helyes lenne a lelkészi fizetések fenti szabályozása, de ekkor valamilyen központi szervnek kellene intézni az adószedést is és a kongrua kiutalását. Így sok lelkésznek nem lenne olyan sok baja a fizetésből származó nézeteltérésekkel, torzsalkodásokkal, szemrehányásokkal. A sok visszaélésnek is elejét lehetne venni, talán a lelkészi tekintély is növekednék... Ez azonban csak szép elv, melynek megvalósíthatása, nagy messzeségben van.

Maklárý tervezetének 12-19.§-ai a lelké-

szi állásoknak meghívás útján való betöltéséről szólna. Itt censusnak állítja fel, hogy a meghívást csak azok gyakorolhatják, melyek a VIII. fiz. o. 3. fokozata szerinti javadalmat biztosítani tudják. Ily egyházakban a presbitérium többsége a gyülekezet többségére támaszkodva kimondja és 30. nap alatt az esperesnek bejelenti meghívási szándékát, a meghívandó, vagy meghívandók megnevezésével. Legfeljebb 4 egyén az esperes beleegyezése mellett bemutatkozó szolgálatra hívhat a gyülekezet. A jelöltek egy másik lelkész kíséretében és felügyelete mellett lennének meg... A választási eljárás teljesen azonos módon történik az 1904. II. t. c. -vel.

Ujítás a javaslatban az, hogy 4 egyén között lehet meghívandót jelölni és próbaszónoklásra hívni. A próbaprédikáció nagyon jó ujítás. A sok visszásságnak forrásává lett paphallgatást eltörli, Ezt küszöbölné ki a Maklárý féle tervezet. A tisztán és egyhangulat megválasztott lelkész az ilyen rendszer mellett nyugodtan mondhatná: /Maklárý szerint/ "saját akaratomon kívül a ti együttes akaratotokkal állok ezen az órhelyen."

Maklárý a 20-32. §§-okban felveszi a pályázat útján való választást, 15 napi határidővel.

Az általa kreált bizottság vizsgálja felül a pályázatokkat. A bizottság minden tagja jogosult a pályázók közül ajánlani. A választás titkos szavazással történik.

Ez a javaslat alkotója szerint is radikális. Lukácsy Imre szerint forradalmi, anarchiát teremtene lelki és anyagi téren.

Mindent összevéve a Maklárý féle tervzet azon hibáján kívül, hogy nem létező alapból indul ki, igen tanulságos, sok átveendő van benne. Könnyed és célszerű megoldási módot ajánl, de erős támadási felületet ad azzal, hogy a választást úgy viszi teljességre, hogy a döntést az esetek nagy részében elveszi a gyülekezettől.

4./Az 1928. évi zsinat lelkészválasztási bizottságának javaslatai.

a./Bevezetés.

Református egyházi életünk legfontosabb problémája a lelkészválasztás kérdésének megoldása, a zsinat egyik legfontosabb feladata. Talán nincs egyházi törvénykönyvünkben még egy olyan törvénycikk, amely ellen annyi kifogás merült volna fel, mint ez ellen. Oly sokféle vélemény és óhajtás került ezzel kapcsolatban nyilvánosságra, hogy szinte

nehéz eligazodni a különféle tervezetek és javaslatok közt s még nehezebb hozzávetőlegesen megállapítani, hogy melyik választási mód volna a legalkalmasabb a visszaélések megszüntetésére. Ha figyelemmel végigkísérjük a lelkészválasztás történeti fejlődését, azt látjuk, hogy a lelkészválasztási törvény évszázadok küzdelmein jutott el mai formájához, s hogy a módosításokat minden esetben az ebbe kívánatos, hogy az előző választási formák nem voltak célravezető, nem voltak igazságosak és sok békétlenségnek voltak okozói.

Az 1928 évi zsinatnak is az fő kérdése, hogy hogyan lehetne a lelkészválasztási törvényt megjavítani, a felmerült visszaéléseket lehetőségig kiküszöbölni, az egyházközségek és a lelkészek érdekeik kellőképpen összhangba hozni. Sok megbeszélés, szóban és írásban lefolytatott sok, sok eszmecsere után végre az a közvélemény alakult ki, hogy a lelkészválasztás esetére az egyházi felettes hatóságnak az eddigieknél sokkal nagyobb befolyást kell biztosítani.

Ez így helyes! Népünk - sajnos - mint a szabad választás korszaka bizonyítja, nem tud

helyesen élni a lelkészválasztás szép jogával. Lehetővé kell tenni, hogy ez a jog az egyház javára érvényesülhessen. Azt nem lehet megtenni, hogy a nép teljesen mellőztessék, de azt igen, hogy a lelkészválasztás jogát, egy a nép által erre a célra választott nem nagy számú, lelkészi bizottság vegye át és melléje a felettes hatóság részéről ugyanolyan számú, vagy még egyel több tagú lelkészválasztási bizottság szerveztessék. Ily módon csökkenteni lehetne a visszaéléseket, és lehetségessé válnék az az ideális elv, hogy minden hely találja meg a maga emberét és minden ember a maga helyét.

A lelkészválasztás zsinati albizottsága előtt ezek a célok lebegtek, amikor biztosította a felsőbbség döntő befolyását abban a reményben, hogy úgy az egyház, mint a lelkészek érdekeinek kellő méltánylást nyújt.

b. /I. javaslat.: "Törvényjavaslat a lelkészi állások betöltéséről."

A javaslat abból az alapelvből indul ki, hogy a lelkészi állás betöltésénél a gyülekezet egészének akaratnyilvánítása szükséges. De szem előtt kívánja tartani azt is, amit Kálvin így fejez ki: "Bár a lelkészválasztás nem történ-

hetik a gyülekezet hozzájárulása nélkül, nem kell a dolgot a tömegre bízni s eszerint helyes az az eljárás, ha előbb a papok, az előkelőkkel s affelsőbbséggel állapodnak meg, s azután terjesztik az ügyet a gyülekezet elé. Ennek alapján igyekeznek a javaslat biztosítani a felsőbbség irányító befolyását.

Ezt az alapelvet maga a javaslat át-töri, a missziói /50, 51, 52 §§./ és intézeti lel-készi állások betöltésénél./54.§./ -Ezekre a püs-pök kinevez lelkészt -, valamint a vallástanító lel-készek alkalmazásánál is./51.§./ Sőt a lelkészi állások elcserélésénél sem érvényesül konzekven-sen: A csere esetében az érdekelt presbitériumok hozzájárulása mellett az egyházmegyei lelkész el-helyező bizottság javaslata alapján az egyházke-rületi lelkész-elhelyező bizottság dönt /7.§./, tehát nem kívánja a javaslat a gyülekezetet hozzá-járulását... Veszedelemes ujitása a javaslatnak a 8. §, mely szerint ha a presbitérium, vagy az egyházmegyei elnökség úgy találja, hogy a rendes, missziói vagy vallásoktató lelkész jelenlegi állásán való működése az egyházi közérdek szempontjából hátrá-nyos, kérheti, illetőleg javasolhatja az egyház-

kerületi lelkész elhelyező bizottságnál áthelyezését.

Ez az ujtás ellentétben van az E.T. I.137.§-a a./-val.: "A lelkészek életfogytig választatnak és az I.tc.143. C.e.pontjával.: "A lelkészek egyházi ügyekben egyedül felettes hatóságuktól függenek. Sem a presbitérium, sem az egyházmegyei, vagy egyházkerületi lelkészelhelyező bizottság nem lehet felettes hatóság semmiféle jogi magyarázattal sem. A lelkész törvényesen elnyert állásából csak fegyelmi uton mozdítható el. De aggályos a presbitérium kezdeményezési joga is. Ez alkalmat adna a presbitériumnak a lelkésszel szemben tendenciózus ^é máatartásra, gyengítené a lelkész pozícióját és veszélyeztetné függetlenségét. A lelkész esetleg szándékosan is követne el ilyen szabálytalanságokat, jobb állás reményében. Sőt a presbitériumot is rábirhatja ilyen kezdeményezésre.

Nem volna ~~sem~~mi veszély, ha a presbitérium csak indokolt esetben tenné meg a lépéseket a lelkész áthelyezése érdekében. De különben is: ki hívja össze a presbitériumot és ki elnököljön? Milyen módon győződik meg a lelkész-elhelyező bi-

zottság a panaszok alapos voltáról. Miután ez az egész ügy nem képezi a birói eljárás tárgyát? Sok esetben a tanuk kihallgatása sem célravezető. Jogtalan az, "audiatur et altera pars" levének mellőzése is:- a javaslat ugyanis mellőzni kívánja a bizonyítékok kölcsönös előterjesztését. Továbbá milyen érzésekkel fogadja az így áthelyezett~~et~~ lelkészt új gyülekezete.? Sokszor elviselhetőbb lenne, a megmaradás, mint az áthelyezés.

Ez a "Demokles kard" a lelkészek feje felől mindeképen mellőzendő. Mert épen a gerincesebbeket és derekabbakat kényszeritené méltatlan vesszőfutásra. Kálvinnal is meg lehetett volna tenni ezt...- az áthelyezést a rendes lelkészeknél, csak mint legszigorubb fegyelmi büntetést szabad alkalmazni.

A lelkészi állások betöltése körül felmerülő felsőbb egyházi hatósági feladatok ellátására mindenik egyházmegye és egyházkerület választ közgyűlésén 1 évi megbizással tisztviselői köréből 6 tagot,- felerészben lelkészek, felerészben világiak közül. Ezek alkotják az egyházkerületi, illetőleg az egyházmegyei elnökséggel együtt az egyházkerületi, illetőleg az egyházmegyei lel-

kész elhelyező bizottságot.

A tervezet a lelkészválasztásnak 3 módját különbözteti meg: 1./ a presbitérium megállapodása alapján való meghívás, 2./ a gyülekezeti lelkész választási bizottság által való meghívás, 3./ a választás az egyházmegyei és egyházkerületi lelkész elhelyező bizottság jelölése alapján.

Az 1./a közvetlen meghívás. A presbitérium többsége és kisebbsége egyaránt ajánlhat jelöltet./12.§./A presbitérium jelöltjei közül a gyülekezet választ. Ha jogosult választók 1/3-a, vagy 140-nél több választóval bíró gyülekezetben legalább 50 választó a presbitérium javaslata ellen nyilatkozik, ezt el nem fogadják, ellenkező esetben a presbitérium jelöltjét a gyülekezet jelöltjének kell tekinteni./14.§./Az így megválasztott lelkész okiratait az egyházmegyei lelkész-elhelyező bizottság átvizsgálja s ha szabályszerűnek találja, a gyülekezetben való kihirdetés után a választás az elfogadó nyilatkozat megtételével jogerőre emelkedik.

Ez az eljárás lényegében egyezik a régi E.T.vonatkozó §§-aival. Mellőzi a választók hangulatának írásos bizonyítékát, a presbitérium jelölésénél. Ha megmarad a gyülekezet írásbeli

akaratnyilvánítása, a presbitérium kisebbségi jelöltje iránt fölösleges lenne a gyülekezetet megkérdezni. ...Ez a meghívási mód csak kisebb gyülekezetekben méltányos; de nagyobb gyülekezetekben nagyon megnehezíti a meghívást, - t.i. egy jelentéktelen kisebbség meghiusíthatja a többségi akarat megnyilvánulását.

2./A közvetett meghívás a gyülekezeti választási bizottság jelölése alapján./16-21.§/
A gyülekezeti választóbizottság úgy alakul, hogy a presbitérium tagjaihoz kétszer annyi tagot választ a gyülekezet, mint amennyi a presbiterek száma./16.§./
15 napig tanácskozhatnak és minden tagjának joga van egy jelöltet ajánlani. A választóbizottság végleges jelölése az egyházmegyei küldöttség vezetésével történik. Ha a többség jelöltjével szemben a választási bizottság tagjainak 1/10, vagy tíz szavazást kér, akkor ily módon jelölnek. Amelyik jelölt a szavazatok 2/3 részét elnyerte, az a választási bizottság egyetlen jelöltje. Ha a jelölt az elfogadó nyilatkozatot megtette és a törvényes kellékeknek megfelel, mint meghívásra ajánlottat a gyülekezet elé kell terjeszteni./21.§./22-27.§./3
Az egyházmegyei és egyházkerületi lelkesítéshelyező bizottság jelölése alapján történő választásnak akkor van helye, ha az eddigi

módok sikertelenek maradtak. Ez a választási mód van hivatva a felsőbbség befolyását biztosítani. Ebben az esetben az egyházmegyei lelkészelhelyező bizottság jelölési sorrendet állapít meg. A jelölés sorrendje felől véglegesen az egyházkerületi lelkészelhelyező bizottság határoz. Joga van mindkét bizottságnak új jelölteket felvenni a gyülekezet jelöltjei mellé, úgy, hogy ezek száma ne haladja meg a gyülekezet jelöltjei számát. A jelöltek sorrendjét a gyülekezeti választási bizottsághoz küldi le az egyházkerületi lelkészelhelyező bizottság, amelyik az egyházmegyei kiküldöttek elnöklésével választ közülük. Egyenlő szavazatok esetén a jelölés sorrendje dönt, különben a legtöbb szavazatot nyert jelölt és a sorrendben első közt választás történik.

Ez a mód igazságtalanság látszatát kelti, bár a felsőbbség befolyásának biztosítása szempontjából az egyetlen. Pl. 90 szavazat közül az 1. egyet, a 2. negyrennégyet, a 3. negyvenötöt, nyer el, ebben az esetben a szűk-körü szavazás a 45 és 1 szavazatot nyert egyén között történik. Ha az első 40-t, a második egyet sem, a harmadik 40-t nyer, a szavazásban az első és a második vesz részt.

2000. 11. 11.

A gyülekezeti választási bizottság választása a gyülekezet jóváhagyása alá tartozik, amely a választók 20 %-nak, vagy 500-nál több választóval bíró gyülekezetben 100 jelenlévő választó kívánságára szavazást kérhet, és a bizottság választását elvetheti, többségi principium alapján. Ebben az esetben a választási eljárást előlről kell kezdeni.

A lelkészválasztásnak ez a harmadik módja lenne hivatva a felsőbbség befolyását biztosítani. "Ez azonban csak olajcsepp a tengerben". Mert a választóbizottság nincs kötve a sorrendhez.

Maga a javaslat nagy tudományos munka, szinte minuciózus. Nagy hibája, hogy bonyolulttá teszi a választást. Így minden választást meg lehetne majdnem semmisíteni formális okokból. Hosszadalmassá teszi a választás idejét - ez a fő hibája. A megüresedésről vett tudósítás után 5 nap alatt értesíti az esperes a gyülekezetet, az egyházmegyei küldöttség kiszállásáról. /10. §/ Ez 15 nap alatt történik meg. /10. §./ 8 nap a jegyzőkönyv elkészítése és felterjesztése, 8-8 napot vesz igénybe az okmányok betérjesztése

és azok ^{e/}fülvizsgálása, 15 nap a fellebbezési határidő, 15 nap az elfogadó nyilatkozat megtétele. Tehát kb. 80. nap szükséges a közvetlen meghívási eljárás lefolytatásához. Az összemódotatok igénybevételével 210 nap, majdnem 8 hónap.

Megállapítható erről a javaslatról, hogy nem éri el azokat a célokat, amelyeknek érdekében a lelkészválasztási törvény revíziójának szükségessége megnyilvánul. Célja lenne a korrupció kiküszöbölése, de ehhez sem visz közelebb. Ilyen bonyolult és hosszú rendszer mellett a hirhedt "papválasztások" száma csak növekednék. Az előrehaladás kérdését pedig teljesen mellőzi, erre még csak kísérletet sem tesz a megoldás terén.

A zsinat ezt a javaslatot nem fogadta el. 1928. május 9-i 234/1928. sz. határozatával érdemleges tárgyalás előtt hozzászólás céljából letette a magyarországi összes egyházmegyékhöz azzal az utasítással, hogy megjegyzéseiket és felterjesztéseiket egyházkerületeik útján 1928 végéig az országos zsinathoz terjesszék fel.

Handwritten signature or note at the bottom of the page.

c./II.javaslat.:"Második törvénycikk a lel-
készi állások betöltéséről:a helyettes és segédlel-
készek alkalmazásáról és a kegyeleti időről."

A zsinat előkészítő bizottság első ja-
vaslatát teljes egészében egyetlen egyházmegye sem
fogadta el. Csak három egyházmegye javasolta elfogad-
hatónak, de ezek is jelentős módosításokkal. A felter-
jesztések nagy része tárgyalási alapnak sem fogadta
el: e helyett az érvényben lévő lelkészválasztási tör-
vényeket óhajtotta alapul a lelkészválasztás jogának
több, kevesebb korlátozásával és az egyházi felsőbb-
ség befolyásának biztosításával. Kijelölő bizottság
alakítását s ennek jelölési jogosultságát, vagy sor-
rendi ajánlási jogát 18 egyházmegye. A választójog
korlátozását egyes javaslatok a lelkészi állások osz-
tályozásával és a lelkészek minősítésével kívánják
elérni; mások a választás jogát a presbitériumra ru-
házní; voltak olyanok is, melyek az egyházhatósági
kinevezés mellett foglaltak állást.

A bemutatkozószolgálat engedélyezését
majdnem az összes egyházmegye és egyházkerület ki-
fejezetten kívánja, valamint a választási visszaélé-
sek szigorú megtorlását is. Az áthelyezésre, vagy

kényszeresre vonatkozólag a presbitérium kezdeményezési jogát a javaslatok mellőzték.

Az egyházmegyék és kerületek javaslatainak és az 1904-i lelkészválasztási törvénynek lehetőség szerinti egyeztetéséből keletkezett a zsinat előkészítő bizottság második javaslata, Ez általános alapelvként veszi fel a gyülekezet egészének akarathelyettesítését, a lelkészi állások betöltésénél.

Az 1904 évi törvényektől való eltérések illetve változtatások három pontban foglalhatók össze.

1./Az egyházi felsőbbtség befolyásának biztosítása, 2./a lelkészek áthelyezésének lehetőségét megoldó intézkedések felvétele, és 3./ a visszaéléseket megtorló szigorú intézkedések törvénybeiktatása.

1./A felsőbbtség befolyását óhajtja biztosítani a./az egyházak osztályozása, és b./ az ezzel kapcsolatos ajánló, illetve kijelölő bizottság.

a./A 4.§. szerint a lelkészi állások A. és B. osztályba sorozandók. Az A. csoportba a 2000 lélekszámon felüli, a B.-be a 2000 lélek-

számon aluli gyülekezetek tartoznak, továbbá azok, amelyeket az egyházkerületi közgyűlés különleges viszonyaik figyelembevételével idesoroz. Az A. csoportba sorozott egyházközségekbe meghívhatók: megválaszthatók, a rendes lelkészek, teológiai tanárok, vagy egyéb lelkészi jellegű egyének, 2 évi rendes szolgálat után; továbbá a segéd és helyettes, vagy más teljes képesítésű lelkész, oklevélük megszerzésétől számított 5 évi szolgálat után. A B. csoport egyházközségeibe teljes lelkészi képesítésű egyén választható.- Ez biztosítaná a lelkészek bizonyos fajta minősítését és előhaladását is. A felsőbbbség befolyása pedig, ezzel kapcsolatban az ajánlási, illetőleg kijelölő bizottságon keresztül érvényesülne, de csak pályázat alkalmával. Az A. csoportba sorozott egyházközségekbe csak a kijelölt egyének közül választható meg valamelyik, a B. csoportba tartozókba a pályázók közül bármelyik szabadon. /27.§./ A bizottság az esperes elnöklete alatt az egyházkerületi tanácsbírók közül egy-egy lelkészi és világi tag és a választó gyülekezet négy képviselőjéből áll./22.§./ Tagjait évről-évre választja, az egyházmegyei, illetőleg egyházkerületi közgyűlés.

2./A lelkészek közigazgatási úton történő áthelyezésével a 43-52.§§.foglalkoznak. Az első javaslattal szemben itt a kezdeményezés joga az egyházmegyei elnökséget illeti, a kanonika vizitáció jelentése alapján. Az áthelyezést helyszíni vizsgálat és békéltetési eljárás előzi meg: s ha beigazolódott, hogy a lelkész működése a közérdek szempontjából hátrányos, vagy az illető lelkész működése elé elháríthatatlan akadályok gördülnek, az áthelyezés az egyházkerület elnöksége hajtja végre az 52.§-ban foglaltak szerint. Az eljárás költségeit a hibás fél tartozik viselni.

3./A választási visszaéléseket szigorú törvények büntetik: akár a lelkész, akár a gyülekezet követte is el azokat/a megvesztegető lelkészt 10 évi választhatósági jogvesztésre ítéli és 2000 P-ig terjedő pénzbírságra; a szavazatukat áruba bocsátó választókat 5 évi választójogvesztésre és 500 P-ig terjedő pénzbírságra, / sőt ha a küldöttség követ el visszaéléseket, szabályszerű fegyelmi eljárás megindítására is lehetőséget nyújt.

A missziói állások betöltését a tervezet a püspök kinevezése alá utalja; tekintve ezek ex-

ponált voltát, az alkalmas egyén kiválasztását a gyülekezetre bizni nem volna kívánatos.

Van még a tervezetben néhány eltérés az 1904-i törvényektől; itt csak az elvi különbségekre látszott jónak rámutatni. A többi kisebb jelentőségű eltérések az érvényben levő törvény ismertetésénél fognak kitűnni, mert ezt a második javaslatot némi változtatással egész terjedelmében törvényerőre emelte a zsinat.

IV. Az 1928. évi zsinat lelkészválasztási törvényei.

a./II. törvénycikk a lelkészekről és azok alkalmazásáról.

A II. tc. két részben foglalkozik a lelkészi állások betöltésével: a II. és III. részben. Az I. rész a lelkészek jogairól és kötelességeiről, 1-22. §§-ig a IV. rész a kegyeleti időről szól.

II. rész. A lelkipásztori állás betöltése 12. fejezetben.

1. fejezet. Általános rendelkezések. /23-25. §§-ok./ A lelkipásztorra választhatóságról /teljes képesítés, 24 év, magyar állampolgárság/ 24. §/ a szolgálat időtartamáról, /életfogytig, /szól /24. §./ A 25. §. a lelkészi állás minősítésére vo-

natkozólag kimondja, hogy az egyházkerületi közgyűlés 6 évenként az illetékes egyházmegyék meghallgatásával kijelölhet egyes egyházközségeket különleges viszonyaik alapján, melyekbe a rendes lelkészek és teológiai tanárok 2/, az egyéb lelkészi szolgálato t teljesítő egyének a II. lelkészi vizsga után 5 évi szolgálat után választhatók.

2./fejezet. A lelkipásztori állás betöltésének előkészítésére vonatkozó rendelkezések /26-31. §§./ azonosak az 1904-i 4-8. §§-kal, valamint a II. javaslat 5-8. §§-aival. Az 1904 II. tc. 4. §§-ában foglalt megüresedési esetek száma bővül a 26. §. d.-val, mely szerint megüresedik a lelkészi állás közigazgatási uton elrendelt áthelyezés esetén. A cserére vonatkozólag /27. §./ novum a 15 nap alatt való kihirdetése. A 28. §. szerint áthelyezéssel is betölthető a lelkészi állás. A 29. §. a megüresedésről vett értesülés után az esperes intézkedéseit tartalmazza, leltározás, fizetési hátralék, helyettes lelkész, díjlevél és a választási eljárás megkezdésének ügyéről. /Ez utóbbi új rendelkezés. /A 30. §. kimondja, hogy a választás idején érvényes névjegyzékbe felvett egyháztaok választják az lelkipásztort, meghívás, vagy pályázat útján.

3./fejezet.Választás meghívás útján./32-38.§§./ A meghívás feltételei a régi törvények intézkedéseivel /9-15.§/ azonosak. Jelentős ujitása a törvénynek a bemutatkozó szolgálat.A 11 §.módot ad a presbitériumnak 2-3 egyénnek bemutatkozó szolgálatra való felkérésére, a meghívási eljárás megindítása előtt. A bemutatkozó szolgálat az esperes engedélyével egy kísérő lelkész ellenőrzése mellett történik. A meghívás a presbitérium általános többsége,vagy a választók általános többségének írásbeli óhajlására indítható meg 18 napra a 29.§.ban foglaltak után. Ha a presbitérium és a választók, más-más személy meghívását kívánják, mindkét fél jelöltjére ki kell terjeszteni az eljárást.A presbitérium jelöltjének sikertelensége esetén a gyülekezet választóinak többsége 8 napon belül jogosult új jelöltet megnevezni. A 33.§.a szükséges okiratokat sorolja fel.Az okiratok felülvizsgálása,valamint a választási eljárás levezetése azonos módon történik a régi törvényekkel, azzal a különbséggel,hogy a meghívást a választók 1/10-e legalább 10,ezren felüli gyülekezetben 100, elnevezheti, s ebben az esetben titkos szavazás történik, az egyházmegye pecsétjével ellátott hivatalos

szavazólapokon. A 37.§. lehetőséget nyújt a meghívásra akkor is, ha a meghívás birói úton megsemmisítettett és az ítélet másként nem rendelkezett. Ha pedig sem a presbitérium, sem a választók általános többsége egy jelöltben megállapodni nem tudott, az egyházmegyei elnökség, 2-3 lelkészt ajánlhat meghívásra. Ha a meghívás nem vezet sikerre, következik a pályázat.

4. fejezet. Választás pályázat útján.
/39-54. §§./ A 39.§. intézkedik a pályázat kiírásáról, határidejéről/15 nap, a segéd, helyettes, felügyelő, az ott állandóan alkalmazott lelkész pályázási lehetőségéről/1904. 16.§./ A pályázók közül a jelölő bizottság legalább hármat, vagy valamennyit jelöli és a jelölési sorrendet megállapítja, tekintetbe véve az oklevelek minőségét, a jelölt tudományos fokozatait, szolgálati érdemeit stb. A rendes lelkészt elébe kell tenni a vallásoktatónak: ezt a segédlelkésznek. A bizottság döntése ellen 8 nap alatt a presbitérium bármelyik tagja, vagy az egyházmegyei ügyész fellebbezhet az egyházkerületi bizottsághoz./tagjai: a püspök, vagy helyettese elnöklete mellett 1-1 lelkész és

világi tanácsbíró s ugyanennyi póttag/A határozathozatal ideje 8 nap./43.§./

A jelölő bizottság tagjai az esperes elnökletével a közgyűlés által választott 1 lelkészi és 1 világi tanácsbíró, és az egyházközség két képviselője. /41.§./

A választás napját a jelölő bizottság határozatának jogerőre emelkedésétől 30. napra az esperes tüzi ki, melyet a két előző vasárnapon a jelöltek nevével a gyűlés helyének, kezdetének megjelölésével kell kihirdetni a gyűlékezést előtt./44.§./

A választás levezetése megegyezik az 1904 évi törvények vonatkozó 23, 24, 25, 27-33. §§-aival. Különbség a 24.§-ban van, mely 1000 választó után még 1-1 lelkészi és világi tanácsbíró kiküldését rendeli, a szokásos küldöttség mellé: továbbá, a 47.§-ban, mely szerint "lelkipásztorul csak azt lehet megválasztani, akit a jelölő bizottság jogerős határozatával jelöl." A választás közfelkiáltással, vagy titkos szavazással történik. a választók 1/10-nek, vagy legalább 10-nek /ezren felüli választó mellett 100 elég/ kivánságára. /48.§./ A szavazatok megoszlása esetén a legtöbb

szavazot nyert két egyén közt új szavazás rendelő el, a jelölés sorrendje dönt, ha két egyén egyenlő számú szavazatot nyer; valamint ha az új szavazásnál a második helyen egyenlő számú szavazatot nyert egyének állanak./52.§./Az 50.§.3.bekezdése 1 órai zárórát tűz ki, egyebekben megegyezik ez a fejezet az 1904 évi rendelkezésekkel.

5.fejezet. Az esperesi engedély /koncessa 55.§./1904,II.tc.34.§./ a választás akkor ér véget, ha annak törvényes lefolyását megállapítva és ha 15 nap alatt ellene fellebbezés nem adatván be, az esperes az engedélyt megadja az állás elfoglalására.

6.fejezet.Választás az egyházmegyei közgyűlés által./56.§./ Ha a gyülekezet nem akar választani, az egyházmegyei közgyűlés választ titkos szavazással./1904.II.26.§./

7.fejezet.A választás költsége, /57.§./A választással járó minden költség a gyülekezetet terheli.

8.fejezet.Az állás elfoglalása /58-62. §§./ teljesen azonos az 1904-i 35-39. §§-kal.

9.fejezet.A lelkészek áthelyezése./63-72. §§./ / javaslat 43.-52. §§-ai./

A lelkészek áthelyezésének akkor van helye, ha az egyházmegyei elnökség a canonica visitatio s az elnökség által kiküldött bizottság a helyszini vizsgálat során meggyőződik arról, hogy a lelkipásztor működése hátrányos a gyülekezeti közérdek szempontjából. és sikeres működését eláríthatatlan akadályok teszik lehetetlenné. /63-64. §§./ Az áthelyezést békéltetési eljárás előzi meg; majd ennek sikertelensége esetén bíróság elé kerül az ügy. /65. §./ Ha a bírósági eljárás a lelkipásztor, vagy a gyülekezet vétkességát állapítja meg, a költséget a hibás fél viseli, ha pedig mindkettő hibás, közösen viselik egyenlő arányban. /66-68. §§./ A bíróság döntése ellen fellebbezésnek van helye, az egyházkerületi bírósághoz, mely véglegesen dönt. /70. §./ Az áthelyezést az egyházkerület elnöksége hajtja végre. Ellene csak annak az egyházközségnek a presbitériuma emelhet kifogást, melynek lelkésze önként jelentkezett a csejére. Ha az áthelyezés nem lehetséges, a lelkész ideiglenesen nyugdíjazható, s újra megválasztásáig segéd, vagy helyettes lelkésznek is beosztható. A gyülekezet hibájából áthelyezésre kényszerült lelkész marad helyén, de

az egyházközség költségére fogadott segéd, vagy helyettes lelkész végzi a lelkipásztori szolgálatot. S ha kisebb javadalmu állásba helyeztetik, a vétkes egyházközség 3 évig tartozik fizetni a javadalmi különbözetet.

10. fejezet. Szabálytalan választások./73.§./ Ha jegyzőkönyvből, vagy egyéb iratokból megállapítható, hogy az alábbi alaki hibák követték el, az egyházmegyei elnökség az alaki hibától kezdve új eljárást indít. /ha a presbiteri határozat nem volt jogerős, ha a jelölő bizottság minden tagja nem hívott meg, ha a jelölő bizottságban a pályázók valamelyikével érdekeltségben álló tag is résztvett, ha a szószéki hirdetés nem történt meg a rendelkezések szerint, ha a szavazás nem az arra az évre érvényes névjegyzék alapján történt, vagy nyilvánosan, ha a záróra nem tüzetett ki./ Az elnökség döntése ellen 15 nap alatt az egyházmegyei bírósághoz lehet fellebbezni./1.1904.41.§./

11. fejezet. Bírósági panasz a választás ellen./74-78. §§./ A 74.§. pontosan megállapítja, hogy kik emelhetnek panaszt a

választás ellen: a jogosult választók 10 %-a, a presbitérium, az egyházmegye ügyésze, az egyházmegyei küldöttség. A panasz 15 nap alatt a-
dandó be az esperesnél 3 példányban. Az esperes felfüggeszti a koncessa kiadását s a panaszt 8 nap alatt való nyilatkozás céljából a presbitériumnak megküldi. /75.§./ A bírósági döntésnek 15 nap alatt kell megtörténnie. /76.§./ A választás, mint érvénytelen megsemmisítendő: a./a 73.§.-ban foglalt alaki hibák esetén nem ismételték meg a választási eljárást: b./, egyesek törvénytelen kizására esetén: c./ törvény-szerű minősítés hijjával : d./ ha a lelkész 1 évet nem töltött be állásán. e./ ha a választó egyházközségben megjelent, vagy szolgálati helyén kívül végzett funkciót és bemutatkozó szolgálata alkalmával megválasztása érdekében érintkezett a választókkal: f./ ha a választást vezető küldöttség nem a törvényesen megválasztott lelkészt jelentette ki megválasztottnak: g./ ha magamagát ajánlgatta: h./ korteskedett, vesztegetett, : i./ fizetésleengedést ajánlott vagy fogadott el: j, k./ ha tudtával mások tiltott eszközökkel a választásra döntő hatást gyako-

rolnak.:1./ha a választók szavazatukat áruba bo-
csátották:n./ha azért követték el az alaki hibát,
hogy az időt halasszák./77.§./ A választási és
birósági költségek a vétkesnek talált felet ter-
helik.Alaptalan panasz esetén a bírósági eljárás
költségeit a panaszkodó köteles viselni.Ha a pa-
nasz helytálló ugyan,de nem lehet megsemmisite-
ni a választást, a bírósági költség megosztandó
a panaszosok és a hibásnak talált egyén, vagy
egyének között.

11.fejezet.Megtorló intézkedések.

/79-86.§./A jelen törvény szigorú intézkedéseket
hozott a visszaélések büntetésére.Bünteti a visz-
szaéléseket elkövető lelkészt /választásból való
kizárás, választhatóság jogának elvesztése 1-10
évre, 2000 P-ig terjedező pénzbírság / a választó-
tókat /200-500.P-ig terjedő pénzbírság,választó-
joguktól,hivatalviselési képességüktől 5 évig
terjedhető felfüggesztéssel /és a törvénytele-
nül eljáró egyházmegyei küldöttséget is.

III.rész.A többi lelkészi állás betöltése.

1.fejezet.A missziói lelkészi állások betöltése /87-88.§/ a püspök kineve- zése alá esik.

2./fejezet.A vallásoktató lelkészi állás betöltése /89.§./ a presbitérium jogkörébe tartozik/lelkészi oklevéllel bíró teljes koru egyén/

3.fejezet.Az intézeti és a magyar királyi honvédségi lelkészi állás betöltése./90-91. §§./
Az intézeti lelkészi állásokat az intézet hatósága tölti be kinevezés útján a püspök előzetes jóváhagyásával /90.§./ A honvédségi lelkészek kinevezéséről külön szabályzat intézkedik.

4.fejezet.A segéd és helyettes lelkészek alkalmazása./92+97. §§./ nem tartozik a dolgozat keretébe, valamint a II.tc. IV.részében foglalt kegyeleti idő sem./98-100 §§./

b./Eltérések a javaslattól.

Az 1928.évi lelkészválasztási törvény néhány pontban eltér a javaslattól.A 25.§.-ban nem sorolja kimondottan két csoportba a lelkészi állásokat, mint azt a javaslat 4.§.teszi. :csupán az egyházkerületi közgyűlés az egyházmegyék javaslatai alapján 6 évenként emel ki egyeseket,különleges viszonyaik és nagyságuk szerint. Egyébként megegyezik a javaslattal.

Fontos rendelkezés a 29.§. e.pontja:
mely szerint az esperes a díjlevél helyettes lel-

kész stb. ügyében tett intézkedésével együtt a lelkészválasztás megindítását is kezdeményezi. Eddig nem volt megállapítva a választás megindításának időpontja, ezért sok zavar is származott belőle. Most az üresedéstől vett értesítés után 8 napon belül meg kell kezdeni az eljárást: ezzel ezen a ponton megszűnik az időhalogatás.

A törvény kiszélesíti a meghívási eljárás lehetőségét, a javaslattal szemben, a 38.§-al: az egyházmegyei elnökség 2-3 lelkészt ajánlhat az egyházközség figyelmébe, esetleges meghívásra, ha a presbitérium, vagy a választók általános többsége által megnévezett egyén választása nem sikerült. A 32.§.9. pedig szabatosabbá teszi a meghívás módját azáltal, hogy a presbitérium többsége jelöltjének sikertelensége esetén a meghívási eljárást a választók jelöltjére is meg kell tartani.

Másként kontemplálja a törvény a jelölő bizottságot is. Elnöke az esperes, tagjai: 1 lelkész, és 1 világi tanácsbíró és a választó egyházközség 2 kiküldött képviselője./41.§.2.bek./

A javaslat 19.§.-a az egyházkerületi elnökség befolyását felülvizsgálási jogát biztosítja, amennyiben a beérkezett pályázatokat az esperes

utján fel kell küldeni, továbbá a jelölő bizottság
gyűlését is kijelöli s abban 2 képviselője által
résztvesz./22.§./...a törvény ezt mellőzi és a fel-
sőbbség befolyását csak az egyházmegyének adja, mely
3 tagjával alkotja a jelölő bizottságot, határoz a
jelölés és sorrend kérdésében. Az egyházkerület csak
mint fellebbezési fórum szerepel. A püspök, vagy he-
lyettesének elnöklete alatt álló 1 lelkészi és vilá-
gi tanácsbirájából alkotott bizottságával./43.§./
Mellőzi a törvény a jelölőbizottság ajánlási jogát
a pályázat alkalmával. A jelölőbizottságnak minden
esetben kijelölési joga van és lelkipásztorul csak
azt lehet megválasztani, akit a jelölő bizottság jog-
erős határozatával jelöl./47.§./

A 2. tc. 1. része: a lelkészekről, jogaik-
ról és kötelességeikről I-22.§§.-ok, átvétel az 1904-i
I. tc.-ből, kívánatosnak látszó módosításokkal és ki-
egészítésekkel.

A lelkészekre vonatkozó szabályok-
nak a lelkészválasztásiakkal való összefoglalását
egyrészt a célszerűség szempontja igazolja, -ugyanis
ezeknek a kérdéseknek együtt tárgyalása kívánatos, a
lelkész választhatóságának kérdésével és nem kell

utalásokat tenni az egyes §§-ba, - :másképpen komoly megfontolása annak a ténynek, hogy a lelkészekre vonatkozó szabályok egy részének nincs helye az egyházalkotmányi törvényben. Lelkészek alatt nemcsak a pásztorokat, hanem más egyházi hivataloknak hasonló képesítésű viselőit is értjük, pl. püspökök, theol. tanárok, vallástanárok. Nagyon bajos tehát a lelkészeket általában érdeklő szabályok mindegyikét az egyházközségi tisztviselők címe alatt adni elő, mint azt az 1904-i törvény tartalmazza.

V. A lelkészválasztási törvény reformja.

1. /Az 1928. évi II. tc. elvi alapvonalai.

A lelkészválasztási törvény összefoglalása azoknak az óhajoknak, melyeket a magyar református egyház összes egyházmegyéi a zsinathoz beküldtek. Az egyetemes magyar református egyház általánosan megnyilatkozott közvéleményének elvi álláspontja a lelkészválasztás kérdésében szorosán hozzákapcsolódott ahhoz a multhoz, amelynek hagyományai, törvényei és jogszokásai megbecsülésre méltók. A szabadválasztás tultengése bizonyítja, hogy a jogkiterjesztés nagy mértéke esetén a szabadság a nép kezében és sok lelkész

kezében is szabadossággá válik. A törvényhozó testület ezért a lelkészválasztás kérdésében a szabad választás és a felsőbbség befolyásának módozatait lehetőleg összeegyeztetni törekedett hogy ez az egész lelkészválasztási rendszeren végigvonuló két alapelv érvényesüljön. Nem gondolt jogfosztásra, nem gondolt arra, hogy a népet kizárja. Szükség látszott azonban a választás szabadságának bizonyos korlátok közé szorítására. A korlátozást, a felsőbbség irányító befolyását, biztosító intézkedéseket a legnemesebb értelemben vett kálvini presbiteri elv alapján iktatta törvénybe: a lelkészválasztás a gyülekezet jóváhagyásával történik. Így annak a lehetőségét érintetlenül hagyta és a legmesszebbmenő módon biztosította, hogy ha egy lelkészt a gyülekezet megkedvel, azt meg is választhassa. A főcél az volt, hogy minden egyházközség életét az egészséges ösvényre irányítsa, ebben a nagy és nehéz kérdésben Ezeket az alapelveket a meghívás, a pályázat, a bemutatkozó szolgálat, az áthelyezés, továbbá büntető rendelkezéseivel próbálja elérni.

a./ A Meghívás./32-38.§./ A lelkészválasztásnak legméltóbb formája a meghívás. Ez van hivatva első sorban kiküszöbölni azokat a visszásságokat, amelyek az előző törvény hatálya idején gyakoriak és sokszor szégyenletesek voltak: de biztosítja a gyülekezet szabadválasztási jogát is, akaratnyilvánításának érvényét teljességre viszi. Az 1928. évi II. tc. legfőbb intenciója az, hogy a meghívás lehetőségeinek törvénybefoglalásával belevigye az egyházközségeket a lelkészi állás betöltésének legszebbe, legmegfelelőbb és legméltóságosabb formájába, amely nem veszélyezteti az egyház békességét, amely nem zudítja rá a pályázók egész tömegét az egyházközségekre, mint az 1904-i pályázás, amely nem ássa alá a lelkészi tekintélyt, azt a tekintélyt, amelyet ha megcsufolnak, tönkre tesz legtöbbször az egyházközség hitéletét is. Efelé az eszményi megoldás felé teszi meg a legteljesebb mértékben a kísérletet a törvény. Ennek a meghívási módnak háromszori megismétlésével, valósággal kimeríti annak a lehetőségét, hogy ezt a módot minden gyülekezet megkísérelhesse. Ebből a szempontból tehát a szabadságnak, a legteljesebb respektálása jut kifejezésre. Ennek elfogadásával egy na yon fon-

tos elv, mintegy uralja az egész lelkészválasztási törvényt: s ez az elv az, hogy a gyülekezetek lehetőleg ráutaltassanak és rákényszerítettessenek arra, hogy lelkészüket szépen, megnyugtató módon, meghívás útján válasszák meg. Akármilyen elvi állásponton állunk is, mégis csak a legkeresztényibb s a magyar református egyház multjához és lelkiségéhez leginkább hozzáillő mód a meghívás útján való választás. Az 1904 óta eltelt 24. esztendő próbája a meghívás útján való lelkészválasztás módját jónak, beváltnak és helyesnek minősítette. Az egyházmegyék és egyházkerületek, amelyeket a lelkészválasztási törvénytervezet elkészítésénél a zsinat megkérdezett, teljes egyhangusággal és nyomatékosan hangsúlyozták, hogy a meghívásos eljárás megnyugtató volt, azzal meg vannak elégedve és annak további teljes fönntartását kívánják és javasolják.

A meghívási eljárást a törvény nagyon kiszélesíti, megkönnyíti, sőt a gyülekezeteket még, kissé szelid formában ugyan, de egészen határozott irányban rákényszeríteni kívánja arra, hogy meghívással válasszanak lelkészt. A lelkészválasztásoknak legalább 90. %-ban ily módon

kellene végbemenniök.

Elvi jelentőségü a 32.§-ban foglalt joga a presbitériumnak, hogy t.i. jelöltet állíthat épugy, mint a választók többsége. Ezzel kiküszöböltetett az egyházközség többségének hangulatára támaszkodva" a gyakorlatban ugyis illuzórius rendelkezése. A presbitérium a meghívásra vonatkozó határozatát "nem az egyházközség hangulatára támaszkodva" teszi meg, hanem azt egyszerű jogerős határozatával minden indoklás és minden hangulatra való támaszkodás nélkül eszközli. Mellette az egyházközség tagjai is állíthatnak jelöltet. Lehet, hogy így sok esetben a presbitérium határozata nem tükrözi vissza az egyházközség többségének határozatát, de ez nem okoz nehézséget, sőt korlátozódik annak a lehetősége, hogy az aláírásokat kortesfogásokkal kényszerítsék ki a választókból az ezzel megbizottak. A szavazás folyamán ugyis kitünik, hogy az egyházközség hangulatát melyik jelölés képviseli. Ha a szavazás megerősíti, igazolva van: ha ellenben más eredményre vezet, ismét van korrektívum. Erre az esetre vonatkozik

a 9. bekezdés, amely szerint ilyen esetben meg kell kísérelni az u.n. második meghívási eljárást, az egyházközség által meghívandónak bejelentett egyén meghívására.

Elvi szempontból szükségesnek látszott eredetileg a felsőbbség befolyásának biztosítása. Ha nem is kifejezetten minden esetben, de mégis biztosítva van a törvényben, mert a meghívás 3. próbája egyenesen az egyházi hatóság irányító befolyásának biztosítása. A 3. meghívás már úgy történik, hogy az egyházi hatóság küld bemutatkozó szolgálatra egyeseket és ezen az alapon kísérli meg a meghívás útján való lelkészválasztást. Ennek megvan az az előnye hogy az esetek nagy százalékában meghívás útján választanak a gyülekezetek lelkészt. Abban az esetben pedig, ha 3 ízben ismételt meghívási eljárás ellenére is akad gyülekezet, amely nem meghívás útján tölti be a lelkészi állást, ott már a célszerűség elve szerint is az egyházi hatóság irányító befolyásának erőteljesebben kell érvényesülnie.

b./A pályázat. /39-54.§./A meghívás utján való választás sikertelensége esetén a lelkeszi állásnak pályázat utján való betöltése következik. Itt érvényesül nyíltan az egyházi hatóság befolyása, amennyiben egy - esperesből, két tanácsbíróból és két gyülekezeti kiküldötthől álló bizottság jelöl a pályázó közül két, három lelkeszt, vagy az összeset és a gyülekezetnek ezek közül kell választania./41.§./ és 47.§./

Az egyházi felsőbbségnek biztosított jog teljesen méltányos, hiszen nem idegen befolyás érvényesül, hanem az egyetemes egyház egyik fóruma szól bele a lelkeszválasztásba. Ebben az esetben nem esik jogsérelem a gyülekezet lelkeszválasztási szabadságán. Ha valamelyik egyházközség nem képes arra, hogy az összes módozatok felhasználásával meghívás utján önmaga kezdeményezésére töltsse be a lelkeszi állás; akkor nincs semmi jogfosztás abban, ha közérdekből egy felsőbb egyházi fórum irányítólag hat a lelkeszválasztásra. Nincs szó itt kinevezésről, csak irányításról és csupán abban az esetben, ha az egyházközségről kiderül, hogy nem képes egységes közvéleményt létrehozni a

maga erejéből, a lelkeszválasztás kérdésében. Szükséges ez azért, mert a közérdek azt kívánja, hogy az egyházközség kapja meg azt a lelkipásztort, aki képes valóban arra, hogy Isten országát e földön ott, abban a gyülekezetben, a megvalósuláshoz közelebb vigye.

Az a rendelkezés pedig, amely lehetőséget nyújt arra, hogy valamennyi pályázót jelölje a bizottság, azt igazolja, hogy nem akar ez a korlátozás jogfosztás lenni. Mert ez azt jelenti, hogy a korlátozást csak a szükséghez képest alkalmazza. Ahol nagyobb tere van a kortéziának, ott erélyesebben szerez érvényt, az egyházi közérdeknek, ahol kevésbé, ott minden pályázót jelöl.

A jelölési rendszer ellen nagyon szomorú és megrázó érveket lehet felhozni az 1881-i törvény hatálya idejéből. A gyülekezet akarata ellenére történt kinevezés szerint jelölések esetleg összeférhetetlenek a kálvini egyházalkotmánnyal. A korlátlan szabadválasztás okozta sebekre, visszaélésekre mégis csak ez a leghathatósabb eszköz. Történtek visszaélések az 1882.-1892. közötti időben a jelölés mellett is, de sokkal és mérhe-

tetlenül súlyosabb és károsabb visszaélések történtek a szabadválasztási rendszer mellett. Az akkori visszaélések a jelölés jogával legtöbbször egyéni ambíciót, törekvéseket és a gyülekezet körében hatalmi érdekeket sértettek: vagy igazságtalanságok történtek az érdekesek mellőzésével, de magának a gyülekezetnek az életét nem bénították meg és nem lett a gyülekezet féktelen pártharcok színtere. Azal számolni kell mindig, hogy ha a törvény emberek kezében van, mindenkor történnek visszaélések azzal, de sokkal megnyugtatóbb, ha a gyülekezetek sorsa a lelkesválasztás szempontjából egy egyházi közszolgálatban kipróbált emberekből álló bizottság kezében van, mintha a választás eshetősége demagógok korteskedésének van kitéve. A jelölő bizottság ténykedéséből származó esetleges visszaélésekre is gondolt a törvény a 42.§.5.bekezdésében és a 43.§-ban. A jelölő bizottság köteles tekintettel lenni a pályázók oklevelének minőségére, szolgálati idejére, belföldi és külföldi egyetemi és egyéb főiskolai tanulmányaira, tudományos fokozataira, irodalmi munkásságára, egyéb képesítésére, a lelkipásztori szolgálatban tanúsított buzgóságára, eredményére stb. Ezzel biztosítani kívánja a jelölés tisztá-

ságát. Szigoruan előírja azokta a szempontkat, amelyek szem előtt tartásával kell munkáját végeznie és lehetőséget nyujt az esetleges igazságtalanságok kiküszöbölésére. Ebből a szempontból valóban méltányosan jár el, mikor a 43.§-ban az egyházközség presbitériumának minden tagját, ezenkívül közérdekből az egyházmegyei ügyészt felruhazza azzal a joggal, hogy az egyházkerületi bizottsághoz fellebbezéssel élhessen a jelölés ellen.

Tehát helyes uton járt a zsinat, mikor szerencsésebbnek és célravezetőbbnek tartotta a jelölési rendszer bevezetését a szabadság teljes mértékü érvényesülésénél. Továbbá addig, amig nálunk megkülönböztetés nélkül gyakorolhat egyházi jogokat mindenki, aki adóját megfizeti továbbá az egyházfegyelem teljes mértékben nem érvényesül a lelkészekre nézve, addig örömmel kell üdvözölni, minden olyan törekvést, amely a választottak, valamint a választók körének megszorításával a választás tisztaságának biztosítására irányul.

c./Bemutatózó szolgálat./32.§./és44.§/

Fontos és helyes ujitása a törvénynek a bemutatózó szolgálat engedélyezése, úgy# a meghívás,/32.§./ mint a pályázat/44.§./ alkalmával.

A bemutatkozó jelölt egy lelkész kíséretében jelenik meg a választó gyülekezetben, aki a bemutatkozó viselkedését, minden irányban ellenőrizni köteles és felelős az esetleges visszaélésekért.

Nagy haladást mutat ez a lehetőség a törvényben, mert eltörli az u.n. "paphallgató" küldöttségeket. Ezek a küldöttségek voltak a korteskedéseknek, a simoniának, lélekvásárlásnak és egyéb visszaéléseknek melegágyai, főforrásai. Ezek helyett a helyszínen való bemutatkozás rendszere haladást jelent, bár gyökeres megoldásnak ez sem mondható, hiszen lehet a próbaszónoklat "szavalat verseny is." Bár nem egyetlen kritériuma a szónoiki képesség a jó lelkipásztornak, ...-ennél sokkal fontosabb a pásztori és építő munka, -mégis nagy jelentősége van a bemutatkozásnak, a közvetlen megismerkedés ilyen módjának, mert a gyülekezet hallja és látja azt, akit esetleg meg akar választani. S az esetek nagy részében mégis azok közül fog választani, akiket a bizottság ajánlása révén alkalma van személyesen megismerni.

d./A lelkészek áthelyezése./63-72. §§./

Ebben a fejezetben megnyilvánuló jog-

elvnek hibája a gyakorlati megoldás nehézségein kívül az, hogy áttöri a 24.§-ban levő jogelvet, mely szerint "a lelkipásztort életfogytig választják." A lelkészek közigazgatási úton való áthelyezésének lehetősége azonban ennek ellenére is helyes elvileg, mert szükség van rá. Ha a gyülekezeti közérdek szempontjából hátrányos a lelkész működése, vagy ha sikeres működését elhátithatatlan akadályok teszik lehetetlenné, az egyházi felettes hatóságnak kell, hogy módja legyen a maga hatalmi erejével a bajok megszüntetésére.

Szükség van erre abban az esetben is, ha a gyülekezet és lelkésze közt nincs ellentét, de sem a gyülekezet, sem az élére állított lelkész nem halad abban az irányban, mely az egyházi élet szempontjából kívánatos volna. Gyakrabban előforduló eset a békesség megbomlása. Tulajdonképen az egyházhatósági eljárásnak csak akkor lesz szüksége, ha békességet létesíteni egyáltalán nem lehet.

A gyülekezet és a lelkipásztor között megbomlott lelki összhangnak helyreállítása elsőrangú fontosságú ügye egyetemes egyházunknak. Lehetségtelenség az, hogy valaki egy gyülekezet élén, mint lelki vezér ottmaradhasson, amikor ennek előfeltétele az összhang, a lelki vezetés elfogadására

való készség megbomlott. A megromlott lelki egység helyreállításának legtermészetesebb és legkönnyebb módja az, ha a lelkipásztor érzi annak a lelki alapnak elvesztését, amely nélkül a lelki építés munkáját eredményesen és Isten dicsőségére nem folytathatja. Még ha nem is ő az előidézője ennek, keresi az utat és módot arra, hogy egy olyan gyülekezet körében folytathassa munkáját, ahol eredményesen tud dolgozni Isten országa dicsőségéért. Erre lehetőséget nyújt a csere./27.§./

Ha a lelkész erre a megállapításra nem tud, vagy nem akar rájönni s a bajok egyre súlyosabbak lesznek, az egyházi felsőbbség intézkedésének van helye az áthelyezés ügyében, megkísérelvén előzőleg a kibékítést. A törvény két lehetőség számára nyit utat. Az egyik lehetőség az, hogy egy lelkész ne tehesse tönkre gyülekezetét; a második pedig az, hogy a gyülekezet ne tehesse tönkre lelkészét. Így mindkettőt megmenti attól, hogy egy egész életen át kölcsönösen emésszék egymást. Ez a törvény tehát nem egyéb, mint a cserének, hatósági közbenjárásra végbemenő formája. Csakhogy, amíg a cserénél a gyakorlatban nagy alkudozások szoktak történni a díjlevéllel kapcsolatban: itt az

egyházi hatóság magához veszi az intézkedés jogát. közlése és választ a jelentkezők közül. Ha a lelkész hibájából történt az áthelyezés, tünni tartozik a kisebb javadalmu állásra való helyezését. Ha pedig a gyülekezet a hibás, akkor van lehetőség arra, hogy a közigazgatási uton elhagyott gyülekezetével szemben, amíg új lelkésszé nem választatik, kártérítési kéréssel éljen egyházi bíróságunk előtt. Ez meglehetősen megfélemezheti a gyülekezet békétlen elemeit, de nagy fegyelmező erő a lelkészekkel szemben is.

Az áthelyezés kiszélesítésére még más irányban is szükség lenne, elvileg. A leggyakrabban előforduló eset az, hogy egy bizonyos idő múlva a gyülekezet és a lelkipásztor megszokják egymást. A ~~gyülekezet és a~~ lelkipásztor már semmi frissességet nem tud belevinni gyülekezetébe. Ilyen esetben jó lenne, ha lehetősége nyílnék annak, hogy a lelkészeknek nagyobb tere lenne az állásváltoztatásra. Az újra megválasztás nagyon nehézkes és körülményes tehát valami módon erre lehetőséget kellene biztosítani, még a cserén kívül is, az áthelyezés kiszélesítésével. Fontos lenne ez, mert nagy felfrissülést hozna, egyházközseink vérkeringésébe.

e./Megtorló intézkedések./79-86.§§./

Ezek az intézkedések az eddigieknél jóval szigorubbak. S zinte elrettendő példaképen foglalnak helyet a törvényben. Az igaz, hogy a választás tisztaságát nem büntető rendelkezésekkel kell oltatni, hanem elsősorban a törvénynek kell alapelveiben és részleteiben olyannak lenni, hogy kizárjon minden visszaélést. De talán nincs is olyan jó törvény, melyen ne lehetne bizonyos réseket találni, :emberi alkotások, nem lehetne abszolút tökéletesek. Ha pedig mégis lennének olyan választók és választottak, akik visszaélnék jogaikkal és a törvényt kijátsszák, gondoskodni kell arról, hogy ez büntetlenül ne maradjon.

Ennek a fejezetnek szigorúságát igazolják az 1904 után eltelt idő sok és elszomorító visszasságai a lelkészválasztás terén. Féktelen korteskedések ütöttek tanyát. A lelki fegyverekkel való viaskodás helyett sötét és méltatlan eszközökkel igyekeztek egyesek megszerezni a szavazatokat. A visszaélések legszomorubb tünetét mutatja az, hogy a pénzen való szavazatvásárlások nem voltak ritka eszközök a lelkészválasztásnál. Bekerült a lelkészválasztás világába /fizetésleengedés, díj-

levélcsönkítés. Mindezek a lelki lealacsonyodás szomorú tünetei. Megbénították a gyülekezet életét; nyomorba döntötték sok esetben a lelkészt és elvették tekintélyét.

A lelkészi javadalom elengedése olyan súlyos eset, melyet semmiféle más bűnnel, vétéssel, egy mértékkel mérni nem lehet. Aki a lelkészi állás megnyerésének ezt a legbecstelenebb módját választja és ezáltal jogtalanul jut előnyhöz, az ellen nem lehet elég szigorúnak tartani még a 79.§. é. pontját sem, : a választhatóság jogának 10 évre való felfüggesztését.... A szavazatukat áruba bocsátó választók is pénzbírsággal: 5 évi jogvesztéssel büntethetők.

Voltak büntető rendelkezései a régi törvénynek is, de ezek enyhék is voltak, de nem is alkalmazták őket. Ez a törvény módot nyújt a legszélesebb körben arra, hogy a fölmerülő panaszok tárgyában a szükséges intézkedések megtéessék. A 74.§. szerint 15. nap alatt a választás eredményének kihirdetésétől panaszt emelhet a választók 10 %-a, a presbitérium, az egyházmegye ügyésze, az egyházmegye választásra kiküldött küldöttsége. Ezzel lehetőséget nyújt arra, hogy azok is panaszt

emelhetnek, akik a választás vezetésében tevőleges részt vettek. De arra is van rendelkezés, hogy a törvénytelenül eljáró küldöttség is felelőségre vonassék./80.§./

Elvileg lehetne kifogást emelni a pénzbüntetés ellen, de a gyakorlat azt bizonyítja, hogy ez érinti a legérzékenyebben a vétkes választókat és választottakat. Aki pedig áruba bocsátja jogait, annál nem lehet probléma tárgya a pénzbüntetés erkölcsi értéke.

2. Kritikai megjegyzések a lelkészválasztási törvényekhez.

Az 1928. évi lelkészválasztási törvény elgondolási alapelvei nem rosszak, sőt tulságosan jóknak mondhatók. Ideális választási eljárást tartanak szem előtt. Hogy a törvény hatályba lépése óta is történtek szabálytalanságok, visszaélések, annak az oka nem annyira a lelkészválasztási törvényekben van, hanem azokban, akiket választanak és akik választanak. Az igazi hiba voltaképpen abban van, hogy tulságosan érvényesülnek az anyagi, emberi szempontok egyházi életünk eme igen fontos megnyilvánulásánál, a lelki élet érdekei mellett és ennek rovására. Embereknek keres állást, és nem embert az

állásra.

Ezeknek a szempontoknak érvényesülésére sajnos lehetőséget nyújt a törvény gyakorlati alkalmazása. A legáltalánosabb és legtitkosabb szavazás mellé adott háromszori korlátlan választási szabadsággal sok esetben csak visszaélni tudnak: így maga a meghívás is a korteskedés területévé válik. Nagy hiánya mutatkozik meg a törvénynek azokon a helyeken, ahol a terminusokat tűzik ki. Ezek nincsenek sankciókkal ellátva, ezért teret adhatnak a választás idejének elhuzására, amire pedig ezenkívül is sok lehetőség van, tekintetbe véve a választás össze módozatainak alkalmazását.

a./Az előkészítő eljárás, óriási hiánya, [§]hogy a választó egyházközséggel nem ismerte meg a választási eljárást. A gyülekezet választóinak legnagyobb része a törvény ismerete nélkül választ, vagy csak azt ismeri a törvényből, amit a jelöltek egyik-másik bizalmi embere tudat vele. A 26.§. és a 29.§. körvonalazza az üresedés utáni hatósági intézkedéseket, ide kellene beiktatni a törvény és büntető rendelkezései ismeretét./34.§./ A meghívási eljárás folyamatában már későnek látszik.

A korteskedésnek kiváló területe lehet a 26.§.Itt ki van ugyan 6.pontban mutatva, hogy mikor üresedik meg a lelkészi állás, de csak egy jelent határozott időpontot:"halál esetén a halál napjával." Az elfogadó nyilatkozat megtétele, a lemondás és a nyugdíjazási határozat, áthelyezési határozat jogerőre emelkedése nincs határozott terminusokhoz kötve.Ezek alapján akár hetekig is el lehet huzni a választási eljárás megkezdését.Igy helyzeti előnyöket szerezhetnek egyes közelben levő lelkészek, vagy segédlelkészek. Jogilag képtelenség, hogy az eljáró hatóságok késedelme a törvény gyors érvényesülésével szemben törvényrontó hatást gyakoroljon. Ki kellene mondani, hogy a kérdéses határozat kézbesítésétől számított néhány/ 4-8./ nap alatt tekinthető megüresedettnek a lelkészi állás.

A 29.§-ban már látszik a gyors intézkedés szükségének felismerése, amikor az üresedésről vett értesülés után 8 napot jelöl meg az a./b./ c./ d./e./pontokban foglaltak végrehajtására.De sem erre, sem a többi időpontokra nézve büntető rendelkezések nincsenek: így gyakran megtörténik az is, hogy a terminusok komoly betartásának mellőzésével különböző választási vissza-

élésekre, törvényteleniségekre, maga a hatóság szolgáltat alkalmat. Hogyan lehet a gyülekezettől követelni a terminusok betartását, ha a vezető egyházi hatóság mellőzi ezt?

A törvénynek alkalmazkodnia kell a gyakorlati élet tapasztalataihoz. Tehát ha sokszor félévig, sőt évekig is üresedésben vannak a lelkészi állások, vagy azért, mert a vezető hatóságnak van jelöltje, ...-de várni kell, amíg megszerzi a II. lelkészképesítő vizsgát, vagy amíg 1 évet eltölt szolgálati helyén, - vagy pedig a gyülekezet jelöltjének megválasztása elé gördülnek ilyen akadályok s ezért nem akar választani: ilyen esetben intézkedésnek kellene lenni arra nézve, hogy az illetékesek rászorítottassanak a lelkészi állás betöltésére a meghatározott időpontban. S szükséges lenne a kimondása annak, hogy a püspök ellenőrzése alá tartozik a lelkészválasztás terminusainak betartása és felelősségre lehetne vonni a késedelemért az illetékes eljáró hatóságot.

Tehát a 29.§.e pontjában pontosan meg kellene állapítani a választási eljárás megindításának záros határidejét, tekintet nélkül a díjlevél, vagy minden más közbejött halasztó okra.

b./A meghívási eljárás kiszélesítése bár helyes elvileg, mégis ez az egész törvény egyik legsebezhetőbb pontja a gyakorlatban. El kell ismerni annak nagyon komoly és ideális elvnek jogsultságát, hogy minden lehetséges módon alkalmat kell adni a meghívás útján való lelkesválasztásra, mert 1904 óta ez volt a legsimább és legbékésebb módja annak és a visszaéléseket szinte kiküszöbölte. Csakhogy a régi törvény csupán egyszeri /esetleg kétszeri, l. 15. §./ lehetőségét ismerte, amikor a presbitérium csak egy esetben és csak egy meghívandót nevezhetett meg. Így önmagától rövidült meg a meghívási eljárás ideje. Most azonban épen a meghívás szinte kimeríthetetlen lehetősége veszélyezteti a választás tisztaságát. A meghívás lehetőségének kiterjesztése két irányban, - a presbitériumnak és a gyülekezetnek egymástól függetlenül van meghívási joga- és az egyházmegyei elnökség ajánlása alapján történő meghívási móddal biztosította a jogi lehetőségét annak, hogy a gyülekezet ~~négy~~ különböző lelkeszt hívhat meg anélkül, hogy az állást betöltené. Ezáltal maga a törvény változtatta át a meghívás csendes, békés, gyors aktusát korteskedésre, önajánlásra, megvesztegetésre. F_el is

fedezték hamar ezt a lehetőséget a gyülekezet és a pályázók egyaránt. Eddig a korteskedés csak a pályá-
zatnál kezdődhetett nagyobb mértékben, most már az
üresedéstől kezdve van rá alkalom. Megindul a kor-
teskedés a bemutatkozó szolgálatra jelölésért, a
presbitérium és gyülekezeti meghívásért. Ennek szo-
moru eredménye lett: megdöntötte az egész törvényt.

A meghívás önmagában több időt vesz
igénybe, mint az egész választási eljárás a régi
törvény alapján. Ha a leghosszabb határidővel vesz-
szük az egyes terminusokat, a meghívás összes lehe-
tősége figyelembevételével 241 napot vesz igény-
be, kb. 8 hónapot.

1./az e. megyei megbizott kiszáll	8.nap.
2./a presb. bemutatkozó szolgál-ra hiv.	8 "
3./bemutatkozó szolgálat	21 "
4./a presbitérium nyilatkozik	8 "
5./az esperes bekéri a jelöltek okmányait	8 "
6./az esperes felülvizsgálja "	8."
7./a választás kitűzése hirdtéssel.	14. "
az első meghívás ideje	75.nap.
8./ennek leszavazása esetén a gy. jelöl. /4-7.pont./	38."
9./leszavazzák és ajánl az egyh.m. elnökség /2-8.p./	113."
10./siker esetén fellebbezési határidő:	15."
	<u>241.nap.</u>

Ehez járul még az esetleges fellebbezéssel járó hosszas vizsgálat, bírósági tárgyalás, mely eltart hónapokig. És ha a választás megsemmisítettik, következik a pályázat.

Ilyen körülmények között meg kell rövidíteni az egész eljárás idejét, a választás tisztasága és nyugodt lefolyása érdekében.

Szükségesnek látszik, ha a 32.§.1.bekezdésében már biztosítatnék az egyházmegye ajánlási joga a bemutatkozó szolgálatra nézve arra az esetre, ha a presbitérium nem jelölne meg lelkészeket. Ezáltal nem állana tanácstalanul a gyülekezet, és nem lenne kitéve az egyes óhajtozók kapacitásainak. Ebben is egyik biztosítéka lenne egyrészt a választás tisztaságának, másrészt a felsőbbség irányításának.

Tehát a presbitériumnak és a választóknak jelöltjük nincs, akkor ajánlhatná az egyházmegyei elnökség bemutatkozó szolgálatra lelkészeket. De hogy az előző két meghívással járó nyugtalanság és háborúság még az egyházmegyei elnökség kezdeményezésére harmadszor is felujjuljon, annak igazán nincs értelme. Különben is kevés a lehetősége annak, hogy a harmadszori meghívásnál egyetértésre jut a gyülekezet. A pártoskodás által

felkavart lelkek,akkor már valószínűleg megnyugodni vágnak és nem fognak jogfosztásról beszélni, ha a jelölő bizottság 3 pályázót küld nekik,hogy ezek közül válasszanak lelkészt.Mindent egybevéve helyes az egyházmegyei elnökség számára ajánlási jogot nyújtani, de ez ne legyen különálló harmadszori lehetőség. Ne kísértsen újra az 1881-iki jelölő bizottság kifogásolt ténykedése,ajánlás formájában.!

Erősen kifogásolható gyakorlatilag a 32.§.6.bekezdésében a presbitériumnak és a választók többségének egymástól független meghívási joga,de egyházalkotmányi szempontból is.Szembeállítja egymással a gyülekezet többsége bizalmából létrejött presbitériumot, a gyülekezet választóival. A korteskedés pedig a maga előnyére használja ki e tényes~~ők~~ között lévő viszálykodást.Szomorú választások történtek már ezért: felbomlott a presbitérium, felborult a rend,s - sajnos - nem egy esetben a lelkészválasztás miatt felzaklatott tömegeből egyesek elhagyták egyházunkat.Évekre, évtizedekre,megronthatja a gyülekezet békéjét ez az elgondolás.De összekavarta a presbitérium jogi helyzetét is. Ezért tisztázásra szorul a vá-

lasztók és a presbitériumnak a szerepe és viszonya a lelkészválasztás alkalmával. Az lenne a leghelyesebb ebből az elgondolásból, hogy csak a presbitérium jelöltjének leszavazása esetén lenne meghívási joga a gyülekezetnek.

c./A pályázat után történő lelkészválasztás csaknem félannyi időbe kerül, mint a meghívás az összes módozatokkal. A pályázattal lefolytatott választás leghosszabbt ideje kb. 128 nap: ha ehhez hozzá tesszük a meghívás fentebb kimutatott idejét, akkor látjuk igazán a törvény tarthatatlanságát ebből a szempontból. A gyülekezet, ha végigpróbálja az összes lehetőségeket csak 369 nap alatt tud lelkészt választani. A fellebbezéseket még ekkor nem vettük számításba: ami maga is vehet annyi időt igénybe, mint a választás.

Sok hiba rejlik a pályázókban, a kortésekben, de magában a törvényben is. Radikális törvénnyel ki lehetne küszöbölni a visszaéléseket. Olyan törvénnyel, mely jogot biztosít a gyülekezetnek a szabad választásra, de ezt csak egyszeri, vagy kétszeri alkalomhoz köti, és rövid időhöz. Ha ezzel nem tud, vagy nem akar élni, legyen az egész választás irányított.

d./ A jelölő bizottság célja az, hogy pályázat alkalmával bizonyos utmutatást gyakoroljon és szelektáljon a pályázók közül. A 42.§.3.bekezdése lehetőséget nyújt 3 lelkész jelölésére. De ezt nem igen szokták megtartani, hanem mindenkit jelölnek. Olyan eset is lehetséges, hogy akit a jelölő bizottság kizár, azt felveszi az egyházkerületi jelölő bizottság. A tág meghívási lehetőség mellett háromnál több pályázót nem lenne szabad jelölni bemutatkozó szolgálatra. Ha pedig a bizottság jelöli az összes pályázókat, és ezek száma több 3-4-nél, milyen alapon választ ki az esperes közülük 3-4-t, bemutatkozó szolgálatra? Határozottan nincs kimondva, de a törvény szelleméből következik, hogy a jelölés sorrendje a döntő. De előfordulhat olyan eset is, hogy az első 3 jelölt nem nyeri meg a választók tetszését: ekkor a következő 3 bocsájtható-e bemutatkozó szolgálatra? Erre vonatkozólag nincs intézkedés. Minden véleménykülönbség eltűnnék, ha csak 3 pályázót jelölne a bizottság minden esetben.

e./ A jelölési sorrend megállapítására sem tartalmaz félreérthetetlen alapot a 42.§.

Tekintettel kell lennie a bizottságnak a jelölési sorrendnél a jelölt oklevelének minőségére, szolgálati idejére, stb. A törvény nem állapítja meg hogy melyik legyen a jelölés alapja: ez ellentétes gyakorlatra ad alkalmat. Lehet alap az oklevél, s ebben az esetben az egyenlő oklevelűek közt jelöli a szolgálati időst, az első helyen. Ha a szolgálati időt veszi alapul, az egyenlő szolgálat idők közt a legjobb oklevéllel rendelkező az első, illetve a jobb minőségű. Nem helyes ez a két ellentétes gyakorlat, de a törvény sem, mert nem teszi tekintetbe a fiatal lelkész nemzedék elhelyezkedési problémáit, sem pedig a gyülekezet speciális igényeit.

A 44.§.2.bekezdése szerint a jelölő bizottság határozatának jogerőre emelkedése és a választás ideje között lévő két vasárnapon az esperes a jelölteket bemutató szolgálatra hívja fel, a 32.§-ban megállapított módozatok szerint. Ez a rendelkezés homályos: jogegységi és gyakorlati szempontból, fontos ennek tisztázása. A 32.§-ban a presbitérium jogosult az esperes útján két-három lelkészt bemutató szolgálatra felkérni. Felmerül az a kérdés, hogy a 44.§-ban foglalt módozatok

ban, benne foglaltatik-e a 32.§.1.bekezdésében foglalt joga a presbitériumnak, vagy pedig a presbitérium fenti jogkörének figyelmen kívül hagyásával csupán az esperes bemutatkozó szolgálatra vonatkozó teendőit kell érteni.? Köteles-e az esperes minden jelölt lelkészt tekintet nélkül ezek számára, bemutatkozó szolgálatra felhívni; vagy csak azokat, akiket a hivatalos jelöltek közül a presbitérium javaslatba hoz? Két vélemény lehetséges: 1./A 44.§. nem hivatkozik a 32.§-ra, hanem a módzatokról beszél.Ennélfogva az egész 32.§. figyelembe veendő. Nem szabad megszükiteni a presbitérium jogkörét, az esperes csak azokat jelölheti, akiket a presbitérium kér.2./A 32.§.1. bekezdése a meghívásra vonatkozik, csak a 2.bekezdéstől előirt rendelkezések azok, amik alatt a 44.§-ban említett módzatokat kell érteni.A 32.§.1. bekezdése különben is nem azesperesre vonatkozik s több lehetőséget foglal magában. ..tehát az esperes a presbitérium megkérdezése nélkül minden jelöltet köteles bemutatkozó szolgálatra felhívni.

Ha csak hármat jelöl a bizottság, akkor megoldást nyer a kérdés, mert ezt a hármat kérheti meg csak a presbitérium is, a bemutatkozó szolgálatra.De több jelölt esetén feltétlenül

szükséges lenne megállapítani azokat a módozatokat, amelyek alapján az esperes dönt a bemutatkozó szolgálatra való felhívás ügyében.

f./Az áthelyezés, A lelkész közigazgatási uton való áthelyezése elvi szükségszerűség. A törvény 63.-72.§§-ai azonban nem adnak megnyugtató megoldást. Csak lehetőségeket mondanak, de az áthelyezett lelkész további sorsáról határozott intézkedést nem tesz, azonkívül hogy nyugdíjazható ideiglenesen, feltéve ezt is, ha nyugdíjigénye van./71.§.3.bek./ és akkor, segédlelkészi szolgálatra beosztható.

Fontos a gyülekezet és a lekipásztor között megbomlott béke helyreállítása, és a békéltető eljárás sikertelensége esetén az áthelyezés hatósági kezdeményezése, de könnyű valakit eltávolítani, azonban valahová csak el kell tenni az illetőt. És a nehézség épen ott kezdődik, hogy hová? Vagy ha sikerül is elhelyezni egy másik gyülekezetbe, milyen érzésekkel fogják ott fogadni? Abban az esetben, ha ott is áthelyezésre ítélt lelkész van, még súlyosabb a helyzet, mert előre fél a hasonló természetű lelkésztől. És a bajok újra kiujulnak. Egy esetleges új választás alkalmával pedig mögötte kísért az a tény,

hogy egyszer már közigazgatási uton távozni volt kénytelen előbbi szolgálati helyéről. Sok esetben az ilyen áthelyezés egyenlő az erkölcsi halállal.

teljes mértékben jogbizonytalanságot teremt az áthelyezési rendelkezés. Hiába van a lelkész életfogytig választva ha feje felett lebeg a Demokles kard, ha megvan a lehetősége annak, hogy egyszer csak kiemelhetik gyülekezetéből. Egyáltalán nem elfogadható, hogy valakit kivesz a hatósági eljárás szolgálati helyéről és a degradálás lehetőségével várja, hátha esetleg be tudja dugni valahová.

Szükséges a lelkész áthelyezése, de valahogy nem fér bele a gyülekezeti jog elvén felépült szabadválasztás keretébe. A lelkészi állások osztályokba sorolása esetén könnyű lenne a megoldás, de így megnyugtató módon elintézni nem lehet....és ezt érezte a törvényalkotó zsinat is.

Egyes egyházközségek kiejtlölése erre a célra méltánytalanságnak látszik, még abban az esetben is, ha a lelkészi állás betöltése egyházhatósági kinevezés alá esik. A missziói, vagy vallásoktatói állások nem jöhetnek számításba, mert ezekhez fontos egyházi érdekek fűződnek.

Esetleg áttörve a lelkészválasztás jogelvét, egyes kis javadalmu, különlegesen nem minősített egyház-
községek szolgálhatnák ezt a célt, s ebben az
esetben még bizonyos előrehaladás is biztosítva
lenne a kis javadalmu gyülekezetekben szolgáló
lelkészek számára. A legjobb megoldás azonban az
lenne, ha egyházi hivataloknál helyezetténe el
a saját hibájuk miatt áthelyezésre ítélt lelké-
szek /pénztárak, könyvtárak, ORJO. Szeretetszövet-
ség stb./ állandó jelleggel lelkészi mivoltuk
fenntartása mellett. A gyülekezet hibájából át-
helyezett lelkészeket pedig szabadságotni kel-
lene addig, amig egy új választás, vagy még ha-
marább, egy cserére alkalom adódnék, fizetése biz-
tosítása mellett: vagy ha megfelelő képességük
van, missziói intézeti, vagy egyéb kinevezés alá
tartozó szolgálati helyeken lehetne elhelyezni.
...Nem nagy számu az elhelyezések száma, tehát
nem okozna az említett két megoldási lehetőség
nagyobb nehézséget: az említett egyházi közhiva-
talonál ugyis nyugdíjas világi emberek teljesi-
tenek szolgálatot a legnagyobb százalékban. A
nyugdíjjogosult lelkésznél nem is jelentene
anyagi megterhelést.

Az áthelyezésről szóló törvényben helyet kellene még adni annak a lehetőségnek, hogy az áthelyezést indokolt esetben a lelkészek kérjék./egészségügyi stb./Ebben az esetben az áthelyezés hatósági segédlettel végbement csere lenne. Lehetne ezt tenni olyan esetben is, ha valami panasza van a lelkésznek a gyülekezet ellen. Ha a gyülekezetnek van panaszana lelkipásztora ellen, a fegyelmi bíróság útján érvényesítheti: de a lelkipásztor hiába fordul ide, panaszszal, az egész gyülekezetet megfegyelmezni nagyon bajos.

g./A X., XI., XII., fejezetekben a választásnál nyújtott nagy szabadságot igyekszik körülbástyázni a törvény a visszaélések ellen. A baj nem is a törvény enyhe voltában van, hanem a végrehajtás erélytelenségében. A birói gyakorlat, mintha elerőtlenedett volna. A törvény életbeléptetése óta alig hoztak szigorubb és elretentő ítéletet, még ha országos botránnyá és szélesedett is valamelyik választás. Legfeljebb a megválasztott lelkészt függesztették fel és zárták ki az új választásból. Az egyháztagok

büntetésében még enyhébbek az eljárások. Nagyon nehéz feladat is ez! ...Az egyházfegyelemnek azonban minden téren érvényt kell szerezni. Ahol olyan nagy szabadság van, mint a lelkesválasztásnál, ahol sokszor a közigazgatás, pártok, kortesek, sőt még más felekezeti emberek is igyekeznek érvényesülni, csak a legszigorubb fegyelemmel lehet megőrizni a rendet, és biztosítani az egyház érdekeit.

A lelkeszi állás betöltése tárgyában beadott panaszok ügyében a birói eljárás a VI. tc. 54-80. §§-aival kapcsolatos. Hiánya ezeknek a rendelkezéseknek az, hogy csak a megválasztott lelkes ellen engednek teret az eljárásoknak; a lemaradt jelöltek, vagy párt teljesen mentesül a következményektől. Pedig ezek setleg több szabálytalanságot követtek el. Mindenkire ki kell terjeszteni a birói eljárást: a kisebbségben maradt jelölteket is ki kell zárni, szabálytalanság elkövetése esetén és esetleg elmarasztalni. A VI. tc. 61. és 69. §§-ai jogi lehetőséget adnak a vizsgálat kiterjesztésére. A baj ott van azután, hogy egyoldalú az ügy ismerete: a panaszos fél önmaga ellen nem ad be panaszt- ez természetes.-

A birói eljárás fogyatékoságát jelenti az a körülmény, hogy nagyon nehézkes. Ritkán tartják a bírósági üléseket, az időszaki tanács elé pedig nem akarják vinni a lelkészválasztás ügyeit. Így a fellebbezéstől, az ítélet meghozataláig eltelik egy fél, vagy egy egész év is. Meg kellene gyorsítani az eljárást, a lelkészválasztás ügyében. A gyülekezetet nem lehet kitenni annak, hogy évekig lelkész nélkül maradjon, hiszen épen a mai idő az, amikor a legintenzívebb pásztori munkát követeli az egyház létérdeke.

f./Végül még a kegyeleti idővel kapcsolatban szeretném megjegyezni azt a hiányosságot, hogy ennek időtartama alatt a következő lelkészválasztásról semmiféle intézkedés nem történik. A kegyeleti év megcsonkítása, az özvegy és árvái megrövidítése nélkül kívánatosnak látszik megindítani az eljárást a lelkészválasztás ügyében. Az üresedés hosszú ideje alatt a pásztor nélküli gyülekezet ki van téve a lelkészi állásra vágyódó törekvéseinek. Ezt pedig már a választási eljárás megindítása előtt pártokra szaggathatja, ami egyáltalán nem kívánatos. A békeség biztosí-

tása érdekében szükség látszik ezt az időt is vonatkozásba hozni a 32.§.5.bekezdésével:a jöltek,vagy pályázók sorából kizáratnak azok,akik az üresedésben lévő egyházközség területén szolgálatot végeztek, ha csak nem hivatali felsőbbségükrendeletére és az egyháztagokkal megálasztásuk érdekében érintkeztek.

A jelenlegi lelkészválasztási törvény alapján véve jónak mondható.Az eljárások folyamán tapasztalt visszásságok és izléstelenségig menő tulkapások az önző egyéni társadalmi és egyéb emberi érdekek harca rontotta meg.Ezek kiűszöbölésétől függ az egyház jövője,tehát egy jövendő korrekciónak erre tekintettel kell lennie.

3./A lelkészválasztásról szóló törvény reformjának főbb szempontjai.

Egészben véve a jelenleg érvényben lévő lelkészválasztási törvény nagy haladást mutat az óhajtott jobb jövő felé s benne foglaltatnak azok a biztosítékok,melyek hivatta vannak a lelkészválasztás elfajult, lezűlött, kinövéseinek és visszaéléseinek, ha nem is megszüntetésére,de

minden esetre csökkentésére. Egy eljövendő törvény-reformnak bátran lehetne alapja az 1928.évi II.tc. a magyar református egyház ebben a kérdésben lefektetett elvi alapjainak érvényesülése és a gyakorlati élet szükségszerűségeinek figyelembevétele alapján. Tehát a reformnak bizonyos elvi szempontokra és azok gyakorlati alkalmazására kell tekintettel lennie.

a./Elvi szempontok.

1./A lelki oldal kiépítése.

A reform abból az elvi tisztánlátásból indulhat ki, hogy a lelkészválasztás kérdését adminisztratív uton nem lehet kielégítően megoldani. Ez lelki kérdés és lelki vonatkozásban oldható meg. Törekedni kell arra, hogy a gyülekezeti tagok és a lelkipásztori kar felfogásában ez a lelki oldal domborodjék ki. Nem lehet az Isten igéje szolgálatára hivatott lelki vezetők kiválasztását rábízni egy nagyrészt emberi érdekek szolgálatában álló tömegre: de a lelkipásztornak is tudnia kell, hogy Isten igéjét hirdetni, prófétaság és apostolság, amivel egyáltalán nem fér össze az anyagi javak hajszolása. A lelkészválasztásnál csak egy szempont lehet az

irányadó, amelyik az anyaszentegyház érdekeit, Isten országa dicsőségét tartja szem előtt.

El kell ismernünk, hogy hibák vannak gyülekezeteink, de nekünk lelkipásztoroknak is a lelki terén. A tiszta kálvini egyházalkotmányi törvények a lelki alapokon nyugvó egyház számára valók. Egyházunk lelki vonatkozásait és erkölcsi oldalát kell kidomborítani jobban ebben a kérdésben. Csak a lelki oldal kiépítése vezethet eredményre. Ha a lelkészi állásra pályázó elsősorban lelkiismeretével tartana vizsgálatot, hogy küldötte-e őt Isten, akkor a legelső perce is arról fog beszélni, amit a gyülekezetben tölt, hogy Istentől nyerte hivatását bensőképen. Ez eredményezné a választás fenséges tisztaságát és bölcsességét. Népünk lassan odanevelődne, hogy úgy tekintene lelkipásztorára, mint Isten küldöttére: a lelkipásztor pedig Isteni predestinációnak tulajdonitáná szolgálati helyét. A gyülekezet és a lelkész, a lelkész és a gyülekezet egymást megtalálná s ennek nyomán az Ur áldása szállna mindkettőre. Az Isten országa szolgálatát és terjesztését célzó

lelkészválasztás a választók és válaszottak részéről keresztyén alázatosságot és Istenhez folyamodást igényel. Alapelve csak ez lehet: szenteltéssék meg a te neved, jőjjön el a te országod, legyen meg a te akaratod.

2./Az egyházfegyelem.

Kétséget kizáróan minden vitán felülemelkedve áll az az igazság, hogy az egyházfegyelem nemhogy bibliai, hanem jézusi eredetű. /Máté 18:15-20./ A keresztyén egyház életének ugy lényegi, mint történeti részéhez szorosan hozzátartozik. A Kálvin által mintául alkotott genfi egyház lényegéből és multjából nagyon integráns részt hasítana ki az, aki tagadná az egyházfegyelmet.

A keresztyén egyháznak nemcsak azért kell viselnie a felelősséget, és vállalnia, hogy templomaiban és iskoláiban az evangélium tisztán és elegyítetlenül hirdette ssék, hanem azért is, hogy az evangélium lelke valósággá váljék az egyház minden életmegnyilvánulásában. A magyar református egyháznak mint a tiszta evangélium és a magyar nemzeti eszme történeti letéteményesének kötelessége megmutatni követ-

kezetes és szigorú munkával, alkalmas eszközökkel, hogy a keresztyén vallás erkölcsi konzekvenciáiban rejlik az egyház egész egyetemének, de részeinek is létfeltétele. Tehát az egyház semmiféle életmegnyilvánulásában és elsősorban a lelkészválasztásban nem szabad utat engedni az evangélium szellemével ellentétes gyakorlatra, korteskedésre és egyéb visszasságokra.

A lelkészválasztás tisztaságának megőrzése nemcsak a törvény jóságától, hanem a lelkészek és a választók magatartásától is függ.

3./A választók magatartása,

A lelkészválasztási törvények, -nem kivétel a jelenlegi sem, - azon a jogelven épülnek fel, hogy a teherhordozás, az egyházi adó megfizetése jogot biztosít. Ez az elv helyes lehet ott, ahol a teherviselő élni tud vele és tiszteletben tartandó. Nem lehet fenntartani azonban ott, ahol a tömeg a közérdek mérhetetlen kárára visszaél vele. A díjlevél leszállítására való törekvések, kiméletlen pártharcok, egyes emberek hatalmi törekvései és korteskedései, szinte terrorisztikus fellépése, az egyházi hatóságok semmibevétele, mutatják azt a szédítő mély-

séget, ahová egyházközségeink a lelkészválasztás alkalmával lezuhannak sokszor a krisztusi gyülekezet magaslatáról. Jelenlegi törvénykönyvünk vonatkozó rendelkezései elég szigorúak, /választói és hivatalképességi jogfosztás, pénzbírság/ de legtöbbször nem elégségesek a bírói eljárások, mert egy egész gyülekezetet megbüntetni nem lehet. A zavart sok esetben azok okozzák a jog hangoztatásával, akik terhet tulajdonképpen nem is viselnek, de betolakodnak a jogosultak közé. Nem lehet véleménykülönbség afelől, hogy a választói jogképességre nem elegendő alap a református keresztlevél, az egyházi teherviselésben való részvétel. Egy szellemi, lelki tartalommal bíró, igazi keresztyén elvet, lelkületet kell tenni alapul. Ki kellene terjeszteni a figyelmet a polgári büntetésekre is.

Jelenlegi törvényünk haladni látszik e felé. Az első tc. 29. §. 4.-ben az egyháztag annak ünnepélyes kijelentésével, hogy a református keresztyén hitet vallja és magát az egyházi fegyelemnek aláveti, -kéri a választói névjegyzékbe való felvételét. Még ez sem mindenő Nagy szüksége mutatkozik a lelki életet élő gyülekezet kialakításának a pásztori munka minden

lehetőségével, ahol az egyes emberek életének evangéliumi szelleme, egyház iránti hűsége Isten dicsőségére oltáná meg a lelkészválasztás megoldhatatlannak látszó problémáit.

;4./ A lelkészek.

Könnyű volna a lelkészválasztás kérdésének megoldása, a gyakorlatban mégis szinte lehetetlen. Azon mulik az egész, hogy azok, akik már hivatásuknál fogva is különösebben választott nép tartoznának lenni, igen messze vannak a tökéletességtől. Nem állanak eszményi magaslatán valóban hivatásuknak, nem tudják követni a Mestert. A jelöltek az esetek nagy százalékában megfelelnek a fegyelemről, a csak anyagi célt szolgáló túlekedés közben.: a kenyér biztosítása foglalja el minden gondjukat. Önajánlás, az egyéni értékek tulbecsülése, díjlevél engedmények, sokszor -fájdalom - kortespénz jelzik a lelkészválasztás útját. Annyira "fejükhöz köttetett a gyarlóság", hogy az egyházi élet egyéb kérdése mellett a lelkészválasztás olyan nyomasztó problémává sulyosodott, hogy ennek minél kielégítőbb megoldása ma már halasztást nem tűrő szükségesség.

Ezzel a kérdéssel szemben szinte tanács-
talanul állunk. Szó sincs róla: nem könnyű a
rendetése s az abszolút helyességű megoldás
pedig szinte lehetetlen. De hogy mégis a célt
minél pontosabban megközelíthessük, elsősorban
bennünket kell annak a gondolatnak irányítania,
melynek "causa movense" Isten országa lehető
tökéletesebb felépítésének vágya már ezen a
földön. Elsősorban is azokat a principiumokat,
melyeken elvileg állunk, igyekeznünk kell a gy-
akorlatban megvalósítani: ne az anyagi boldogulás,
hanem az egyház^ézség felvirágoztatása lebegjen
előttünk irányító célként. És itt kapcsolódik
be a lelkeszválasztás bonyolult problémájába
a képlánkérdés, mégpedig oly szorosán, hogy an-
nak megoldása, - legalább részben - az utóbbiban
rejlik.

A botrányos választások 90 %-át a
pályázó segédlelkészek okozzák, mégpedig nem
fiatalos hevesség, - egyik, másik már tulvan a 36
esztendőn - , értelmi, vagy erkölcsi defektus kö-
vetkeztében. Nem is azért, mintha az újabb nem-
zedékben nem volna meg a kellő mértékben a

törvénytisztelet és a lelkeszi hivatás magas-
tos voltának érzése; nem is a törvények körül-
tekintő óvatosságának hiánya miatt, hanem olyan
okokból, melyek a káplánok mai állapotában gyö-
kereznek. Csak egy pillantást kell vetni a se-
gédlelkészek helyzetére és elgondolni, hogy mit
nyernek a megválasztással: mindjárt nem ad oly
sötét képet a lelkészválasztás. - Nem helyeslem
én az elkövetett visszaéléseket, csak érthető-
vé igyekszem tenni. -

A segédlelkész - kezében a diplo-
mával is - csak hézagpótló valami, csakis köte-
lességek tekintetében egész ember, dotációja
a más pályán működő segéderők dotációját sem
éri el, családalapításra nem gondolhat, nem tar-
tozik bele a lelkeszi statusba, mert korpótlék,
nyugdíj, gyógykezelés és más hasonló intézmé-
nyek szempontjából figyelembe sem jön. 56 P-ért,
-ami fizetésnek kevés, alamizsnának sok - dolgoz-
nia, nyomorognia kell; de még ennél szomorubb
helyzetben vannak az állástalanok, akik 10-20.
P-s magánkáplánoknak is elmennének, de sokszor
még ilyen sincs. Így aztán érthető, hogyha feltűnik
valahol egy lelkeszi állás, eszközökben való

válogatás nélkül törtetnek elnyerésére, és az lesz a győztes, akinek ökle a legkeményebb. Ez bármilyen szomorú is, nem bizonyít mást, minthogy az élet-
-ösztön erősebb az etikánál. Nálunk a s. lelkészi helyzet nem alkalmas a nyugodt várakozásra, hanem teher, kényszerhelyzet, melyből az életösztön bárminő áron, szabadulásra sarkall.

Szerintem a lelkészválasztások tisztaságára semmi sem lenne olyan jótékony hatással, mint a segédlelkészek helyzetének javítása, illetőleg méltányos rendezése. Ha a kezdő fiatal ember, megtalálná abban a létfenntartásához legszükségesebb anyagi erőt, tisztességes javadalmat, mely legalább a tanítók alapfizetésével egyenlő nivón, ha a loo P-ben és lakásban volna megállapítható, korpótlék és nyugdój szempontjából pedig a rendes lelkészekkel egyenlő elbírálás alá esnék, mert a képzettség ugyanaz, a betöltött munka is legtöbbször azonos.- Más pályán találunk is erre analógiát.- Egyházi törvényeink egyik legnagyobb fogyatékosága, hogy e jótékony intézményekből is kizárja a segédlelkészeket, még hátrább tolja azokat, akik becsületességéből, törvénytiszteletből, tiltott

eszkötkhöz nem nyultak, s ezért legyőzve kerültek ki egyik-másik választásból.

Törvényünk nem engedi meg a lelkeszi állások betöltésénél a kor szerinti szucsessiot, de a visszasságokat legalább enyhíteni kell, ahol lehet. Ezt a célt szolgálná a nyugdíjnak és a korpótléknak a kiterjesztése a segédlelkészekre is. Végül az állandó segédlelkészi állások betöltése a presbitérium által eszközöltetnék, ami által az állandóbb jelleget nyerne, vagy pedig a püspök nevezné ki őket szolgálati helyeikre. Ilyen szervezet mellett a segédlelkész nálunk is polgárjogot nyerne, vándorélelmódját elhagyná, s minden erejét, képességét az egyház építésére szentelhetné, ami fokozná annak erejét és fejlődését nagymértékben elősegítené. Megnyilna előtte a családalapítás lehetősége, ami gyakran egyik legerősebb indoka a választásoknál tapasztalt nemtelen vesenynek. Ma csak a szerencsés választás adja meg a segédlelkésznek a nősülési engedélyt.

Nagy szerepe van a theológiák az elmúlt év óta tapasztalt elnéptelenedésében annak a rendzetlen állapotnak, amely a theológia

elvégezése és a lelkészi állásba való bejutás között van. Legfőbbször izzó várakozásban átélt hosszú esztendőkről van szó, melyeket a bizonytalanság és a nélkülözés még százszorta hosszabakra nyujt.

Rendezni kell tehát a káplánkérdést, nem a káplánok miatt elsősorban, hanem egyetemes egyházunk fejlődése érdekében. Bele kell olvasztani az ifju lelkész nemzedéket is az egyházalkotmány gépezetébe, hogy szerves alkotó részévé válják annak. A lelkészválasztás tisztaságának szempontja, de más érdek is követeli, hogy az ifjuság sok nemes akarása és energiája ne fecsérelődjék el hiába, ne tévelyedjen hamis utra, hanem hevitse izzóvá a lankadó egyháziasságot. Ne nehezitse hanem könnyítse meg az egyházi életet his zen a mai időben szükségünk van minden munka kézre, minden pillanatra, s minden jó eszmére.

Ezeknek az előfeltételeknek a kiépítésével biztosítva lenne a lelkészválasztás szabadságának alevélve: a lelkészválasztás nem történhetik a gyülekezet akaratnyilvánítása nélkül. Így többé nem változnék át a szabadság

szabadossággá; a visszaélések eltűnnének. A gyülekezet és a lelkipásztor békés megegyezéssel szolgálnák mindnyájunk Urát és az Ő dicsősége töltené el a lelkeket.

B./Gyakorlati szempontok.

Egyházi törvénykönyvünkben a lelkészválasztással kapcsolatban nincs egy olyan módosítás sem, ami már ne lett volna kipróbálva a múltban. A gyülekezet választójoga a felsőbb-ség irányító befolyását célzó jelölés, a meghívás és pályázat mint elvek, nem új elgondolások, csak módosításaikban, mások. A lelkészválasztás története azt mutatja általában, hogy az alapok mindenkor megtartottak, csak a körviszonyokhoz, a gyakorlati szükségszerűségekhez igyekeztek alkalmazni ezeket.

Nekünk is ezek között kell keresni az új reform lehetőségeit s a mai lelkészválasztási törvényen olyan módosításokat kell keresztülvinni, melyek jogsérelem nélkül alkalmasak arra, hogy a megszegyenítésig elhárított visszaélések megszűnjenek.

A meghívást megelőző eljárásoknál a 29.§.-ban foglalt esperesi intézkedések

keretén belül lehetőséget kell biztosítani a törvény ismeretetésének, ami már későn történik, a /34.§./ meghívási eljárás folyamán. A 29.§.d. után "ismerteti a törvény lelkészválasztásra vonatkozó részleteit, nevezetesen az eljárást, /32,34,-38.§§./, a pályázatra vonatkozólag, a /39-54.§§./ és a hozzájuk tartozó büntető rendelkezéseket. /73-86.§§-ok./" Ha az esperes ezt nem tehetné az egész gyülekezet előtt, elég lenne csak a presbitérium előtt... A 29.§. e./ben azonnal köteles intézkedni /vagy 8 nap alatt / a lelkészválasztás megindításáról. Díjlevél és egyéb okok miatt ne lehessen húzni az időt.

A 26.§-ban az időpontokat pontosan meg kell határozni. A felsorolt határozatok jogerőre emelkedésétől számított 8 napon belül üresedettnek tekinthető a lelkészi állás.

A meghívás történhetnék a meglévő keretben. A lehetőségeket azonban csökkenteni kell. Elég, ha megmarad a presbitériumnak és a választók többségének meghívási joga. A 32.§.-ban egyedül csak a presbitérium hívhat meg, és ha a presbitérium jelöltjét leszavazza a választó közgyűlés, akkor következnek a választók többsége

utján való meghívás. A kettő egyszerre semmiképen nem történhetik, mert ebben az esetben a választók bizalmából létrejött presbitériummal szembeállítaná a gyülekezetet. Az viszont nem méltányos, hogy ha a presbitérium nem képviseli a gyülekezet többségének véleményét, a választók többségének ne legyen meghívási joga. Ezt biztosítani kell. A 37.§-t és a 38.§-t törölni kellene, ez utóbbit azért, mert a jelölés által voltaképpen ugyanezt teszi az egyházi hatóság. A meghívás utján történő választásnál a felsőség ajánlási joga csak akkor biztosítandó, ha a gyülekezet meghívás utján óhajtaná betölteni a lelkészi állást, de jelöltje nincs. Ebben az esetben ajánlhatna az esperes., lelkészeket bemutatkozó szolgálatra.

Az eljárások idejét a lehető legszűkebbre kell szabni, melyeket úgy az egyházközségnek, mint a hatóságnak szigorúan be kell tartani.

Pályázati eljárás alkalmával a jelölő bizottság törvény által biztosított jogkörét nem szabad kiterjeszteni, a pályázók egész számának jelölésére. Elegendő a tág meghívási lehetőség mellett, ha hármat jelöl és ezeket bemu-

tatkozó szolgálatra engedi.

A jelölési sorrend megállapítására az alapot az egyházkerületbeli theológiai tanári kar véleményes javaslata adná, egybevetve a püspöki törzskönyvnek a jelölt összes életviszonyaira, szolgálati használhatóságára, képességeire, kiterjedő adataival, a segédlelkészek pályázása esetén. Az idős lelkészeknél a püspöki törzskönyv adatai lennének irányadók. A theológiai kar véleményét esetről-esetre kikérné az esperes, a pályázati határidő lejárta után két nappal: a theológiai kar pedig egy héten belül köteles javaslatát írásban elküldeni. Erre a célra a theológiai akadémiák igazgatói hivatalában külön törzskönyveket kell felfektetni.

A theológiai kar véleményező jogát szükségessé teszi az a tény, hogy az általuk nevelt nemzedéket mégis csak ők ismerik legjobban, de az objektivitás szempontja is igényli ezt; végül az ifjú lelkész nemzedék elhelyezési problémája is kívánja.

A lelkészek közigazgatási úton való áthelyezésénél előállott jogbizonytalanság megszüntetését célozná a következő eljárás:

1./ az önhibájuk következtében áthelyezésre ítélt lelkész^yegyházi közhivataloknál helyeztetik el /ORJO, pénztárak, Szeretetszövetség stb./ 2./ a gyülekezet hibájából áthelyezésre ítélt lelkész szabadságolando, javadalma biztonság^{ta}ával elhelyezéséig /csere, vagy újból való megválasztás/ esetleg képességei szerint vallásoktatói, missziói lelkészi álláson alkalmazandó. Az önhibájuk következtében lelkészi szolgálattól felmentett és más egyházi szolgálatra beosztott lelkészeket állandó jelleggel lelkészi mivoltuk és nyugdíj-jogosultságuk fenntartása mellett kell elhelyezni.

A visszaélések megtorlása tárgyában beadott panaszokat a legrövidebb uton kell elintézni és szigoruan érvényt szerezni a törvénynek. A birói vizsgálatnak ki kell, terjednie minden jelöltre, és a választási eljárások során kisebbségben maradt jelölteket is el kell marasztalni, ha bebizonyosodik, hogy törvénytelen eszközöket használtak, megválasztásuk érdekében. /a 76.-§-hoz./

A kegyeleti időre vonatkozólag szükségesnek látszik, a 32.§.5. bekezdése alap-

ján kimondani azt, hogy a jelöltek vagy pályázók sorából a választás alkalmával kizáratlanok azok, akik az üresedésben levő egyházközség területén szolgálatot végeztek, ha csak nem felsőbb hatóságuk rendeletére és az egyháztagokkal jövőendő megválasztásuk érdekében érintkeztek.

Ezt indokolja az, hogy az üresedésben levő egyházközség ki van tévé az állást elnyerni akarók törekvéseinek. Ez nagy mértékben veszélyezteti a gyülekezet békességét és befolyásolja a választást.

4./Befejezés.

Az előbbi fejezetekben foglalt módosítások látszanak szükségesnek a lelkészválasztási törvények revíziója tárgyában. Célra vezető természetesen ezek is csak akkor lesznek, ha az elvi előfeltételek hatják át a választókat és a választottakat egyaránt. Újból és újból vissza kell térni a lelkészválasztás lelki követelményére:

"Senki vakmerőképen a szentséges egyházi szolgálatra ne álljon, hanem hivatalt várjon, Istentől belsőképen, mely a sziv jó ta-

nubizonysága, hogy nem kevélységből, nem fős-
vénységből, sem valalmi egyéb kívánságból, hanem
tisztán az isteni félelemből és az Anyaszent-
egháznak építésére jószándékból veszi fel a
neki mutatott tisztet, az ekklesiától külsőké-
pen, mint Szent Mátyás, Titusz és Timótheus, ne-
mondassék küldetlen futónak." /Komjáti kánonok
III.r.l.kánon./

+ + +
+

Forrástanulmányok.

- 1./Egyházi törvények az evangélium szerint reformált magyarországi keresztyén egyházban./1882./
- 2./ Egyházi törvények az evangélium szerint reformált magyarországi keresztyén egyházban./1894./
- 3./Egyházi törvények a magyarországi református egyházban./1904./
- 4./A magyarországi református egyház törvényei/1933./
- 5./Az egyházi jó rendtartásoknak írott törvényei, melyek öt részekben foglaltattak./Várad,1642./
- 6./ Geleji Katona István egyházi kánonai és a szatmárnémeti református egyházmegye érvényes statutu-
mai./Kis Áron és Kálmán./
- 7./ Az 1791.évben Budán tartott nemzeti zsinatban hozott egyházi kánonok.
- 8./Zsinati tudósító /1881,Tóth Sámuel./
- 9./Zsinati jegyzőkönyvek:1881,-82;1891-93;1904-07; 1917;1928-32.
- 10./ Zsinati napló.1881-82;1891-93,1904-07,;1917,1928-
- 11./Az ev.ref.egyetemes konvent,mint zsinat előkészítő bizottság lelkeszválasztási albizottságának az egyetemes konventhez intézett jelentése/1903./
- 12./Javaslat a magyar ev.keresztyén egyház 1891-3

T a r t a l o m j e g y z é k :

Célkitűzés.	2.o.
I.rész.Általános bevezetés.	
1./A lelkészválasztásról általában	3.
2./A lelkészválasztás bibliai alapvonalai.	5.
3./A lelkészválasztás Kálvin tanítása szerint.	10.
II.rész.A lelkészválasztás történeti áttekintése.	
1./A lelkészválasztás legrégebb szabályai a magyarországi református egyházban.	14.o.
2./Az 1881-82.zsinat lelkészválasztási törvényei.	25.
3./Az 1891-93.évi zsinat lelkészválasztási törvényei.	35.
4./Az 1904-07 évi zsinat lelkészválasztási törvényei.	55.
III.rész.Törvényjavaslatok a lelkészválasztás tárgyában.	
1./A lelkészválasztás reformjához.	79.
2./Az 1917 évi zsinat	81.
3./Maklárý Károly tervezete.	82.
4./Az 1928-évi zsinat lelkészválasztási bizottságának javaslatai.	87.
IV.rész.Az 1928.évi zsinat lelkészválasztási törvényei.	102.
V.rész.A lelkészválasztási törvény reformja.	
1./Az 1928.évi II.tc.elvi alapvonalai	115.
2./Kritikai megjegyzések a lelkészválasztási törvényekhez.	131.
3./A lelkészválasztásról szóló törvény reformjának főbb szempontjai.	149.

a./Elvi szempontok	15o.o.
b./Gyakorlati szempontok	161.
4./Befejezés.	166.
Forrástanulmányok.	168.
Tartalomjegyzék.	17o.

+ 0 +

+

BEBRECI EGYETEMI KÖNYVTÁR
1962/193. gyarapodási szám